

Івано-Франківська обласна державна адміністрація –
Івано-Франківська обласна військова адміністрація
Управління екології та природних ресурсів

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА
В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В 2021 РОЦІ**

**м. Івано-Франківськ
2022 рік**

ЗМІСТ		
Вступне слово		6
1	Загальні відомості	7
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	7
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	9-10
2	Атмосферне повітря	10
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10-11
2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	11
2.1.2	Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	11
2.1.3	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	11
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	12
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	12
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	12-13
2.5	Використання озоноруйнівних речовин	13
2.6	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	13-14
2.7	Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	14
3	Зміна клімату	14
3.1	Тенденції зміни клімату	14-15
3.2	Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	15-16
3.3	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	16-17
4	Водні ресурси	17
4.1	Водні ресурси та їх використання	17-18
4.1.1	Загальна характеристика	18-23
4.1.2	Водозабезпеченість територій та регіонів	24-25
4.1.3	Водокористування та водовідведення	25-27
4.2	Забруднення поверхневих вод	27-28
4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	28-29
4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	29-32
4.2.3	Транскордонне забруднення поверхневих вод	32
4.3	Якість поверхневих вод	32
4.3.1	Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	32-37
4.3.2	Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	37
4.3.3	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	37-38
4.3.4	Радіаційний стан поверхневих вод	38
4.4	Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	38
4.5	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	38
4.6	Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	38-39

5	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	39
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	39
5.1.1	Загальна характеристика	39-42
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	42-43
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	43
5.1.4	Формування національної екомережі	43-45
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	46-48
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	48
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	49
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів	48-53
5.2.3	Стан використання природних недеревних рослинних ресурсів	53-54
5.2.4	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	55-71
5.2.5	Чужорідні види рослин	72
5.2.6	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	73
5.2.7	Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	73-74
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	74
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	74-75
5.3.2	Стан і ведення мисливського та рибного господарств	75-81
5.3.3	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	81-89
5.3.4	Чужорідні види тварин	89-90
5.3.5	Заходи щодо збереження тваринного світу	90
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	90
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	90-95
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	96
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	96
5.4.4	Формування української частини Смарагдової мережі Європи	96-97
5.5	Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	97-99
6	Земельні ресурси та ґрунти	99
6.1	Структура та стан земель	99
6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	9-100
6.1.2	Стан ґрунтів	100-103
6.1.3	Деградація земель	103-108

6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	109
6.3	Охорона земель	109-110
7	Надра	110
7.1	Мінерально-сировинна база	110
7.1.1	Стан та використання мінерально-сировинної бази	110-112
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	113
7.2.1	Підземні води: ресурси, використання, якість	113
7.2.2	Екзогенні геологічні процеси	113
7.3	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	114
7.4	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	115
8	Відходи	115
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	115-116
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	116-117
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	117
9	Екологічна безпека	117
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	117-118
9.2	Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	118-119
9.3	Радіаційна безпека	119
9.3.1	Стан радіоактивного забруднення території області	119
9.3.2	Поводження з радіоактивними відходами	119
10	Промисловість та її вплив на довкілля	119
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	119-120
10.2	Вплив на довкілля	120
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	120-121
10.2.2	Металургійна промисловість	121
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	121-122
10.2.4	Харчова промисловість	122
10.3	Заходи з екологізації промислового виробництва	122-123
11	Сільське господарство та його вплив на довкілля	123
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	123
11.2	Вплив на довкілля	123
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	123-126
11.2.2	Використання пестицидів	126-127
11.2.3	Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	128-128
11.2.4	Тенденції в тваринництві	129-130
11.3	Органічне сільське господарство	130
12	Енергетика та її вплив на довкілля	130
12.1	Структура виробництва та використання енергії	130
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	130-131
12.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля	132-133
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток	133

	альтернативної енергетики	
13	Транспорт та його вплив на довкілля	133
13.1	Транспортна мережа області	133
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	134-135
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	135
13.2	Вплив транспорту на довкілля	135-136
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	136-137
14	Стале споживання та виробництво	137
14.1	Тенденції та характеристика споживання	137-138
14.2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	138
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	138
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	138-140
15.2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	140-141
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	142
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	142-143
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища	143-144
15.6	Державна екологічна експертиза	144-145
15.7	Економічні засади природокористування	145
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	145-146
15.7.2	Стан фінансування природоохоронної галузі	146-147
15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	147
15.9	Державне регулювання у сфері природокористування	147-148
15.10	Екологічний аудит	149
15.11	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	149-151
15.12	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	151
15.12.1	Діяльність громадських екологічних організацій	151-153
15.12.2	Діяльність громадських рад	153
15.13	Екологічна освіта та інформування	153
15.14	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	153
15.14.1	Європейська та євроатлантична інтеграція	154
15.14.2	Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	154
15.14.3	Двостороннє та багатостороннє співробітництво	154
Висновки		154-155

ВСТУПНЕ СЛОВО

Охорона довкілля та раціональне використання природних ресурсів є виключною передумовою сталого суспільного розвитку. Оскільки природні ресурси є основою життєдіяльності, відтворення та невиснажливе використання забезпечить існування всього живого на планеті.

Збереження та раціональне використання природних ресурсів - один з пріоритетів управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області у 2021 році підготовлена на виконання ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 31 березня 2017 року № 150 «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства екології та природних ресурсів України з обласними Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями з питань охорони навколишнього природного середовища» та відповідно до структури, затвердженої наказом Мінприроди України від 19.07.2019 № 263 «Про структуру Національної доповіді».

Матеріали, зібрані в Доповіді, відображають стан атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів, рослинного, тваринного світу, природнозаповідного фонду, визначають вплив господарської діяльності на довкілля, висвітлюють нагальні екологічні проблеми та пропозиції щодо шляхів їх вирішення. Доповідь також містить інформацію про стан державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, стан екологічної освіти, інформування громадськості та громадських організацій. Основна частина представленої інформації базується на даних державних статистичних спостережень.

Доповідь розміщено на офіційному сайті Івано-Франківської обласної державної адміністрації, в розділі «Довкілля» (<https://www.if.gov.ua/dovkillya>)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірного кліматичного поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Прута, де область межує із Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км.

Площа Івано-Франківської області становить 13,9 тис. км², або 2,3% території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце (рис.1.1.1.).

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю.

Область розміщується в трьох різних за своєю природою ландшафтних

зонах. Найнижча зона простягається з півночі до південного-сходу. Північну частину займає Придністровське Поділля, або Лівобережне Придністров'я і є частиною природної області Поділля. Південно-східна частина займає Придністровське Покуття. Абсолютні висоти Покуття в середньому коливаються у межах 300-320 м. Гряди і понижені рівнини, які розділяють їх, простягаються паралельно до долин Дністра і Прута. Рівнинна територія області – це західний край лісостепової зони Руської рівнини, тут панують лісостепові ландшафти.

Середня зона Прикарпаття – це передгірна височина, яка має загальний нахил на північний схід від Карпат до долини Дністра і Прута. Абсолютні висоти в долинах рік досягають 300-320 м, на межиріччях 350-500 м, а в передгір'ях 550-650 м. Територію Прикарпаття (в межах області) можна поділити на два різних передгірних райони, які відрізняються один від одного цілим рядом ознак: Івано-Франківське Прикарпаття та Покутське Прикарпаття. Івано-Франківське Прикарпаття – це розчленована височина, яка розташована між північними скибовими хребтами Горган і охоплює басейни Бистриць Надвірнянської та Солотвинської, Лукви, Лімниці, Сівки і частково Свічі. Покутське Прикарпаття розташоване на південному сході області між долиною Прута на півночі і північному заході та північним схилом Покутських Карпат на півдні. На південному сході границя проходить по широкій долині нижньої течії Черемошу.

Найвища зона – північно-східні схили Українських Карпат, які поділяються на три фізико-географічні області: Покутські Карпати, Горгани та Гуцульські Карпати (Гринявські гори). Покутські Карпати – це південно-східне продовження Бориславсько-Покутської підзони внутрішньої зони Прикарпаття у межах Івано-Франківської області. Вони простягаються від верхів'я р. Лючка до долини річки Черемош. Покутські гори мають невеликі абсолютні висоти (700-800 м) і складені з декількох паралельно простягнених у південно-східному напрямку хребтів. Горгани – одна з найбільших гірських областей Скибової зони Українських Карпат. Вони повністю розташовані у межах Івано-Франківської області, між долиною р. Мізуньки на північному заході і долиною р. Черемош на південному сході. Гуцульські Карпати складаються з Чорногори, Гринявських і Чивчинських гір.

Кліматичні умови області відрізняються значною різноманітністю, що обумовлено не тільки складністю її рельєфу (гори, рівнини, річкові долини, пересічені ярами і балками, підвищеності), але і наявністю тут великих лісових масивів.

Важливим кліматоутворюючим фактором на території області є рельєф. Гори впливають на температурний режим, на збільшення опадів, вологості, хмарності тощо.

Ліс, який займає близько третини території області також значно впливає на характер клімату. Він пом'якшує температурний режим, підвищує вологість повітря, ґрунту, уповільнює танення снігу, зменшує швидкість вітру.

Значний вплив на формування клімату має атмосферна циркуляція. У більшості днів на території області з помірних і північних широт

Атлантичного океану надходить морське полярне і континентально-полярне повітря. Зимом морське полярне повітря має вищу температуру, тому його насування обумовлює в області потепління, відлигу, хмарну погоду, тумани. Літом морське полярне повітря холодніше. Його вторгнення приносить похолодання, дощі, грози. Континентальне полярне повітря приносить літом жарку погоду, зимою – безхмарну, морозну.

В цілому область відноситься до типового континентального клімату, який пом'якшують вологі повітряні маси Атлантичного океану і Карпат.

На території області річні суми опадів залежно від висоти місця коливаються в межах 609,9-1707,2 мм і навіть більше. Для річного ходу опадів характерна значна перевага їх кількості за теплий період порівняно з холодним. За теплий період (VI-X місяці) в районах Передкарпаття випадає близько 75-77% опадів від річної норми. Більша територія області відноситься до зони стійкого зволоження, а гірські райони - до зони надмірного зволоження.

В 2021 році середня річна температура повітря по області склала +8,2⁰С, у високогір'ї +3,4⁰С. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік. Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Річна кількість опадів коливається від 778 мм на рівнині до 1972 мм у високогір'ї.

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

Промисловість

Область входить в число найбільш промислово розвинених областей західного регіону країни.

Підприємствами області у 2021 році реалізовано промислової продукції на 97,4 млрд. гривень.

Сільське господарство

Індекс сільськогосподарської продукції становив 105,5%. Індекс продукції рослинництва всіма категоріями господарств становив 113,6%, тваринництва – 93,8%.

Будівельна діяльність

Індекс будівельної продукції у 2021 році становив 110,8% у тому числі будівництво будівель – 109,0% та інженерних споруд – 112,3%.

Транспорт

У 2021 році в області перевезено 18,0 млн. т вантажу, з них автомобільним транспортом – 9,7 млн. т.

Послугами автомобільного (включаючи автоперевезення транспортом фізичних осіб-підприємців), залізничного та тролейбусного транспорту скористались 55,6 млн. пасажирів.

Зовнішньоекономічна діяльність

У 2021 році експорт товарів становив 1165,3 млн. дол. США, імпорту – 996,1 млн. дол. США. Позитивне сальдо склало 169,2 млн. дол. США.

Внутрішня торгівля

Роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі (юридичних осіб), у 2021 році склав 20748,1 млн. гривень.

Населення

Чисельність наявного населення в області станом на 01.01.2022 року становила 1351,8 тис. осіб.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

У 2021 році викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря в області становили 210,3 тис. т, в тому числі 172,4 тис. т від стаціонарних джерел забруднення та 37,9 тис. т від пересувних джерел (автомобільного транспорту). В порівнянні з 2020 роком викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря збільшилися на 15,3%. Від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 12,0 млн. т. діоксиду вуглецю (на 15% більше порівняно з 2020 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Основними забруднювачами повітря залишаються підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 89,1% від загальнообласних обсягів викидів забруднюючих речовин.

Зокрема, найбільшим забруднювачем атмосферного повітря залишається ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» на яку припадає 84,4% викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від загального обсягу викидів по області. Викиди в атмосферне повітря у 2021 році від виробничої діяльності підприємства ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» збільшились на 24,4% в порівнянні з 2020 роком і становили 145,6 тис. тонн.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря
по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км,т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	У тому числі				
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами			
2017	198,3	198,3	-	14,2	143,8	-
2018	221,4	221,4	-	15,9	161,0	-
2019	205,02	205,02	-	14,7	149,6	-
2020	178,1	140,4	37,7	-	-	-
2021	210,3	172,4	37,9	-	-	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у районах

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у структурі викидів забруднюючих речовин в 2021 році переважали діоксид та інші сполуки сірки – 119803,4 тонни речовини, зокрема найвищий показник становив в Івано-Франківському районі - 115016,5 тонн, а найнищий у Косівському районі 1,9 тонн, найменший обсяг викидів в області встановлено по оксиду вуглецю – 3569,4 тонн. (таблиця: 2.1.2.1.).

Таблиця 2.1.2.1.

**Викиди окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами забруднення
за районами у 2021 році***

(т)

	Обсяги викидів забруднюючих речовин усього	У тому числі						Крім того, викиди діоксиду вуглецю (тис. т)
		Діоксиду та інших сполук сірки	Сполуки азоту	Метану	Оксиду вуглецю	Речовин у вигляді суспендованих твердих частинок	Неметалових летких органічних сполук	
Область	172425,3	119803,4	14959,0	7311	3569,4	21530,1	5114,6	12067,1
Верховинський	6,1	2,2	0,8	-	3,1	0,0	-	-
Івано-Франківський	152179,1	115016,5	12074,5	2312,7	1616,6	19353,6	1736,7	10942,8
Калуський	15526,6	4746,8	2252,7	2776,8	1506,2	1968,8	2208,8	1030,1
Коломийський	402,0	6,0	80,0	39,8	144,1	109,2	22,0	16,8
Косівський	95,3	1,9	21,1	41,7	17,2	1,7	11,7	3,5
Надвірнянський	4216,2	30,0	529,9	2140,6	282,2	96,8	1135,4	73,9

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами повітря за видами економічної діяльності продовжують залишатися підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 89,1% загальнообласних викидів, частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів складає 2,7%; переробної промисловості – 4,2%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 2,2%; сільського, лісового та рибного господарства – 1,3%; решти галузі економіки - менше 1% (таблиця 2.1.3.1.).

Таблиця 2.1.3.1.

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
за видами економічної діяльності***

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі:	172,4	100
1.1	Сільське, лісове та рибне господарства	2,259	1,3
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4,707	2,7
1.3	Переробна промисловість	7,313	4,2
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	153,7	89,1
1.5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,933	2,2
1.6	Інші види економічної діяльності	0,488	0,5

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» (таблиця 2.3.1., таблиця 2.3.2.).

Таблиця 2.3.1.

Кількість досліджень забруднюючих речовин
у атмосферному повітрі міст та районів Івано-Франківської області
за 2021 рік*

№ з/п	Забруднюючі речовини	Кількість досліджень	З них, що перевищують ГДК	Питома вага досліджень з перевищеннями ГДК, %	
				Вище 1 ГДК	Вище 5 ГДК
1	Пил	2887	88	3,04	-
2	Діоксид сірки	1579	19	1,2	-
3	Сірководень	709	0	0	-
4	Оксид вуглецю	2162	14	0,64	-
5	Діоксид азоту	2656	72	2,71	-
6	Аміак	876	6	0,68	-
7	Фенол	83	0	0	-
8	Формальдегід	941	11	1,17	-
9	Хром	15	0	0	-
10	Бензол	12	0	0	-
11	Ксилол	9	0	0	-
12	Оцтова кислота	44	0	0	-
13	Хлор	12	0	0	-
14	Інші	103	0	0	-

* За даними ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»

Таблиця 2.3.2.

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст*

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м. Івано-Франківськ	0,14	0,15	0,5	0,21
Діоксид сірки		0,016	0,05	0,5	0,048
Оксид вуглецю		1,78	3	5	3,4
Діоксид азоту		0,048	0,04	0,2	0,13
Оксид азоту		0,032	0,06	0,6	0,9

* За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2021 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на

п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2021 рік не перевищують рівень природного гама-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися.

2.5. Використання озоноруйнуючих речовин

15.07.2021 Верховна Рада України прийняла законопроект «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» щодо регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами». Ухвалення Закону було необхідне для виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони озонового шару та запобігання змінам клімату. Із внесення змін, Закон «Про охорону атмосферного повітря» буде приведений у відповідність із Законом «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами», який регулює питання використання, імпорту, споживання озоноруйнівних речовин і фторованих парникових газів та товарів, що їх містять. Прийняття законопроекту дозволить Україні поступово скорочувати і в подальшому припинити споживання речовин, накопичення яких в атмосферному повітрі щодня призводить до кліматичних змін.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Забруднення атмосферного повітря за ступенем хімічної небезпеки для людини посідає перше місце, завдаючи негативних екологічних наслідків і для екосистем, чинить безпосередній вплив на рослинність і фауну, а також на якість води і ґрунту.

Основними забруднюючими речовинами є: оксиди сірки та азоту (SO_x , NO_x), оксид вуглецю (CO_2) і тверді частинки (TC_{10} і $TC_{2,5}$), на частку яких припадає близько 98% від загального обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу.

На сьогодні наявність ризику для здоров'я від забруднення повітря не викликає сумніву, разом з тим якісні дані про кількісні ефекти впливу зустрічаються тільки внаслідок промислових аварій або значущих залпових викидів, аномальними атмосферними явищами (смог).

Викиди, хімічні реакції в атмосфері та опади, що містять сполуки сірки і азоту, зумовлюють підкислення в наземних та водних екосистемах, порушується структура та функціонування екосистем, шкідливо впливають на здоров'я людей (ураження дихальних шляхів), нищать рослинність, знижують родючість ґрунтів, пришвидшують корозію металів, руйнують кам'яні будівлі та металоконструкції, прискорюють зменшення риб у водоймах та збільшують кількість водоростей.

Хронічні (постійні) впливи шкідливих хімічних речовин присутніх в атмосферному повітрі залишаються проблемою в оцінці ризиків і пов'язані з тим, що:

- концентрація атмосферних домішок надзвичайно нестабільна і залежна від метеоумов;

- до хвороб, у виникненні і перебігу яких забруднення повітря відіграє значущу роль, відносяться, головним чином, хвороби дихальної системи; але ці хвороби неспецифічні і можуть викликатися іншими факторами, наприклад, палінням, або професійним впливом, значну роль при цьому може відігравати дія внутрішніх алергенів.

Сучасний стан забруднення атмосфери є серйозною екологічною проблемою, яка негативно впливає на умови життя на Землі, здоров'я населення, та екосистеми в цілому.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (зі змінами), рішенням обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджено Програму державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

Протягом 2021 року основними підприємствами забруднювачами за рахунок власних коштів проведено заходів на суму 19,8 млн. грн., які спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

3. ЗМІНИ КЛІМАТУ

3.1. Тенденції змін клімату

Головними причинами кліматичних змін є великий викид парникових газів, а також порушення енергетичного балансу біосфери та її складників. У зв'язку з цим, природні екосистеми не можуть самі стабілізувати ситуацію, внаслідок чого виникає дисбаланс.

Порівняно з поточним періодом очікується, що протягом наступних 20 років (до 2040 року) кліматичні зміни призведуть до підвищення середньої річної температури в Україні у межах 0,8-1,1°C. У подальшому до кінця

століття лише за прогнозом значного зменшення антропогенного впливу на кліматичну систему температурний режим залишатиметься в межах природної мінливості, тобто стабілізується на досягнутих показниках. За інших прогнозів антропогенного впливу середня на кліматичну систему річна температура продовжуватиме зростати і на середину століття її підвищення становитиме 1,5-2°C, а на кінець - 2-4,3°C. Для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему максимальне підвищення температури в холодний період очікується на півночі та північному сході, а в теплий - на південному сході та півдні.

Річна кількість опадів за всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему та протягом століття незначно зростатиме у середньому на 2-6% з максимальним значенням 8% для прогнозу надмірного антропогенного впливу. Але для всіх прогнозів антропогенного впливу на кліматичну систему характерно посилення перерозподілу опадів протягом року в межах ± 20 відсотків із їх збільшенням у холодний період і зменшенням у теплий, особливо у липні і серпні, а для прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему - і в червні, при цьому максимальне зменшення опадів очікується на південному сході та півдні, а на заході та північному заході навіть улітку опади, скоріше, збільшуватимуться.

Підвищення температури повітря призведе до збільшення кількості тропічних ночей, коли мінімальна температура вночі буде вище за 20°C, з максимальних 15-20°C у поточний період вздовж Чорного та Каспійського морів та у Криму до 30-40°C на кінець століття за прогнозом помірного антропогенного впливу і 70-80°C за прогнозом надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему. До кінця 21 століття очікується посилення посушливості і розширення аридної зони півдня на весь центральний регіон за реалізації прогнозу надмірного антропогенного впливу на кліматичну систему.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

З 1 січня 2021 р. вступив в дію Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (далі – Закон про МЗВ). Таким чином, з цієї дати учасники системи МЗВ повинні виконувати вимоги законодавства у цій сфері, а саме:

1) оператори повинні зареєструватися у Єдиному реєстрі з МЗВ на виконання вимог та дотримуючись критеріїв для включення установок в систему МЗВ, встановлених у Переліку видів діяльності, викиди парникових газів в результаті провадження яких підлягають моніторингу, звітності та верифікації, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 880 (далі – Перелік видів діяльності).

2) оператори повинні здійснювати моніторинг та звітність відповідно до вимог, визначених Порядком здійснення моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 960 (далі – ПМЗ).

3) верифікатори повинні здійснювати верифікацію відповідно до

процедур та вимог до проведення верифікації звіту оператора, встановлених у Порядку верифікації звіту оператора про викиди парникових газів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 959.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптація до зміни клімату

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року та операційний план реалізації Стратегії на 2028-2030 роки.

Стратегія розроблена з метою підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні.

Стратегічними цілями є: зменшення рівня промислового забруднення; створення ефективної системи хімічної безпеки; забезпечення раціонального використання природних ресурсів; досягнення “доброго” екологічного стану вод; забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до зміни клімату; створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами; підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища; збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні; посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату; стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону; включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами; підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом’якшення та адаптації до зміни клімату.

За рішенням наглядової ради Проєкту міжнародної технічної допомоги «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (Проєкт APENA 3), який впроваджується Представництвом Європейського Союзу в Україні, Івано-Франківську область обрано як одну з трьох областей, в яких будуть впроваджуватися пілотні стратегії адаптації до зміни клімату та відповідні плани їх реалізації за кошти Європейського Союзу.

З метою продовження роботи над реалізацією проєкту APENA 3, представниками проєкту APENA 3 виконані наступні роботи, які необхідні для розробки регіональної стратегії із адаптації до змін клімату:

- проведено збір даних та вихідної інформації на рівні структурних

підрозділів обласної державної адміністрації та територіальних громад області;

- розроблено методологію написання регіональних стратегій із адаптації до змін клімату, яка знаходиться на погодженні Міндовкілля;

- представниками проєкту APENA 3 проведені робочі онлайн-зустрічі на рівні територіальних громад;

- проведено збір кліматичних даних для розробки документу щодо кліматичних ризиків та загроз;

- розпочато роботу з написання загальних розділів стратегії з адаптації до зміни клімату.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Гідрографічна мережа області представлена притоками району басейну річки Дністер та суббасейну річки Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністер, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70% водозбірної площі Дністра. На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них р. Тлумачик, р. Хотимирка, р. Лимець не перевищує 20-30 км. В лівобережній частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа суббасейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області – Гуцульських Карпат. Як і район басейну річки Дністер, суббасейн річки Прут має різку асиметричну будову, основна водозбірна площа – на правобережжі, там же – найбільші його притоки – Прутець Яблунецький, Прутець Чимигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них – Турка і Чернява.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,3-0,5 км/км² у рівнинній частині і до 1,7-2,5 км/км² в Карпатах. Падіння річок на висотах 700-1300 м над рівнем моря досягає до 100 м/км, при виході з гір ця цифра знижується до 10-20 м/км. Долини річок в горах вузькі і глибокі, русла каменисті, порожисті, складені галькою та валунами. Швидкість течій річок змінюється від 1,0-1,5 м/с під час межені, до 4,0-7,0 м/с під час паводків і повеней. Передгірські ріки відрізняються від гірських меншим падінням (1,0-8,0 м/км), менш глибокими і більш розробленими долинами з добре розробленою заплавою і руслом. Швидкість течії тут від 0,5-1,0 до 2,0-3,0 м/с. Живлення рік області мішане (дощове, ґрунтове, снігове), частка дощового складає – 35-50%, снігового – 20-30% та ґрунтового – 15-20%. Внутрішній розподіл стоку характеризується паводковим режимом протягом більшої частини року з коротким періодом осінньо-зимової межені (яка також часто

порушується після випадання дощів і відлиг). У загальному розподіл стоку такий: весна – 10-22%, літо – 41-53%, осінь – 11-15% і зима – 16-18%. На теплий період року припадає до 85% річного стоку.

4.1.1. Загальна характеристика Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в районі басейну річки Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в суббасейні річки Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 – малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною – 4494 км; 141 – річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною – 5554 км; 5 – річок з площею водозбору від 1000,1 км² до 2000 км² довжиною – 1474 км; 3 – площею водозбору до 50000 км² загальною довжиною – 264 км, належать до середніх та одна річка Дністер довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки (таблиця 4.1.1.1, таблиця 4.1.1.2).

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2 - 0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 – 2,5 км/км².

Таблиця 4.1.1.1

Басейнова структура річкової мережі*

Гідрографічна характеристика	Басейн ріки (територія)		Область разом
	Прут	Дністер	
Малі річки			
Кількість, шт.	3604	4686	8290
Довжина, км	6396	8888	15284
у тому числі річки довжиною більше 10 км.			
Кількість, шт.	67	123	190
Довжина, км	1330	2634	3964
Середні річки			
Кількість, шт.	2	1	3
Довжина, км	247	17	264
Великі річки			
Кількість, шт.	-	1	1
Довжина, км	-	206	206
Разом			
Кількість, шт.	3606	4688	8294
Довжина, км	6643	9111	15754

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.2

Наявні річки в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	великі		середні		малі		у т.ч. менше 10 км	
	к-сть	км	к-сть	км	к-сть	км	к-сть	км
Богородчанський р-н	-	-	-	-	428	813	409	529
Верховинський р-н	-	-	1	11	1505	2240	1488	1939
Галицький р-н	1	43	-	-	146	417	136	240
Городенківський р-н	1	55	-	-	148	441	138	292
Долинський р-н	-	-	-	-	1224	1927	1208	1545

Калуський р-н	1	11	-	-	195	684	185	347
Коломийський р-н	-	-	1	42	396	1260	368	825
Косівський р-н	-	-	1	40	759	1334	742	1017
Надвірнянський р-н	-	-	1	81	1713	2409	1679	1892
Рогатинський р-н	1	10	-	-	184	486	173	311
Рожнятівський р-н	-	-	-	-	1176	1848	1156	1473
Снятинський р-н	-	-	2	73	202	471	193	351
Тисменицький р-н	1	22	1	17	148	616	129	358
Тлумацький р-н	1	65	-	-	104	338	96	201
Разом у територіальному розрізі	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320
Басейновий розріз в межах області								
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	1	206	1	17	4686	9195	4563	6304
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Прут	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Разом у басейновому розрізі у межах області	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Озера.

На території області нараховується 42 природних водойм – озер, загальною площею водного дзеркала – 98,7876 га, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Івано-Франківському районі (таблиця 4.1.1.3).

Таблиця 4.1.1.3

Наявність озер в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього		Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2022)	
	к-сть	площа га	к-сть	площа га
Верховинський р-н	-	-	-	-
Івано-Франківський р-н	23	44,9041	-	-
Калуський р-н	15	25,6625	-	-
Коломийський р-н	3	27,471	-	-
Косівський р-н	1	0,75	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	42	98,7876	-	-
Басейновий розріз в межах області				
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	39	73,7376	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.			-	-
Прут	3	25,05	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	42	98,7876	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське,

Чечвинське, Княгининське) загальною площею водного дзеркала при НІР 1631,2 га і повним об'ємом – 63,47 млн. м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб у воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгининське водосховище використовується для риборозведення (таблиця 4.1.1.4, таблиця 4.1.1.5).

Таблиця 4.1.1.4

Наявність водосховищ в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі (без каскаду Дніпровських та Дністровського водосховищ)*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього			Об'єм млн.м³		Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2022)	
	к-сть	площа тис. га	об'єм млн. м³	повний	корисний	к-сть	площа тис. га
Верховинський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Івано-Франківський р-н	2	1,403	51,39	51,39	7,79	-	-
Калуський р-н	1	0,228	12,08	12,08	7,58	-	-
Коломийський р-н						-	-
Косівський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-
Басейновий розріз в межах області							
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	-	-	-	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.5

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Ставки		
	Всього	Об'єм, млн. м³	Передано в оренду органами місцевого самоврядування або місцевими органами виконавчої влади (станом на 01.01.2022)
Верховинський р-н	5	0,05	1
Івано-Франківський р-н	558	18,76	2,46
Калуський р-н	222	9,09	83
Коломийський р-н	309	11,50	130
Косівський р-н	93	1,06	28
Надвірнянський р-н	40	0,95	10
Разом у територіальному розрізі	1227	41,41	498
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	836	30,30	372
РАЙОН БАСЕЙНУ	391	11,11	126

РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.			
Разом у басейновому розрізі у межах області	1227	41,41	498

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

В області нараховується 1227 ставків об'ємом 41,41 млн. м³. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

Землі водного фонду.

Івано-Франківська область займає площу 13,9 тис. км² (2,3% території України) і розміщена в межах басейну р. Дністра (70% території області) і суббасейну р. Прута (30%). Площі зайняті землями водного фонду становлять 109630,6667 га, у т.ч. під водними об'єктами – 23677,9967 га (1,9% території області), в тому числі під річками та струмками – 14667,864 га; каналами, колекторами та канавами – 3403,189 га; озерами – 98,7876 га; водосховищами – 1631,200 га, ставками, пожежними і технічними водоймами – 3454,9197 га; болотами зайнято 2551,44 га; гідротехнічними спорудами – 711,22 га, під прибережними захисними смугами – 82701 га (таблиця 4.1.1.6, таблиця 4.1.1.7).

Таблиця 4.1.1.6

Землі водного фонду в адміністративних районах, га*

Райони, міста обласного підпорядкування	Землі водного фонду, га	у тому числі								
		землі зайняті водними об'єктами, га						під гідро- технічними спорудами	під болотами	під прибережними захисними смугами
		Всього	у тому числі під							
			Річками та стру- мками	Озерами 1	Ставками, пожежни- ми і тех- нічними водоймами ¹	Канала- ми, ко- лектора- ми, ка- навами	Водо- схови- щами ¹			
Всього:	109630,6667	23677,9967	14667,864	98,7876	3454,9197	3403,189	1631,200	711,22	2551,44	82701
Богородчанський	5267,4761	779,2161	588,712	-	-	143,514	-	52,43	10,83	4425
Верховинський	11758,840	795,240	785,710	-	-	5,000	-	-	23,60	10940
Галицький	6966,719	3384,399	1133,761	-	-	340,738	1260,0	96,55	215,77	3270
Городенківський	5501,8983	1561,5983	1011,935	-	-	158,370	-	15,86	319,44	3605
Долинський	10994,3302	957,9602	847,093	-	-	57,284	-	2,79	518,58	9515
Калуський	5655,9281	1846,8281	1186,400	-	-	351,282	-	97,80	56,30	3655
Коломийський	8456,0025	2413,5025	1471,083	-	-	527,124	-	15,16	72,34	5955
Косівський	8228,3531	818,0731	701,833	-	-	9,300	-	4,28	1,00	7405
Надвірнянський	14000,0051	1267,6151	1023,093	-	-	132,261	-	34,99	42,40	12655
Рогатинський	4203,7136	1474,5236	530,250	-	-	506,450	143,10	19,67	269,52	2440
Рожнятівський	11306,4262	1886,3262	1423,658	-	-	156,264	228,10	40,35	654,75	8725
Снятинський	4829,6000	1459,85	865,517	-	-	341,563	-	76,36	58,39	3246
Тисменицький	6205,0080	2030,698	1041,242	-	-	375,056	-	121,64	147,67	3905
Тлумацький	4519,8719	1472,0419	1055,060	-	-	156,600	-	16,36	71,47	2960
м.Болехів	699,3706	560,9306	212,993	-	-	50,043	-	93,44	45,00	-
м.Івано-Франківськ	216,1970	183,787	71,117	-	-	44,540	-	23,54	8,87	-
м.Калуш	233,5170	204,577	164,077	-	-	24,800	-	-	28,94	-
м.Коломия	127,000	124,000	101,000	-	-	23,000	-	-	3,00	-
м.Яремче	460,4100	456,830	453,330	-	-	-	-	-	3,58	-

Примітка: Прибережні захисні смуги на території міських рад входять у територію районів: Болехівська в Долинський, Івано-Франківська в Тисменицький, Калуська в Калуський, Коломийська в Коломийський, Яремчанська в Надвірнянський.

¹ Інформація вказана за 2021 рік згідно інвентаризації, відповідно до нового адміністративно-територіального районування.

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.7

Землі водного фонду в межах населених пунктів, га*

Адміністративне утворення, райони та міста обласного підпорядкування	Загальна площа земель населених пунктів	Площа під водними об'єктами	у тому числі землі, зайняті:				
			Річками та струмками	Каналами, колекторами, канавами	Озерами, прибережн. замкнутими водоймами ¹	Штучними водосховищами ¹	Ставками ¹
Богородчанський	20978,19	262,43	220,39	24,78	-	-	14,42
Верховинський	48820,00	430,57	421,11	5,00	-	-	4,46
Галицький	26106,40	685,04	286,60	127,86	-	-	220,07
Городенківський	22561,41	227,80	54,28	46,05	-	-	123,07
Долинський	19196,71	223,10	167,74	19,06	-	-	10,10
Калуський	21474,80	396,12	269,00	101,50	-	-	14,44
Коломийський	37479,46	537,35	333,80	123,05	-	-	80,50
Косівський	42553,09	539,49	453,23	10,22	-	-	73,59
Надвірнянський	31740,20	405,39	297,68	49,55	-	-	58,16
Рогатинський	22606,04	242,39	115,20	81,60	-	-	45,59
Рожнятівський	25815,45	490,13	409,09	70,60	-	-	10,32
Снятинський	20165,60	264,70	218,82	11,50	-	-	34,38
Тисменицький	30584,02	541,00	265,60	153,74	-	-	93,36
Тлумацький	24171,50	240,01	92,50	45,01	-	-	93,30
м. Болехів	5102,66	80,20	62,10	3,00	-	-	1,21
м. Івано-Франківськ	6826,42	191,74	62,30	28,00	-	-	94,94
м. Калуш	6453,50	207,49	164,08	24,80	-	-	2,91
м. Коломия	4072,00	163,34	101,00	23,00	-	-	39,34
м. Яремче	8536,00	137,39	137,39	-	-	-	-
По області:	<u>425244,44</u> <u>29552,08</u>	<u>6265,68</u> <u>780,16</u>	<u>4131,90</u> <u>526,87</u>	<u>948,32</u> <u>78,80</u>	98,7876	1631,2	3454,9197
в чисельнику – загальна площа в межах населених пунктів, у знаменнику – у т. ч. в межах міст							

¹ Інформація вказана за 2021 рік згідно інвентаризації, відповідно до нового адміністративно-територіального районування.

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів

Поверхневі водні ресурси, що формуються в межах області в середній по водності рік складають 4544,4 млн. м³, в рік 75% забезпеченості – 3317,6 млн. м³ і в рік 95% забезпеченості – 2182,3 млн. м³. Сумарні водні запаси (з водами сусідніх областей) складають відповідно 9050,8 млн. м³, 6562,6 млн. м³, 4299,3 млн. м³ (таблиця 4.1.2.1).

Таблиця 4.1.2.1

Запаси поверхневих вод в межах області*

Назва басейнів	площа водо- збору, км ²	стік в межах області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	9031	2888,70	2109,76	1387,58
в т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	829	117,63	93,38	69,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	2805	519,39	366,39	214,44
Суббасейн р. Прут – всього	4869	1655,64	1207,83	974,71
в т.ч. р. Черемош	1494	592,88	432,04	284,33
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	13900	4544,34	3317,59	2182,29

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

За межами області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік за межами області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	15169	4068,14	2929,69	1911,08
в т.ч. р. Свіча	-	-	-	-
р. Лімниця	-	-	-	-
р. Гнила Липа	491	69,69	55,50	41,00
р. Бистриця	-	-	-	-
долина р. Дністер	14678	3998,45	2874,19	1870,08
Суббасейн р. Прут – всього	1066	438,35	315,36	205,93
в т.ч. р. Черемош	1066	438,35	315,36	205,93
долина р. Прут	-	-	-	-
РАЗОМ:	16235	4506,49	3245,95	2117,01

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Сумарні запаси*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	середній річний	75%	95%
1	2	3	4	5
Район басейну р. Дністер – всього	24200	6956,84	5039,45	3298,66
у т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	1320	187,32	149,48	110,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28

1	2	3	4	5
долина р. Дністер	17483	4517,84	3240,64	2084,52
Суббасейн р. Прут – всього	5935	2093,99	1523,19	1000,64
в т.ч. р. Черемош	2560	1031,23	747,40	490,38
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	30135	9050,83	6562,64	4299,30

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.3. Водокористування та водовідведення

За даними звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) по області в 2021 році було забрано 91,037 млн.м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 83,311 млн. м³, порівняно з 2020 роком забір води збільшився на 11,007 млн.м³.

Все ще значна кількість свіжої води, забраної із природних джерел була втрачена при її транспортуванні до водокористувачів в результаті фільтрації, протічок, аварій в системах подачі води від місця забору до місця використання. За 2021 рік по області обсяг втрат води при транспортуванні становив 11,744 млн.м³ або 12,9% від загального обсягу забраної води з водних об'єктів. Найбільші втрати води при транспортуванні допустили підприємства галузі водопостачання, каналізація, поводження з відходами - 8,359 млн.м³ (або 71,18% від загальних втрат по області), з яких 8,311 млн.м³ втрат (або 70,77% від загальних втрат по області) припадає на водокористувачів галузі забір, очищення та постачання води.

За даними звітності про використання води за формою 2ТП-водгосп (річна) в 2021 році в області було використано 81,883 млн.м³ води, в т.ч. 70,958 млн.м³ з поверхневих водойм, збільшилося на 15,204 млн.м³, за рахунок збільшення обсягів використання води підприємствами промисловості та підприємствами діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (таблиця 4.1.3.1, таблиця 4.1.3.2).

Таблиця 4.1.3.1

**Показники використання води і водовідведення по адміністративних районах
в Івано-Франківській області 2021 році***

млн. м ³															
Назва територіальної одиниці	Кількість звітуючих водокористувачів, одиниць	Забрано води		Використано води					Загальне водовідведення	Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод				Скинуто транзитної води	Оборотне, повторне та послідовне використання
		із поверхневих джерел	у т. ч із підземних водних об'єктів	Свіжої води всього	у тому числі на потреби					всього	забруднених	Норм. чистих	Норм. очищених		
					питні і санітарно-гігієнічні	виробничі	зрошення	інші							
Івано-Франківська область	387	91,037	7,726	81,883	14,120	66,173	0,029	1,561	60,663	60,552	1,307	6,760	52,485	0,512	1776,532
Верховинський район	5	0,053	0,000	0,048	0,042	0,006	-	- 0,000	0,021	0,021	0,019	-	0,002	-	-
Івано-Франківський район	132	59,502	5,133	55,521	8,481	45,797	-	1,243	35,525	35,473	0,978	5,711	28,784	0,161	1418,472
Калуський район	54	24,190	0,795	20,121	2,888	16,931	0,029	0,273	14,926	14,913	0,262	0,889	13,763	0,018	336,693
Коломийський район	142	3,869	0,967	3,005	1,607	1,375	-	0,023	6,663	6,638	0,047	0,161	6,430	0,328	0,019
Косівський район	11	0,091	0,064	0,072	0,038	0,034	-	-	0,067	0,058	-	-	0,058	-	0,008
Надвірнянський район	45	3,334	0,767	3,115	1,064	2,030	-	0,021	3,459	3,449	-	-	3,449	0,005	21,340

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.3.2

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2020 рік*

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
Івано-Франківська область у тому числі:	311,646	81,883	1776,343
Промисловість	240,7	53,414	1770,865
АТ «ДТЕК Західенерго» (ДТЕК Бурштинська ТЕС) м. Бурштин	56,852	29,182	1399,43
НГВУ «Долинанафтогаз» ПАТ «Укрнафта» м. Долина	1,520	0,481	2,390
ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода	1,364	0,234	11,07
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну	19,171	13,162	221,435
ДП «Калуська ТЕЦ-Нова» м. Калуш	7,051	2,032	57,992
ПрАТ «Івано-Франківськцемент»	10,321	1,130	13,440
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	6,705	0,984	0,015
Інші підприємства	137,716	6,209	65,093
Сільське господарство	15,348	6,231	-
у т. ч.: рибне господарство	11,731	5,072	-
Інші підприємства	3,617	1,159	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	47,063	16,364	-
КП Водоканал м. Долина	5,889	1,035	-
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	3,945	1,786	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	30,934	11,780	-
Інші підприємства	6,295	1,763	-
Транспорт	1,695	0,152	5,477
Інші галузі виробництва	6,840	5,722	0,001

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

У 2021 році в поверхневі водні об'єкти скинуто 60,552 млн. м³ зворотних вод, із яких 52,485 млн. м³ очищені до нормативних показників, 1,307 млн. м³ забруднених зворотних (стічних) вод, 6,760 млн. м³ скинуто нормативно чистих без очистки.

На збільшення обсягів скиду «нормативно чистих без очистки» зворотних (стічних) вод в поверхневі водні об'єкти (на 1,137 млн.м³) вплинули, в основному, такі підприємства, як: ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (0,863 млн.м³ нормативно чистих без очистки в 2021 році проти 0,0 млн.м³ в 2020); ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (2,174 млн.м³ нормативно чистих без очистки в 2021 проти 1,613 млн.м³ в 2020).

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства промисловості, сільського господарства та водопостачання, каналізації, поводження з відходами.

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

В 2021 році збільшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 1,102 млн. м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 60,552 млн. м³ (таблиця 4.2.1.1)*.

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Івано-Франківська	59,45	60,552	-	0,027	1,340	1,279	5,623	6,760	52,487	52,485

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

В 2021 році згідно поданих звітів за формою № 2 ТП-водгосп (річна) 14 водокористувачів скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти, тоді як у 2020 році таких водокористувачів було 15.

Таблиця 4.2.1.2

Обсяги скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти по галузях виробництва і окремих підприємствах в Івано-Франківській області за 2021 рік*

Назва областей, галузей виробництва, водокористувачів	Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти / млн. м ³				
	Всього	в тому числі :			
		без очистки	недост. очищені	норм. чисті без очистки	нормат. очищені
1	2	3	4	5	6
Івано-Франківська область	60,552	0,027	1,279	6,760	52,485
Промисловість	19,559	0,016	0,102	3,587	15,854
АТ «ДТЕК Західенерго» (ДТЕК Бурштинська ТЕС)	2,174	-	-	2,174	-
ПрАТ «Івано-Франківськцемент»	0,867	-	-	0,863	0,004
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	2,513	-	-	-	2,513
ТОВ «Уніплит»	0,850	-	0,102	0,050	0,698
ТОВ «Карпатнафтохім»	12,594	-	-	0,460	12,130
ПрАТ «Дяцьківці»	0,009	0,009	-	-	-
ПрАТ «Коломийське заводоуправління будівельних матеріалів»	0,018	0,007	-	0,009	0,002
Інші підприємства	0,534	-	-	0,031	0,507
Сільське господарство	3,723	-	0,899	2,811	0,013
в т.ч.: рибне господарство	3,558	-	0,899	2,659	-

1	2	3	4	5	6
Інші підприємства	0,165	-	-	0,152	0,013
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	36,493	-	0,263	0,362	35,868
Верховинське ВКП	0,019	-	0,019	-	-
КП Водоканал м. Долина	0,703	-	-	0,157	0,545
КП «Коломияводоканал»	5,955	-	-	-	5,955
КП «Тлумачкомунсервіс»	0,088	-	0,058	-	0,030
ЖКП «Техносервіс» с. П'ядики	0,013	-	0,013	-	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	28,044	-	-	0,205	27,839
КП «ЖЕК» Брошнів-Осадської ТГ	0,155	-	0,155	-	-
Інші підприємства	1,516	-	0,018	-	1,499
Транспорт	0,016	0,011	-	-	0,005
Інші галузі виробництва	0,760	-	0,015	-	0,745

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

В 2021 році згідно поданих звітів за формою № 2 ТП-водгосп (річна) 14 водокористувачів скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є галузь: водопостачання, каналізація та поводження з відходами – 36,493 млн. м³, переробна промисловість – 16,197 млн. м³ та сільське, лісове і рибне господарства – 3,723 млн. м³.

Таблиця 4.2.2.1

**Скид забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти
за 2021 рік по Івано-Франківській області (по галузях)***

Назва водного об'єкта	Скинуто зворотних (стічних) та колекторно-дренажних вод										Скинуто транзитної води
	Всього	По прийमाках						По категоріях води			
		Всього	В поверхневі водні об'єкти				В підземні горизонти	Не віднесених до водних об'єктів	Зворотних (стічних)	Колекторно-дренажних	
			В тому числі		Нормативно-чистих без очистки	Нормативно очищених					
			Забруднених	НДО							
	Без очистки										
Усього по регіону	60,663	60,552	0,027	1,279	6,760	52,485	-	0,104	35,795	23,975	0,512
Переробна промисловість	16,229	16,197	0,016	0,102	0,531	15,547	-	0,024	14,439	1,789	0,008
Сільське, лісове та рибне господарства	3,733	3,723	-	0,899	2,811	0,013	-	0,009	3,733	-	0,493
Водопостачання, каналізація та поводження з відходами	36,496	36,493	-	0,263	0,362	35,868	-	0,003	14,328	22,168	-
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	0,018	0,016	0,011	-	-	0,005	-	0,002	0,017	-	0,011
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,022	0,022	-	0,003	-	0,019	-	-	0,022	-	-
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,054	0,033	-	0,005	-	0,027	-	0,022	0,048	-	-
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,007	0,007	-	0,007	-	-	-	-	0,007	-	-
Інші галузі	4,104	4,061	-	-	3,056	1,006	-	0,044	3,201	0,018	-

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

**Список водокористувачів, що допустили скид
забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти за 2021 рік
по Івано-Франківській області (по сферах діяльності) /млн. м³/***

Рибне господарство

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ПрАТ «Більшівці-Риба»	0,899	-	0,899	-	0,899	-	-	-

Виробництво напоїв

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ПрАТ «Дятківці»	0,009	-	0,009	0,009	-	-	-	-

**Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини
та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки
та рослинних матеріалів для плетіння**

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ТОВ «Уніплит»	0,234	11,070	0,850	-	0,102	0,050	0,698	1,464

Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ПрАТ «Коломийське заводоуправління будівельних матеріалів»	0,006	0,001	0,018	0,007	-	0,009	0,002	0,057

Забір, очищення та постачання води

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Верховинське ВКП	0,041	-	0,019	-	0,019	-	-	0,031
КП «Водоканал» м. Снятин	0,083	-	0,162	-	0,015	-	0,147	0,878
ЖКП «Техносервіс» П'ядицької ТГ	0,012	-	0,013	-	0,013	-	-	0,200
КП «ЖЕК» Брошнів- Осадської ТГ	0,035	-	0,155	-	0,155	-	-	0,620
КП «Сільський водник» П'ядицької ТГ	0,006	-	0,003	-	0,003	-	-	0,073
КП «Тлумачкомунсервіс»	0,069	-	0,088	-	0,058	-	0,030	0,657
Разом	0,246	-	0,440	-	0,263	-	0,177	2,459

Наземний і трубопровідний транспорт

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ТОВ «Оператор ГТС України» (Богородчан-ське ЛВУМГ КС Богородчани)	0,011	-	0,011	0,011	-	-	-	-

Обслуговування будинків і територій

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Солотвинське ЖКГ	-	-	0,003	-	0,003	-	-	0,018

Охорона здоров'я

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
КНП «Долинська багатoproфільна лікарня»	0,040	-	0,005	-	0,005	-	-	0,009

Функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ДО «Резиденція «Синьогора»	0,007	-	0,007	-	0,007	-	-	-

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

В Івано-Франківській області не проводяться транскордонні дослідження забруднення поверхневих водних об'єктів.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками*

№ з/п	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу	Виявлена речовина	Середньорічне значення	ЕНЯ _{ср}
1	р. Дністер	м. Галич	Дихлофос	0,004	0,0006
			Гептахлор і гептахлорепоксид	0,0001	2×10^{-7}
2	р. Саджава	м. Долина	Хлорпірифос (хлорпірифос-етил)	0,059	0,03
			Флуорантен	0,06	0,0063
			Циперметин,	0,005	8×10^{-5}
			Дихлофос	0,032	0,0006

3	р. Гериня	м. Болехів	Флуорантен	0,0076	0,0063
4	р. Сівка	с. Сівка-Войнилівська	Флуорантен,	0,01	0,0063
			Дихлофос	0,007	0,0006
5	р. Лімниця	с. Осмолода	Дихлофос	0,03	0,0006
			Гептахлор і гептахлорепоксид	0,0003	2×10^{-7}
6	р. Дуба	с. Рожнятів	Флуорантен	0,0064	0,0063
7	р. Луква	с. Боднарів	Флуорантен	0,15	0,0063
8	р. Гнила Липа	с. Бабухів	Флуорантен	0,02	0,0063
			Дихлофос	0,001	0,0006
9	р. Ворона	с. Тисмениця	Флуорантен	0,018	0,0063
10	р. Бистриця Солотвинська	с. Скобичівка	Флуорантен	0,012	0,0063
			Дикофол	0,0025	0,0013
11	р. Прут	присілок Вербовський	Флуорантен	0,0068	0,0063
12		м. Яремче	Флуорантен	0,0084	0,0063
13	р. Прутець-Яблуницький	с. Татарів	Флуорантен	0,0067	0,0063
14	р. Чорнява	с. Хом'яківка	Флуорантен	0,012	0,0063
15	р. Чорний Черемош	с. Верховина	Флуорантен	0,0075	0,0063
16	р. Волиця	с. Рибне	Флуорантен	0,0092	0,0063

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Також на території Івано-Франківської області виявлені басейнові специфічні забруднюючі речовини, окрім карбамазепіну та карбарилу, концентрації яких жодного разу не зафіксовано. Для порівняльного аналізу басейнових специфічних показників не встановлені нормативи вмісту.

Специфічні показники*

№ з/п	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу	Виявлена речовина
1	р. Дністер	м. Галич	Метолахлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
2		с. Побережжя	Метолахлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
3	р. Саджава	м. Долина	Метолахлор, триклозан, флуконазол
4	р. Свіча	с. Княжолука	Триклозан, флуконазол
5	р. Гериня	м. Болехів	Триклозан, флуконазол
6	р. Сівка	с. Сівка-Войнилівська	Ацетохлор, метолахлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
7	р. Лімниця	с. Осмолода	Ацетохлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол

8	р.Лімниця	с. Вістова	Метолахлор, тербутилазин, триклозан
9	р. Дуба	с Рожнятів	Ацетохлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
10	р. Луква	с. Боднарів	Метолахлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
11	р. Гнила Липа	с. Бабухів	Метолахлор, тербутилазин, триклозан, флуконазол
12	р. Бистриця	с. Єзупіль	Метолахлор, тербутилазин, триклозан
13	р. Ворона	с. Тисмениця	Метолахлор, тербутилазин, триклозан
14	р. Бистриця Солотвинська	с. Скобичівка	Триклозан
15	р. Саджавка	с. Росільна	Триклозан
16	р. Павельче	с. Рибне	Метолахлор, триклозан
17	р. Тлумачик	с. Локітка	Ацетохлор, метолахлор, тербутилазин, триклозан
18	р. Прут	прісілок Вербовський	Триклозан
19		м. Яремче	Триклозан
20		с. Шепарівці	Триклозан
21	р. Прутець- Яблуницький	с. Татарів	Триклозан
22	р. Турка	с. Турка	Ацетохлор, метолахлор, тербутилазин, триклозан
23	р. Чорнява	с. Хом'яківка	Ацетохлор, метолахлор, тербутилазин, триклозан
24	р. Чорний Черемош	с. Верховина	Триклозан
25	р. Волиця	с. Рибне	Ацетохлор, метолахлор, триклозан

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Серед досліджуваних металів виявлено кадмій, мідь, цинк, хром, ртуть, нікель та свинець. Жодного разу не зафіксовано вмісту миш'яку.

Вміст у масивах поверхневих вод міді, хрому, цинку та миш'яку порівнюється до норм, встановлених для води рибогосподарських водойм (граничнодопустимі концентрації (ГДК) та Орієнтовно безпечні рівні впливу (ОБРВ) шкідливих речовин). Вміст кадмію, ртуті, свинцю та нікелю порівнюється до екологічних нормативів якості, встановлених у додатку 8 Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 14.01.2009 № 5.

За вмістом кадмію, який виявлено у 13 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та у 7 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута, перевищення середньорічних екологічних нормативів якості (ЕНЯср) зафіксовано у р. Бистриця Солотвинська, 18 км, с. Скобичівка (0,2 мкг/дм³ – у 1,4 рази), р. Гериня, 11 км, м. Болахів (0,28 мкг/дм³ – у 3,2 рази), р. Саджава, 9 км, м. Долина (0,19 мкг/дм³ – у 2,2 рази), р. Свіча, 57 км, с. Княжолука (0,23 мкг/дм³ – у 2,5 рази), р. Прут, 864 км, с. Шепарівці (0,32 мкг/дм³ – 2,2 рази).

Вміст свинцю зафіксовано у 4 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та у 2 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута, однак без

перевищень середньорічних екологічних нормативів якості (ЕНЯ_{ср}), а вміст ртуті виявлено у одному пункті – р. Сівка, 39,5 км, с. Сівка-Войнилівська із перевищенням (ЕНЯ_{мах}) у 5,6 разів при концентрації 0,39 мкг/дм³.

Вміст нікелю виявлено у 19 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та у 5 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута. Максимальне зафіксоване значення у р. Саджава, м. Долина – 65 мкг/дм³, що вдвічі перевищує норму, а також перевищує ЕНЯ_{ср} у 2,1 рази.

Вміст міді зафіксовано у 16 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та 4 пунктах річкового суббасейну Прута. Перевищення значень ГДК і ОБРВ за середньорічним вмістом міді зафіксовано у р. Свіча, 57 км, с. Княжолука (0,0027 мг/дм³ – у 2,7 рази), р. Саджава, 9 км, м. Долина (0,0029 мг/дм³ – у 2,9 разів), р. Дуба, 1 км, смт. Рожнятів 0,0011 мг/дм³ – у 1,1 рази), р. Ворона, 55 км, смт. Тисмениця (0,0012 мг/дм³ – у 1,2 рази), р. Тлумачик, 21 км, с. Локітка (0,002 мг/дм³ – у 2 рази), р. Прут, 864 км, с. Шепарівці (0,0017 мг/дм³ – 1,7 рази), р. Турка, 18 км, с. Турка (0,0011 мг/дм³ – 1,1 рази), р. Чорнява, 22,5 км, с. Хом'яківка (0,0011 мг/дм³ – 1,1 рази).

Вміст цинку виявлено у 19 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та у 8 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута. Перевищення середньорічних екологічних нормативів якості (ЕНЯ_{ср}) зафіксовано у двох пунктах – р. Саджава, 9 км, м. Долина (0,019 мг/дм³ – у 1,9 разів) та у р. Турка, 18 км, с. Турка (0,013 мг/дм³ – 1,3 рази).

За вмістом хрому, який виявлено у 13 пунктах моніторингу річкового басейну Дністра та 4 пунктах моніторингу річкового суббасейну Прута, перевищення середньорічних екологічних нормативів якості (ЕНЯ_{ср}) зафіксовано у двох пунктах – р. Саджава, 9 км, м. Долина (0,022 мг/дм³ – у 22 рази) та у р. Ворона, 55 км, смт. Тисмениця (0,006 мг/дм³ – у 6 разів).

Особлива увага приділяється визначенню хімічних та фізико-хімічних показників якості вод, відібраних на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення області:

- р. Лімниця, с. Вістова;
- р. Свіча, с. Княжолука;
- р. Бистриця Надвірнянська, с. Березівка;
- р. Бистриця Солотвинська, с. Скобичівка;
- р. Прут, с. Шепарівці;
- р. Прут, м. Яремче.

Якісний стан води в річці Бистриця Надвірнянська у с. Березівка характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

- ХСК – від 5,2 мгО/дм³; до 13 мг/дм³;
- БСК5 – від 1,4 мгО₂/дм³ до 2,6 мг/дм³.

Якісний стан води річки Лімниця у пункті моніторингу в с. Вістова характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

ХСК – від 5,4 мгО/дм³ до 12 мг/дм³;

БСК₅ – від 1,3 мгО/дм³ до 2,5 мг/дм³.

Якісний стан води в річці Свіча у с. Княжолука характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

ХСК – від 8,2 мгО/дм³ до 15 мг/дм³;

БСК₅ – від 1,3 мгО/дм³ до 3,2 мг/дм³.

Спостерігалось одноразове підвищення вмісту нітрогену нітритного із перевищенням нормативних значень ГДК і ОБРВ у 1,05 разів у червні, а також вмісту марганцю – із перевищення ГДК і ОБРВ у 1,2 рази у лютому та 1,1 рази у березні.

Якісний стан води в річці Бистриця Солотвинська у с. Скобичівка характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

ХСК – від 7,8 мгО/дм³ до 14 мг/дм³;

БСК₅ – від 1,2 мгО/дм³ до 2,1 мг/дм³.

Протягом першої половини 2021 року спостерігалось перевищення значень ГДК і ОБРВ за вмістом нітрогену нітритного. Максимальна концентрація перевищувала нормативне значення у 2,05 рази у травні, а мінімальна – у 1,7 рази у лютому.

Якісний стан води річки Прут у пункті моніторингу в м. Яремче характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

ХСК – від 8,3 мгО/дм³; до 10,1 мг/дм³;

БСК₅ – від 1,7 мгО/дм³; до 2,9 мг/дм³.

Якісний стан води річки Прут у пункті моніторингу в с. Шепарівці характеризується показниками, значення яких протягом року знаходились у межах:

ХСК – від 8,1 мгО/дм³; до 10 мг/дм³;

БСК₅ – від 1,2 мгО/дм³; до 2,9 мг/дм³.

Значення решти аналізованих показників також виявлені у концентраціях, які не перевищують нормативні значення, визначені загальним переліком граничнодопустимих концентрацій (ГДК) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (ОБРВ) забруднюючих речовин для води рибогосподарських водойм, а також нормативів екологічної безпеки.

Аналіз хімічних та фізико-хімічних досліджень, проведених у 2021 року, засвідчив, що поверхневі води річкового басейну Дністра та річкового басейну Дунаю на території Івано-Франківської області в місцях питних водозаборів задовільної якості.

Загальним аналізом лабораторних досліджень, проведених протягом 2021 року встановлено, що у 6 масивах поверхневих вод на території Івано-Франківської області вміст забруднюючих речовин не перевищує екологічних нормативів якості і масиви відповідають I класу хімічного стану – «доброму».

Узагальнюючи лабораторні дослідження можна зробити висновок, що стан поверхневих вод на території Івано-Франківської області, в основному, задовільний, хоча є річки, хімічний стан яких характеризується як «недосягнення доброго», але переважно тільки за одним із показників, який незначно перевищує допустимі нормативи.

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2021 рік (в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей													
	Завислі речовини, мг/дм ³	БСК ₅ , мгО ₂ /дм ³	Мінералізація, мг/дм ³	Сульфати, мг/дм ³	Хлориди, мг/дм ³	Нітроген амонійний, мг/дм ³	Нітроген нітратний, мг/дм ³	Водневий показник	ХСК, мгО ₂ /дм ³	Розчинений кисень, мгО ₂ /дм ³	осфор загальний, мг/дм ³	Залізо загальне, мг/дм ³	Нітроген нітритний, мг/дм ³	Марганець, мг/дм ³
Контрольні створи водного об'єкту господарсько-побутового призначення:														
р. Свіча														
с. Княжолука	5,6	2,1	188,7	45,9	20,2	0,19	0,56	7,7	10,6	11,9	0,03	0,04	0,01	0,005
р. Лімниця														
с. Вістова	0,02	1,9	131	42,7	28,7	0,07	0,46	7,8	8,6	12,9	0,02	0,02	0,006	0,003
р. Бистриця Солотвинська														
с. Скобичівка	7,3	1,6	189,4	49,7	27,9	0,47	1,13	7,7	9,2	10,9	0,29	0,02	0,022	0,003
р. Бистриця Надвірнянська														
с. Березівка	7,4	1,7	144,8	52,2	44	0,23	1,1	7,9	8,6	10,6	0,08	0,02	0,008	0,003
р. Прут														
м. Яремче	12	2,3	158,1	54,4	19,6	0,03	0,6	7,6	9,8	11,7	0,4	0,05	0,008	0,003
с. Шепарівці	11	1,6	235	66,5	61,7	0,34	1,4	7,9	9,9	10,7	0,15	0,03	0,015	0,003

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

У 2021 році гідробіологічна оцінка якості вод області не проводилась.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

У 2021 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» з комунальних централізованих водопроводів досліджено 526 проб питної води на мікробіологічні показники, з

них 3 не відповідають вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», з відомих водопроводів досліджено 102 проби води, з яких 2,9% не відповідають вимогам ДСанПіН, по сільських водопроводах досліджено 65 проб, які відповідають вимогам.

У 2021 році отруєнь та спалахів інфекційних захворювань пов'язаних з водним фактором на території області не фіксувалось.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Порядком здійснення державного моніторингу вод, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 не передбачено проведення радіологічних досліджень масивів поверхневих вод.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

У 2021 році в області функціонувало 40 централізованих водопроводів, з них 24 – комунальні, 5 – відомчі та 11 – сільські. З комунальних централізованих водопроводів фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» досліджено 111 проб питної води на паразитологічні показники, 308 проб на санітарно-хімічні показники, 77 проб на залишковий вміст пестицидів, всі відповідають вимогам ДСанПіН.

Бактеріальне забруднення питної води виявлялось на комунальних централізованих водопроводах в м. Долина та в м. Калуш.

З відомих водопроводів на паразитологічні показники досліджено 27 проб, санітарно-хімічні – 72 проби та 8 проб на залишковий вміст пестицидів, які відповідають вимогам ДСанПіН.

Бактеріальне забруднення питної води виявлялося на відомих водопроводах с. Коршів (виробничого структурного підрозділу Івано-Франківської дизельної станції водопостачання) та с. Дзвиняч (філія фанерного виробництва ТОВ «Уніплит»).

По сільських водопроводах на паразитологічні показники досліджено 22 проби, які відповідають вимогам ДСанПіН, 56 проб на санітарно-хімічні показники, з них виявлено перевищення вмісту загальної жорсткості у водопроводах сіл Задністрянськ, Лани та Яблунів.

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

Морські водойми на території області відсутні.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг – це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та

реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

В 2021 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на охорону і раціональне використання водних ресурсів, було освоєно 52,3 млн. гривень, зокрема на:

- реконструкцію очисних споруд в селищі Брошнів-Осада Брошнів-Осадської селищної територіальної громади, селищі Заболотів Заболотівської селищної територіальної громади;

- будівництво каналізаційних мереж та споруд на них у селі Красноїлля Верховинського району, у селі Угорники Івано-Франківської міської ради, будівництво каналізаційних колекторів у селищі Лисець Лисецької селищної територіальної громади, у місті Івано-Франківську Івано-Франківської міської територіальної громади, місті Снятині Снятинської міської територіальної громади, а також будівництво та реконструкцію каналізаційних мереж по 46 вулицях в населених пунктах області;

- реконструкцію каналізаційних мереж у селі Підпечери Івано-Франківської міської територіальної громади;

- будівництво необхідних споруд для очищення стічних вод та зовнішніх мереж каналізації у 17 закладах освіти, 1 закладі соцполітики, 1 закладі культури та 1 адміністративній будівлі області.

В тому числі проводились роботи з: будівництва лівобережної водозахисної дамби на р. Бистриця Надвірнянська в с. Вовчинець Івано-Франківської міської територіальної громади, будівництва водозахисної дамби на р. Прут в с. Сопів Печеніжинської селищної територіальної громади, будівництва водозахисної дамби на р. Луква на території Галицької міської територіальної громади, реконструкції правобережної дамби на р. Дуба в районі вул. П. Мирного в селищі Рожнятів. Проведено роботи з відновлення та підтримання сприятливого гідрологічного режиму і санітарного стану на 11 ділянках річок області та проводились заходи для боротьби з шкідливою дією вод на території 7 населених пунктів області, проводились роботи з поліпшення технічного стану та благоустрою 4 водойм області.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Збереження біологічного різноманіття передбачає охорону водночас і окремих особин, і їхніх груп у межах певної території, й екосистем у цілому разом з їхнім середовищем існування. Зменшення біологічного різноманіття є в

значній мірі результатом діяльності людини. Основну загрозу для біологічного різноманіття становлять незаконні забудови та вирубування лісів, браконьєрство, розорювання місць поширення видів, здійснення господарської діяльності на території прибережних захисних смуг, гірських та степових районів, інтродукція чужорідних видів, кліматичні зміни, забруднення довкілля, неконтрольований видобуток природних багатств.

Зниження рівня біорізноманіття займає особливе місце серед головних екологічних проблем сучасності. Наслідком зникнення видів стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самовідновлення, що призводитиме до їх зникнення. Подальше скорочення біорізноманіття може привести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Внаслідок незворотного переходу біосфери в новий стан вона може стати непридатною для життя людини.

Ландшафтне різноманіття визначається кількістю природних географічних комплексів - ландшафтів, як сукупностей рельєфу, клімату, вод, ґрунтів, об'єктів рослинного й тваринного світу, які знаходяться у складній взаємодії і взаємозумовленості та утворюють однорідну за умовами розвитку і єдину цілісну систему.

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапне відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Ідея створення екомережі – комплексної багатофункціональної системи відтворення природних властивостей навколишнього середовища, збереження біорізноманіття і забезпечення екологічної рівноваги є результатом осмислення того, що тільки збільшенням площі заповідних територій не можна зупинити деградацію природних екосистем. Вона відображає бажання вийти за рамки заповідних територій, створити умови для відтворення біорізноманіття з метою забезпечення екологічної стійкості у природних і антропогенних ландшафтах, екологічної безпеки і сприятливих умов для існування живих організмів і людини. Однак, крім формування системи об'єднаних в екомережу стабілізуючих територій з певними обмеженнями використання природних ресурсів, суспільство потребує територій для отримання ресурсів сировини і виробництва продуктів харчування. Вказані проблеми тісно пов'язані між

собою, створюючи певні труднощі щодо просторової організації та забезпечення функціонування еколого-соціально-економічних територіальних систем.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенних екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Створення екомережі забезпечує реалізацію вимог екологічної безпеки через підвищення захищеності природних територіальних комплексів (екосистем) та їх компонентів від можливих антропогенно-техногенних уражень і формування безпечних умов життєдіяльності людини. Головна проблема при обґрунтуванні структури екомережі, забезпечення її функціонування і розвитку, полягає в опрацюванні наукових засад її формування. Складність визначається значною кількістю завдань, пов'язаних зі створенням екомережі. Вони стосуються:

- 1) обґрунтування території (об'єкта), на якій формується екомережа і здійснюється управління нею;
- 2) охорони природи;
- 3) збільшення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- 4) збереження і відтворення природного різноманіття (біотичного, ландшафтного, екосистемного).

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

**Площі земельних угідь – складових національної екомережі
за роками, тис. га**

	2017	2018	2019	2020	2021
Категорії землекористування					
Землі природоохоронного призначення	218,8	218,9	218,9	222,39	223,85
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9
у т.ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7	474,7

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Внаслідок дії негативних антропогенних факторів все більша кількість видів тварин і рослин в Україні опиняються під загрозою зникнення. Рациональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50%, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає більш континентальним, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80% фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання земель. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Територіальна структура екологічної мережі має відповідати принципам достатності території для збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, забезпечення просторової цілісності і репрезентативності цих територій і формуватися з урахуванням ландшафтно-будови території. Складовою частиною процесу створення екомережі є добір достатньо збережених природних ландшафтних утворень, які б склали основу (природно-

ландшафтний каркас) екомережі.

Формування регіональної екологічної мережі на території Івано-Франківської області є актуальним завданням, оскільки внаслідок антропогенного впливу порушена цілісність і структурно-функціональна організація ландшафтів. У результаті денатуралізації природних ландшафтів утворилися природно-антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є втрата біотичного і ландшафтного різноманіття, спрощення структури ландшафтних комплексів, погіршення водного балансу території, зниження енергетичної ефективності продукційного процесу.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 526 територій та об'єктів загальною площею 223,852 тис. га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 493 об'єкти місцевого значення, площею 92,23 тис. га, що становить 16,07 % території області (таблиця 5.1.4.1.).

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 126 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 21 вид рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 19 – рідкісних рослинних угруповань, 88 – типових рослинних угруповань, що підлягають охороні, 7 видів рослин та грибів, які перебувають під загрозою зникнення.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 109 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» та Закон України «Про екологічну мережу України» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

Ця програма є основою оптимізації системи природоохоронних територій

та об'єктів природно-заповідного фонду області та об'єднання їх у вигляді складових структурних елементів екомережі з розрізненими ділянками природних та антропогенно трансформованих ландшафтів у єдиний екологічний каркас регіону.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено понад 60% земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

До обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020, включено підпрограму «Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища», яка передбачає заходи щодо розроблення екологічної мережі Івано-Франківської області та підпрограму «Збереження природно-заповідного фонду».

На замовлення обласної державної адміністрації Українським науково-дослідним інститутом гірського лісівництва імені П. С. Пастернака реалізовано природоохоронний захід «Розроблення проекту схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області». Визначено об'єкти і структурні елементи екомережі області. Загальна площа регіональної екомережі Івано-Франківської області становитиме орієнтовно 806,3 тис. га, у тому числі: макроекокоридори – 502,1 тис. га, базові ключові території національного значення в їх складі – 280,5 тис. га. Решта територій буде представлена природними ядрами та екокоридорами регіонального та локального значення, буферними та відновними територіями (таблиця 5.1.4.1.)

Таблиця 5.1.4.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального
устрою регіону

№ з/п	Одиниці адміністративно- територіального устрою регіону	Загальна площа тис. га	Загаль-на площа еко-мережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні угіддя	Відкриті заболочені землі	Водоохоронні зони	Прибережні захисні смуги	Ліси та інші лісовкриті площі	Курортні та лікувально оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі під консервацію	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Пасовища, сіножаті	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві
1.	Верховинський	125,4	114,84	34,048	1,625	0,024	0,8	0,4	51,114	0,002	0,178	0	1,774	25,394	-
2.	Івано- Франківський	384,1	164,119	45,397	2,08	0,071	8,43	4,58	50,713	0,044	10,999	14,1	0,914	27,094	-
3.	Калуський	356,3	230,999	31,463	0	0	5,49	4,62	176,377	0,041	0,085	4,3	0	13,892	-
4.	Коломийський	241,6	79,745	15,162	0	0,379	5,01	6,6	28,149	0,015	0,034	8,4	1,816	14,18	-
5.	Косівський	90,3	72,439	50	0	0,001	0,79	0,4	0,01	0,02	0,159	0	0,706	20,353	-
6.	Надвірнянський	195,1	144,158	49,425	4,935	0	1,727	1,6	82,485	0,008	0	1,2	0	3,29	-
	По області	1392,7	806,3	223,852	8,64	0,475	22,247	18,2	388,848	0,13	11,455	28	5,21	104,203	-

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування, невід'ємною складовою екологічної безпеки Івано-Франківської області стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід враховувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіяння екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийнятного рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Генетично модифіковані організми та продукція з їх вмістом є результатом застосування методів генної інженерії – одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається. Досягнення в галузі біотехнології відкривають широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо, але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого – пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття розвивається новий напрям – правове регулювання забезпечення

біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема у ній визначається доступ до генетичних ресурсів, передача біотехнологій, розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнології, питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля, тощо.

У результаті тривалої роботи, яка супроводжувалася бурхливими дебатами, 29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 р. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Поряд із цим, протягом останніх років до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", який серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесено вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Важливими є норми, що містяться в Законі України «Про захист прав споживачів». Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст. 18 Закону закріплює право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги). До такої інформації належить також обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про "застосування генної інженерії під час виготовлення товарів". Це положення Закону співзвучне

з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст. 18), де закріплені вимоги щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 126 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку.

Рішенням обласної ради від 23.04.2021 № 150-6/2021 «Про затвердження списку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік (412 видів рослин), що потребують рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 612,2 тис. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 551,4 тис. га, що складає 40,5% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%.

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісгосподарського призначення Івано-Франківської області станом на 01.01.2022року*

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Загальна площа земель лісгосподарського призначення :	тис. га	612,2	-
	у тому числі :			
1.1	площа земель лісгосподарського призначення державних лісгосподарських підприємств	тис. га	456,2	-
1.2	площа земель лісгосподарського призначення	тис. га	73,8	-

	комунальних лісогосподарських підприємств			
1.3	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-
2	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	551,4	-
3	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	40,5	-

* За даними лісокористувачів області

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами: 75 % земель лісового фонду надано в постійне користування підприємствам Державного агентства лісових ресурсів України, 25% земель лісового фонду закріплено за іншими користувачами, а саме: спеціалізованим підприємствам ОКП «Івано-Франківськблагроліс» – 73,8 тис. га, національними природними парками і природним заповідником Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – 51,5 тис. га (ПЗ «Горгани» – 5,3 тис. га, НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис. га, Карпатський НПП – 38,3 тис. га, НПП Верховинський – 12 тис. га), НПП «Синьогора» – 10,9 тис. га, ДП «Прикарпатський військовий лісгосп» Міністерства оборони України – 8,0 тис. га.

Ліси Івано-Франківської області поділені за категоріями: природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (займають 19% від вкритої лісом площі), рекреаційно-оздоровчі ліси – 13%, захисні ліси – 23%, експлуатаційні ліси – 45%. Більша частина лісів області віднесена до лісів з особливими захисними функціями, де обмежено режим лісокористування. На території лісового фонду області більше 300 об'єктів пророчно-заповідного фонду.

За віковими групами землі постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17,3% (93,72 тис. га), середньовікові 50,6% (275,52 тис. га), пристигаючі 14,2% (77,54 тис. га) та стиглі і перестійні 17,9% (97,28 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 56% або 314,7 тис. га, твердолистяні деревостани складають 37% – 206 тис. га, м'яколистяні 7% – 45 тис. га.

Таблиця 5.2.2.2.

Структура лісів в межах вікових груп*

Користувачі	Групи віку	2007 тис. га/%	2014 тис. га/%	2021 тис. га/%
Івано-Франківське ОУЛГ	молодняки	85,3/20	71,6 /17	66,5/16,3
	середньовікові	237,3/55	222,1 /52,8	193,1/47,3
	пристигаючі	57,1/14	61,03/14,5	62,3/15,3
	стиглі	49,1/11	65,51 /15,7	85,7/21,1
Всього:		428,8/100	420,24 /100	407,6/100

ОКП «Івано-Франківськблагроліс»	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	20,1/29 38,5/55 8,3/12 3,1/4 70,0/100	20,0 /29 38,3 /55 8,5 /12 3,3 /4 70,1 /100	19,9/28,7 38,3/54,3 8,5/12,1 3,4/4,9 70,1/100
Інші лісокористувачі	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	11,6/17 44,1/62 6,5/9 8,6/12 70,8/100	8,74 /12,5 47,56/67,8 6,43 /9,2 7,46/10,5 70,19 /100	7,32/11,0 44,12/66,5 6,74/10,1 8,19/12,4 66,37/100
Разом по області	молодняки середньовікові пристигаючі стиглі	117,0/21 319,8/56 72,0/13 60,8/10 569,6/100	100,34 /17,9 307,96 /54,9 75,96 /13,6 76,27 /13,6 560,5/ 100	93,72/17,3 275,52/50,6 77,54/14,2 97,29/17,9 544,07/100

* За даними лісокористувачів області

У лісовому фонді області відбулись зміни зумовлені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 766-р «Про вилучення та надання земельних ділянок у постійне користування із зміною цільового призначення» згідно з яким вилучено з постійного користування ДП «Верховинське лісове господарство» та ДП «Гринявське лісове господарство» земельні ділянки загальною площею 12022,9 га та надані у постійне користування національному природному парку «Верховинський» (табл. 5.2.2.3)

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області*

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. кубм.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, кубм.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн. кубм.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. кубм.
		всього	в т.ч. по господарствах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердо-лісні	м'яко-лісні								
Разом по ОУЛМГ 2003р	468,7	430,2	257,7	159,4	13,1	121,4	217,8	52,8	38,2	114,4	266	12,8	347,5
Разом по ОУЛМГ 2008р	468,4	428,5	258,4	159,0	11,1	83,0	232,8	58,0	54,7	125,1	292	19,2	344,4
Разом по ОУЛМГ 2015р	468,3	420,3	241,4	167,5	11,4	70,7	220,3	62,8	66,6	123,0	293	22,9	562,96
Разом по ОУЛМГ 2020р.	458,8	412,0	229,6	167,7	14,7	70,1	204,2	67,6	69,7	124,1	302	24,3	562,96
Разом по ОУЛМГ 2021р	456,2	413,1	231,8	167,7	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,191	295,1	25,5	540,1
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2003р.	73,5	70,3	36,2	26,7	7,4	24,4	35,9	7,2	2,8	13,0	185	0,77	24
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2008р.	73,2	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,2	8,5	3,3	13,1	188	0,89	24,0
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2015р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,3	189	0,89	34,2
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2020 р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,3	8,5	3,4	13,95	198	0,9	40,1
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2021р	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	19,9	38,3	8,5	3,4	14,151	201,877	0,928	40,11
Всього по області: 2003р.	621,6	561,9	339,4	198,9	23,6	157,2	287,8	68,3	48,6	146,0	260	15,1	385,8
Всього по області: 2008р.	620,8	569,1	345,8	202,2	21,1	114,5	317,6	72,1	65,0	162,1	285	22,8	381,6
Всього по області: 2015р.	621,4	560,9	328,2	210,9	21,8	98,6	306,1	78,0	78,2	161,5	288	26,86	610,8
Всього по області: 2020р	620,3	564,3	326,9	211,5	25,9	98,3	295,7	85,2	85,1	169,1	299	29,7	623,7
Всього по області: 2021р	612,2	551,4	314,7	206,4	45,2	93,72	275,52	77,54	97,29	147,9	282	28,7	595,31

* За даними лісокористувачів області

У 2021 році рубки лісу проведено на площі 19,6 тис. га, в т. ч. головного користування – на 1,28 тис. га. Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 845 тис. м³ деревини, у т. ч. від рубок головного користування – 266 тис. м³, від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів – 563 тис. м³. Відносно 2020 року заготівля деревини від рубок головного користування зменшилась, натомість від рубок формування та оздоровлення лісів збільшилась. В порядку поступових та вибіркового рубок головного користування заготовлено 103,4 тис.куб. м. ліквідної деревини, тобто фактично проектується та проводяться суцільні рубки, зокрема у ялицевих та букових деревостанах. Вибіркові способи рубок головного користування зменшились відносно 2020 року.

Протягом 2021 року переведено у покриту лісом площу 1,3 тис. га лісових культур та ділянок з природним поновленням. Лісовідновлення здійснено на площі 2,23 тис га земель лісового фонду, з них на 0,93 тис. га – посадка лісу та 1,3 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи щодо локалізації осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 6,2 тис. га. Частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання
лісових ресурсів державного значення*

Рік	Розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис. м ³	Фактично зрубано тис. м ³	Розрахункова лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, тис.м ³
Рубки головного користування								
2006	372	305,5	234,4	200,6	124,2	95,2	13,7	9,7
2007	378	286,5	234,4	185,3	128,7	90,2	15,5	11,0
2009	381	295,6	236,6	191,6	129,6	93,2	15,5	10,8
2012	600	482,4	406,4	356,8	173,9	123,4	19,6	12,6
2015	610	430,6	418,0	278,6	172,4	137,0	20,4	15,0
2018	626	382,0	424,0	242,0	177,0	128,0	26,0	12,0
2019	624	370,0	421,0	238,0	177,0	123,0	26,0	8,7
2020	624	258	421	178	177	73	26	9
2021	618	266,8	420	174,5	177	81	21	11,3

* За даними лісокористувачів області

Лісогосподарські підприємства області демонструють стабільність лісогосподарського виробництва. Відсутність державного фінансування негативно позначається на господарській діяльності. Спостерігається пріоритет лісоексплуатації, пов'язаний з необхідністю самофінансування господарської діяльності.

З метою покращення ефективності ведення лісового господарства, раціонального, невиснажливого використання лісових ресурсів доцільно вжити наступних заходів:

- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- часткове бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;
- виділення та охорона пралісових екосистем;
- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

У 2021 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 29.03.2021 № 91. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по підприємствах обласного управління лісового та мисливського господарства становив 60340 кг, ОКП Івано-Франківськоблагроліс ліміт на заготівлю лікарської сировини 3540,0 кг сухої ваги. Фактично лікарську сировину в порядку спеціального використання лісових ресурсів не заготовляли.

Ліміт на заготівлю білих грибів по державних підприємствах Держлісагентства у 2021 році становив 1243 т. свіжої ваги, ліміт на ягоди чорниці 950 т. свіжої ваги, ліміт на ягоди малини, ожини, брусницю – 505,0 т. свіжої ваги. За інформацією Обласного управління лісового та мисливського господарства та ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» промислове використання не здійснювалось.

Таблиця 5.2.3

Використання природних рослинних лісових ресурсів на території Івано-Франківської області за 2021 рік.

№ з/п	Назва виду рослини (ресурсу)	Встановлений ліміт (тонн свіжої ваги)	Фактично зібрано (тонн свіжої ваги)		Примітка
			усього	у тому числі на території природно-заповідного фонду	
1	Гриби білі	1249,5	0	-	-
2	Лисички	266,0	0	-	-

3	Опеньки і інші	1743,0	0	-	-
4	Чорниця (плоди, листя)	970	0	-	-
5	Ожина	75,0	0	-	-
6	Малина	430,7	0	-	-
7	Брусниця	40,0	0	-	-
8	Калина	7,7	0	-	-
9	Горобина звичайна	31	0	-	-
10	Горобина плідна	96,5	0	-	-
11	Шипшина	10,6	0	-	-
12	Лікарська сировина (кг сухої ваги)	63880,0	0	-	-

**5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України,
та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів**

Таблиця 5.2.4.1.

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Pice Pineta(cembre)	Субформація ялиново- кедрово-соснових лісів	-	-
			Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides) Quercetum (roburis) Franguloso- caricosum (brisoides)	Група асоціацій дубових лісів ліщиновотрясункоосокових та свидиновотрясункоосокових	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Carpineto-Quercetum (roburis) hederosum, Carpineto-Quercetum (roburis) asperuloso- hederosum	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково- плющевого	Плаун <i>Lycopodium</i> н	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Fagela fluticosa	Група асоціацій букових лісів чагарникових	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладона звичайна	Alnetum (incane) matteuccidosum	Асоціація сіровільхового лісу страусникового	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	Carex umbrosa Host	Осока затінкова	Fageto – Pineta (sylvestris)	Субформація буково-соснових лісів	Пухирник судетський <i>Cystopteris sudetica</i>	-

	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	<i>Quercetum (roboris) corylosa</i>	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типові старі ліси)	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch	Булатка довголиста	<i>Carpineto-Quercetum caricosum (pilosae)</i> , <i>Carpineto-Quercetum aegopodiosum</i>	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглицевого (старі типові насадження)	Тис ягідний <i>Taxus baccata</i> L	-
	<i>Colchicum autumnale</i> L.	Пізноцвіт осінній	<i>Fagetum vincosum</i>	Асоціація букового лісу барвінкового	Берека <i>Sorbus torminalis</i> (L) Crantz	-
	<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	<i>Fagetum dryopteridosum</i>	Асоціація букового лісу щитникового (типові угруповання)	Береза темна <i>Betula obscura</i>	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	<i>Fagetum symphytosum</i> , F. <i>adenostylosum</i>	Асоціації букових лісів серцевидноживокостевих та аденостилесових	Рутвиця смердюча <i>Thalictrum foetidum</i> L	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	<i>Acereta pseudoplatani</i>	Формація яворових лісів	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	<i>Sphagneta depressipiceetosa</i>	Формація пригніченоялиново-сфагнова	Тирлич безстебловий <i>Gentiana acaulis</i> L	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	<i>Pineto (mugi) – Sphagneta</i>	Формація гірсько соснова-сфагнова	Тирлич роздільний <i>Gentiana laciniata</i>	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	-	-	Беладонна звичайна <i>Atropa bella donna</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий	-	-	Шолудивник лісовий <i>Pedicularis sylvatica</i> L	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна, коручка морозниковидна, коручка широколиста	-	-	Відкасник осотоподібний <i>Carlina cirsioides</i> Klokov	-
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна	-	-	Чихавка язиколіста <i>Ptarmica lingulata</i>	-
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова	-	-	Пізноцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L	-

	Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний	-	-	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L	-
	Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Grifola umbellata (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	Билинець довгородий, билинець комарниковий	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L	-
	Hericum	Герицій	-	-	Шафран Гейфелів <i>Crocus heufelianus</i> Herb	-
	coralloides (Fr.) S. F. Crays. str.	кораловидний, герицій альпійський				
	Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	Баранець звичайний	-	-	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L	-
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна	-	-	Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L	-
	Lilium martagon L.	Лілія лісова, лілія кучерява	-	-	Плодоріжка блощицна <i>Anacamptis coriophora</i> (L.)	-
-	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Плодоріжка салепова <i>Anacamptis morio</i> (L.)	-
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	Linaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	-	-	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> L	-
	Lycopodium annotinum L.	Плаун річний, плаун колючий	-	-	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i>	-

Malaxis monophyllos (L.) Sw.	Малаксис однолистий	-	-	Зозульки мясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata (L.)</i>	-
Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
Orchis coriophora L.	Зозулинець блещучий	-	-	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata (L.)</i>	-
Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	-	-	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Пальчатокорінникбу зиновий <i>Dactylorhiza sambucina</i>	-
Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	-	-	Коручка темно- червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова	-	-	Коручка чемерниковидна <i>Epipactis helleborine (L.)</i>	-
Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Коручка болотна <i>Epipactis palustris (L.)</i>	-
Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява	-	-	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спіральний	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride (L.)</i>	-
Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.)Karst.	Стробіломісес стовбурчастолуска тий, лускач	-	-	Гудайєра повзуча <i>Goodyera repens (L)</i>	-
Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній-дерево	-	-	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea (L.)</i>	-

	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	-	-	Малаксис однолистяний <i>Malaxis monophyllos</i> (L.)	-
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.) Hale	Тукерманопсис Лаурера, цетрарія Лаурера	-	-	Зозулинні сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> R.Br	-
	Usnea longissima Ach.	Уснея найдовша	-	-	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> L	-
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк) -	Aconitum jacquinii Reichenb.	Аконіт Жакена	Abieto-Piceeto-Fageta	Ялицево-смереково-букові ліси	Аконіт Жакена <i>Aconitum jacquinii</i> Rchb.	-
	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Pinetea sylvestris	Сосни звичайної	Анемона нарцисоквіта <i>Anemone narcissiflora</i> L	-
	Antennaria carpatica L.	Котячі лапки карпатські	Piceeto-Pinetum	Смереково-соснові ліси	Баранець звичайний (<i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Abieto-Piceeto-Pineta	Ялицево-смереково-соснові ліси	Белладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i> L	-
	Aster alpinus L.	Айстра альпійська	Piceeto-Cembreta	Смереково-кедрові ліси	Билинець довгоровий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Cembreto-Piceeta	Кедрово-смерекові ліси	Билинець найзапашніший <i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладонна звичайна	Pineto-Abieto-Piceeta	Сосново-ялицево-смерекові ліси	Білотка альпійська <i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	-
	Botrichium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto-Fageto-Abieta	Смереково-буково-ялицеві ліси	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernal</i> L.	-
	Campanula abietina Griseb.et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimia	Соснова смеречина чорницево-зеленомохова	Бровник однобульбовий <i>Herminium monorchis</i> (L.)	-
	Campanula carpatica Jacq.	Дзвоники карпатські	Piceeto-Abietum dryopteridosum	Смерекова яличина австрійськощитникова	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	-

Carex pauciflora Lightf.	Осока малоківіткова	Piceetum sphagnosum	Смеречина сфагнова	Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
Carex rupestris All.	Осока скельна	Sphagneta fuscii	Сфагну рудого	Верба лапландська <i>Salix lapponum</i> L.	-
Centaurea carpatica Porc.	Волошка карпатська	Sphagneta	Сфагнових мохів	Верба трав'яна <i>Salix</i> <i>herbacea</i> L.	-
Cypripedium calceolus L.	Черевички зозулині справжні	Cariceta (nigrae)	Осоки чорної	Верба туполиста <i>Salix retusa</i> L.	-
Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Pineta mugii	Сосни гірської	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.)	-
Cephalanthera rubra (L.) Rich.	Булатка червона	Saliceta herbaceae	Верби трав'яної	Горянка дворядна <i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link	-
Coeloglossum viridae L.	Язичок зелений	Saliceta kitaibelianae	Верби Китайбеля	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
Colchicum autumnale L.	Пізнюцвіт осінній	Rhododendreta kotchyii	Рододендрона східнокарпатського	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	-
Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадріаний	Myrtilleta	Чорниці	Дзвоники карпатські <i>Campanula carpatica</i> Jacq.	-
Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфеля	Poaeta deylii	Тонконога Дейла	Дріада восьмипелюсткова <i>Dryas octopetala</i> L.	-
Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінн ик серценосний	Doroniceta carpaticae	Сугайника карпатського	Жовтець татранський <i>Ranunculus thora</i> L.	-
Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo.	Пальчатокорінн ик Фукса	Festuceta carpatinae	Костриці карпатської	Жовтозілля карпатське <i>Senecio</i> <i>capraticus</i> Herbach	-
Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінн ик м'ясо-червоний	Dryadeta octopetalae	Дріади восьмипелюсткової	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	-
Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінн ик плямистий	Loiseleuria procumbentis	Наскельниці лежачої	Зелениця альпійська <i>Diphysastrum alpinum</i> (L.) Holub	-

	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Oreochloeta distichae	Горянки дворянної	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
-	Dactylorhiza sambucina (L.) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Adenostyleta	Адонестилесу сіролистого	Злинка альпійська <i>Erigeron alpinus</i> L.	-
	Doronicum clusii All.	Сутайник Клузія	-	-	Зозулинець прикрашений <i>Orchis signifera</i> Vest	-
	Dryas octopetala L.	Дріада восьмипелюсткова	-	-	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона	-	-	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.) R.Br.	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	-	-	Зозулині сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i> (L.) R.Br.	-
	Epipactis palustris (L.) Crantz.	Коручка болотна	-	-	Зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	-
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова	-	-	Зозульки бузинові <i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) So	-
	Epipogon aphyllum (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий	-	-	Зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) So	-
	Festuca porcii Hack.	Костриця Порціуса	-	-	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculata</i> (L) So	-
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник гайовий	-	-	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) So	-
	Gentiana acaulis L.	Тирлич безстебловий	-	-	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.)	-
	Gentiana laciniata Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний	-	-	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) So	-

Gentiana lutea L.	Тирлич жовтий	-	-	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i> Chtel.	-
Gentiana punctata L.	Тирлич крапчастий	-	-	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
Gentiana verna L.	Тирлич весняний	-	-	Коручка темно- червона <i>Epipactis</i> <i>atrorubens</i>	-
Goodyera repens (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча	-	-	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
Gymnadenia conopsea (L.) R.Br.	Билинець комарниковий	-	-	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.	Билинець найзапашніший	-	-	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus</i> <i>imbricatus</i> L.	-
Heracleum carpathicum Porcius	Борщівник карпатський	-	-	Костриця Порціуса <i>Festuca porcii</i> Hack.	-
Herminium monorchis (L.) R.Br.	Бровник одноклубневий	-	-	Котячі лапки <i>Antennaria carpathica</i> (Wahlenb.) Bluff et Fingerh.	-
Huperzia selago (L.) Bernh.	Баранець звичайний	-	-	Лілійка пізня (<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rchb.	-
Larix polonica Racib.	Модрина польська	-	-	Лілія лісова <i>Lilium</i> <i>martagon</i> L.	-
Leontopodium alpinum Cass.	Білотка альпійська	-	-	Ломикамінь аїзоподібний <i>Saxifraga</i> <i>aizoides</i> L.	-
Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний	-	-	Ломикамінь карпатський <i>Saxifraga</i> <i>carpathica</i> Rchb.	-
Leucorchis albida (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий	-	-	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.)Rich.	-

-	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	-
	<i>Linnea borealis</i> L.	Ліннея північна	-	-	Місячниця оживаюча <i>Lunaria</i> <i>rediviva</i> L.	-
	<i>Listera cordata</i> (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Мітлиця альпійська <i>Agrostis alpina</i> Scop.	-
	<i>Listera ovata</i> L.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Мітлиця скельна <i>Agrostis rupestris</i> All.	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	-	-	Модрина польська <i>Larix polonica</i> Racib.	-
	<i>Lycopodium</i> <i>annotinum</i> L.	Плаун колючий	-	-	Молодило гірське <i>Sempervivum</i> <i>montanum</i> L.	-
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Надбородник безлистий <i>Epipogium</i> <i>aphyllum</i> Sw.	-
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Наскельниця лежача <i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.	-
	<i>Orchis ustulata</i> L.	Зозулинець обпалений	-	-	Неотінея обпалена <i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M.	-
	<i>Oreochloa disticha</i> (Wulf.) Link.	Горянка дворядна	-	-	Осока двоколірна <i>Carex bicolor</i> All.	-
	<i>Oxycoccus</i> <i>microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібноплода	-	-	Осока затінкова <i>Carex umbrosa</i> Host	-
	<i>Pedicularis oederi</i> Vahl	Шолудивник Едера	-	-	Осока Лахеналія <i>Carex lachenalii</i> <i>Schkuhr</i>	-
	<i>Pinguicula alpina</i> L.	Товстянка альпійська	-	-	Осока малоквіткова <i>Carex pauciflora</i> Lightf.	-
	<i>Pinguicula vulgaris</i> L.	Товстянка звичайна	-	-	Осока піхвова <i>Carex</i> <i>vaginata</i> Tausch	-
	<i>Pinus cembra</i> L.	Сосна кедрова європейська	-	-	Осока скельна <i>Carex</i> <i>rupestris</i> All.	-

Platanthera bifolia L.	Любка дволиста	-	-	Осока темно-бура <i>Carex fuliginosa</i> Schkuhr	-
Poa deylli Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла	-	-	Первоцвіт малий <i>Primula minima</i> L.	-
Primula poloninensis (Domin)Fed	Первоцвіт полонинський	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
Primula minima L.	Первоцвіт малий	-	-	Пізньоцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-
Ptarmica lingulata (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка язиколіста	-	-	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L.	-
Ptarmica tenuifolia (Schur) Schur.	Чихавка тонколіста	-	-	Плаунок плауноподібний <i>Selaginella selaginoides</i> (L.)	-
Pulmonaria filarszkyana Javorka	Медунка Філярського	-	-	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
Pulsatilla alba Rchb.	Сон білий	-	-	Роговиця роговикова <i>Dichodon cerastioides</i> ((L.) Rchb.	-
Ranunculus tatrae Borb.	Жовтець татранський	-	-	Родіола рожева <i>Rhodiola rosea</i> L.	-
Rhodiola rosea L.	Родіола рожева	-	-	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy	-
Rhododendron kotschy Simonk	Рододендрон східнокарпатський	-	-	Сверція багаторічна <i>Swertia perennis</i> L.	-
Saussurea alpina (L.) DC	Соссюрея альпійська	-	-	Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	-
Saxifraga aizoides L.	Ломикамін аїзовидний	-	-	Сон білий <i>Pulsatilla alba</i> auct. non Rchb.	-

	Scopolia carniolica L.	Скополія карніолійська	-	-	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Selaginella selaginelloides (L.) Link.	Плаунок плауновидний	-	-	Соссюрея альпійська <i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	-
	Sempervivum montanum L.	Молодило гірське	-	-	Сугайник Клузія <i>Doronicum clusii</i> (All.) Tausch	-
	Saussurea porcii Deger	Соссюрея Порца	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Swertia alpestris Baumg.	Сверція альпійська	-	-	Чихавка язичкова <i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста	-	-	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb	-
	Taxus baccata L.	Тис ягідний	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm	-
Бурштинське опілля (Галицький національний природний парк)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	-	-	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	Anemonastrum narcissiflorum (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Salvinia natans	Формація сальвінії плаваючої	Анемона нарцисоцвіта <i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.)	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Trapeta natans	Формація водяного горіха	Головатень високий <i>Echinops exaltatus</i>	-
	Carlina cirsioides Klok.	Відкасник осотовидний	Nymphoides peltatae	Формація плавуна щитолістого	Відкасник осотовидний <i>Carlina cirsioides</i> Klok	-
	Carlina onopordifolia Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Nymphaea alba	Формація латаття білого	Відкасник татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	-

	Cephalanthera damasonium (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Nupharetta luteae	Формація глечиків жовтих	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	Chamaecytisus blockianus (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Ceratophylleta submersi	Формація кушира підводного	Зіновать Блоцького <i>Chamaecytisus blockianus</i>	-
	Chamaecytisus podolicus (Btock) Klaskova	Зіновать подільська	Stipeta capillatae	Формація ковили волосистої	Зіновать подільська <i>Chamaecytisus podolicus</i>	-
	Cypripedium calceolus L.	Зозуліні черевички справжні	Stipeta pulcherrimae	Формація ковили найкрасивішої	Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus L.</i>	-
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Stipeta pennatae	Формація ковили пірчастої	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Stipeta tirsae	Формація ковили вузьколистої	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata (L.)</i>	-
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P. F.Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Festuceta pallentis	Формація костриці блідої	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
	Eripactis atrorubens (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Cariceta humilis	Формація осоки низької	Коручка темно-червона <i>Eripactis atrorubens</i>	-
	Eripactis helleborine (L.) Crantz	Коручка чемерицевої	Querceta (roboris) corymbosa	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)	Коручка болотна <i>Eripactis palustris (L.) Crantz</i>	-
	Eripactis palustris (L.) Crantz	Коручка болотна				
	Eripactis purpurata Smith	Коручка пурпурова	-	-	Коручка пурпурова <i>Eripactis purpurata Smith</i>	-
	Chamaecytisus paczkowskii (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського	-	-	Пізноцвіт осінній <i>Colchicum autumnale L.</i>	-
	Euphorbia volynica Bess. ex Racib.	Молочай волинський	-	-	Молочай волинський <i>Euphorbia volynica Bess. ex Racib.</i>	-

	<i>Festuca pallens</i> Host	Костриця бліднувата	-	-	Костриця бліднувата <i>Festuca pallens</i> Host	-
	<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Рябчик шаховий	-	-	Рябчик шаховий <i>Fritillaria meleagris</i> L.	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	<i>Gymnadenia</i> <i>conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий	-	-	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	-
	<i>Leucojum venum</i> L.	Білоцвіт весняний	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum venum</i> L.	-
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Зозулині сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> (L.)	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	-	-	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	-
	<i>Nymphoies peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолистий	-	-	Плавун щитолистий <i>Nymphoies peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	-
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний	-	-	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	<i>Orchis morio</i> L.	Зозулинець салеповий	-	-	Булаткачервона <i>Cephalanthera</i> <i>rubra</i> (L.)	-
	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	-
	<i>Platanthera</i> <i>chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквітова	-	-	Любка зеленоквітова <i>Platanthera</i> <i>chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	-

	Poa versicolor Bess.	Тонконіг різнобарвний	-	-	Шефран Гейфеля <i>Crocus heuffelianus</i>	-
	Pulsatilla grandis Wend.	Сон великий	-	-	Сон великий <i>Pulsatilla grandis</i> Wend	-
	Salvinia natans (L.) All.	Сальвінія плаваюча	-	-	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans (L.)</i>	-
	Sedum antiquum Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий	-	-	Очиток застарілий <i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	-
	Scopolia camiolica Jacq.	Скополія карніолійська	-	-	Скополія карніолійська <i>Scopolia</i> <i>camiolica Jacq.</i>	-
	Stipa capillata L.	Ковила волосиста	-	-	Ковила волосиста <i>Stipa capillata L.</i>	-
	Stipa pennata L.	Ковила пірчаста	-	-	Ковила пірчаста <i>Stipa pennata L.</i>	-
	Stipa pulcherrima C. Koch	Ковила найкрасивіша	-	-	Ковила найкрасивіша <i>Stipa</i> <i>pulcherrima C</i>	-
	Stipa tirsia Stev.	Ковила вузьколиста	-	-	Ковила вузьколиста <i>Stipa tirsia Stev</i>	-
	Salix starkeana Willd.	Верба Старке	-	-	Рутвиця смердюча <i>Thalictrumfoetidum L.</i>	-
	Thalictrumfoetidum L.	Рутвиця смердюча	-	-	Тофільдія чашечкова <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Trapa natans L.	Водяний горіх плаваючий	-	-	Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans L.</i>	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	-	-	Траунштейнера куляста <i>Tofieldia calyculata</i> (L.)	-
	Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb	Тофільдія чашечкова	-	-	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens L</i>	-

Горгани (природний заповідник «Гогани»)	Lycopodium annotinum L.	Плаун колючий	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinoso(myrtilli)- hylocomiosum	Кедрінова смеречина чорницево-зеленомохова	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-
	Huperziaselago (L.) Bernh	Баранець звичайний	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смерекова кедріна сфагнова	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L	-
	Botrychium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli) – sphagnosum	Смерекова кедріна чорницево-сфагнова	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh	-
	PinuscembraL.	Сосна кедрова європейська	Piceeto (abietis)– Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli)– hylocomiosum	Смерекова кедріна чорницево-зеленомохова	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw	-
	BetulaobscuraA. Kotula	Береза темна	Pinetum (sylvestris) empetrosum (nigrae)	Сосняк чорноводянковий	Гронянка багатороздільна <i>Botrychium multifidum</i> (S.G.Gmel.) Rupr	-
	LunariaredivivaL.	Лунарія оживаюча	-	-	Міхурниця гірська <i>Cystopteris montana</i> (Lam.) Desv	-
	RhododendronkotschyiSimonk.	Рододендрон східнокарпатський	-	-	Міхурниця судетська <i>C. sudetica</i> A. Br. et Middle	-
	Oxycoccus microcarpusTurcz. ExRupr	Журавлина дрібноплісна	-	-	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L	-
	Chamaespartiumsa gittale (L.) P. Gibbs	Віничник крилатий	-	-	Береза темна <i>Betula obscura</i> A. Kotula	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	-	-	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	-	-	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron kotschyi</i> Simonk	-

	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	-	-	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus</i> <i>microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	-
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	-	-	Дрочок крилатий <i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний	-	-	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens</i> L.	-
	<i>Leucojum vernum</i> L.	Білоцвіт весняний	-	-	Лілія лісова <i>Lilium</i> <i>martagon</i> L.	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів	-	-	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	<i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm.	Язичок зелений	-	-	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	-	-	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	-
	<i>Dactylorhiza maculatum</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	-	-	Косарик черепитчасті <i>Gladiolus</i> <i>imbricatus</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	-	-	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерицелиста	-	-	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries)	-
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Гудайера повзуча	-	-	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce)	-
	<i>Gymnadeniacaonopsis</i> (L.) R. Br.	Билинець комарниковий	-	-	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza</i> <i>maculatum</i> (L.)	-

	Leucorchisalbida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий	-	-	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.)	-
	Listeracordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	-	-	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	Listeraovata (L.) R. Br	Зозулині сльози яйцевидні	-	-	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-
	Neottianidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	-	-	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Orchismacula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	-	-	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.)	-
	Platantera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	-	-	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb	Траунштейнера куляста	-	-	Траунштейнера куляста <i>Traunsteinera globosa</i> (L.)	-

5.2.5. Чужорідні види рослин

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення.

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). З'явилась в межах області 9-10 років назад. Зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;

нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);

нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина). Зустрічається рідко;

хаменелюм римський (природний ареал – Західна Європа). Зустрічається, як бур'ян на полях;

хамоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;

ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;

ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;

галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;

стенаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;

чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні.

модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;

сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.

туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;

гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden). Експансія інвазійних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з їх домінуванням.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень у межах населених пунктів області наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.6.1.

Озеленення населених пунктів, га*

Заходи	Рік				
	2017	2018	2019	2020	2021
Створено нових зелених насаджень, га	0,4	-	-	13,58	71,2108
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	1,3	1,6	-	10,59	8,26
Проведено догляд за насадженнями, га	212	193	-	87,475	155,212

* За інформацією органів місцевого самоврядування

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенотипу на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського національного природного парку зареєстровано 78 видів вищих судинних рослин (відносяться до 27 родин), які занесені до Червоної книги України.

Флора природних фітоценозів НПП «Гуцульщина» налічує 687 видів судинних рослин, 161 – мохоподібних, 204 – лишайників та макроміцетів (загалом – 1052 види).

Із них до Червоної книги України занесені 39 видів судинних рослин (14 родин, 21 рід), 5 – макроміцетів (5 родин, 5 родів), 2 – лишайників (1 родина, 2 роди).

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.04.2021 № 150-62021 «Про затвердження списку рідкісних і таких, що

перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік видів рослин, які не включені до Червоної книги України, які постійно або тимчасово (в періоди певних етапів життєвого циклу) ростуть у природних умовах на території Івано-Франківської області і перебувають під загрозою зникнення або істотного зменшення чисельності їхніх популяцій.

Перелік видів рослин, обсяги заготівлі яких на території області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та перелік видів рослин, промислова заготівля яких обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Станом на 01.01.2022 року площа осередків основних видів шкідників лісу становить 2,7 тис. га. Площа осередків хвороб складає – 45,7 тис. га, зокрема коренева губка – 32,3 тис. га., опеньок осінній – 11,5 тис. га.

На практиці використовуються біологічні, лісогосподарські та інтегровані методи боротьби. Зокрема, здійснюючи санітарні рубки, лісосічні та позалісосічні очистки, протягом 2021 року.

Лісопатологічні обстеження та обґрунтування в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – державне підприємство «Івано-Франківськлісозахист» та постійні лісокористувачі області.

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводять роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. Ряд видів перебувають під загрозою

зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка альпійська, норка європейська, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, вирезуб, чоп великий, бурий ведмідь.

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника «Горгани» зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесені до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожератульський» – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широковух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись, бурий ведмідь;

- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, змієїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Ліси населяють цінні мисливські види тварин: бурий ведмідь, олень благородний, сарна європейська, свиня дика, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання,

розвиток мисливського спорту і мисливського собаківництва.

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць, сплаті податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач укладає із обласним управлінням лісового та мисливського господарства після надання йому в користування мисливських угідь.

Станом на 1 січня 2022 року веденням мисливського господарства в області займаються 58 користувачі мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 759,2 тис.га.

- 14 лісгосподарських підприємств Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства на площі 262,7 тис. га, (35% всіх угідь області);

- 16 районних організацій УТМР та МРВП УТМР на площі 295,7 тис. га, (39 %),

- 28 підприємства інших форм власності на площі 200,8 тис. га, (26 %).

Протягом останніх кількох років площа мисливських угідь області поступово збільшується за рахунок дозакріплення мисливських угідь державного мисливського резерву, які з'явилися в 2012-2015 роках під час основного перезакріплення мисливських угідь лісгоспів та районних організацій УТМР.

До ведення мисливського господарства у 2021 році залучено 183 працівники, в тому числі 22 мисливствознавці (з них 16 районних мисливствознавців) та 152 єгері. Законодавчо визначене навантаження на 1 єгеря (не більше 5 тис.га лісових угідь чи 10 тис.га польових угідь) мисливськими господарствами області дотримується. В середньому на 1 єгеря по області припадає 4,7 тис.га мисливських угідь, по лісгоспах – 4,7 тис.га, по УТМР – 5,2 тис.га, по інших користувачах – 4,2 тис.га.

Для порівняння по Україні середнє навантаження на 1 єгеря – 8,5 тис.га, в системі Держлісагентства – 5,1 тис.га, УТМР – 9,4 тис.га, по інших користувачах – 5,9 тис.га.

Щороку витрати на ведення мисливського господарства області складають близько 13-15 млн грн. На охорону мисливських угідь від проявів браконьєрства, підгодівлю тварин, проведення біотехнічних заходів та виготовлення біоспруд

виділяється 3-4 млн грн. Надходження від ведення мисливського господарства по області у 2021 році склали 4,7 млн грн.

Фауна Прикарпаття надзвичайно багата, тут представлений практично весь видовий склад тварин і птахів України. У лісах водяться червонокнижні ведмідь бурий, рись, кіт лісовий, видра, горностай, норка європейська, глухар, тетерев, рябчик, голуб-синяк.

У гірських струмках та ріках відновлюється популяція рідкісних хариуса та струмкової форелі. Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання. Більшість державних лісогосподарських підприємств в порядку ведення мисливського господарства отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин.

У звітному 2021 році на порушників правил полювання по області складено 118 протоколів, накладено стягнень на суму 32,3 тис. грн.

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)*

Види мисливських тварин	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Олень благородний	1428	1379	1408	1471	1494
Козуля європейська	6200	6249	6109	6253	6512
Кабан	2315	2056	1665	1626	1552
Лисиця	1241	1100	617	721	767
Заєць – русак	24273	24291	21788	22880	21679
Вовк	59	68	56	65	75

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Згідно даних останнього обліку в області нараховується понад 9,5 тис. голів копитних тварин, зокрема 1,4 тис. оленів, 6,5 тис. козуль, 1,5 тис. кабанів, близько 35 тис. хутрових тварин та 170 тис. пернатих. Протягом останніх кількох років не спостерігається суттєвих змін чисельності основних видів мисливських тварин. Дещо зменшилась чисельність кабана та зайця. Чисельність оленя знаходиться в межах статистичної похибки, можливої під час обліків. Чисельність вовка дещо збільшалась.

В 2021 році добування копитних тварин по області наступне: 11 оленів, 271 козуля, 82 гол. кабана. По відношенню до виданих ліцензій даний показник по оленю 28 %, кабана – 26 %, козулі – 65 %. Добування оленя та козуль відносно 2021 році дещо збільшилось, кабана зменшилось. В цілому відсоток добування по копитних тваринах у 2021 році складає 47,5 %.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)*

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2017	Кабан	416	422	161	22
	Козуля	297	302	177	27
	Олень	46	45	19	10
2018	Кабан	412	410	178	22
	Козуля	362	368	245	13
	Олень	60	50	24	9
2019	Кабан	403	401	161	41
	Козуля	396	372	244	27
	Олень	62	46	19	6
2020	Кабан	384	374	119	36
	Козуля	422	390	234	26
	Олень	63	50	12	16
2021	Кабан	331	312	82	28
	Козуля	428	415	271	27
	Олень	53	39	11	16

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

- складний соціально-економічний стан, низька зайнятість місцевого населення, значний фактор браконьєрства;
- невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин (браконьєрство, хвороби, висока щільність заселення та забудови);
- ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця усіх державних органів в галузі мисливського господарства, законодавчі зміни в частині надання мисливських угідь;
- для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення єгерської служби (гідними посадовими окладами, форменим одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами).

Рибогосподарські об'єкти Івано-Франківської області

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 притоки

(довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.2.3.

Фонд рибогосподарських водних об'єктів*

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8294	15754	42	98,7876	3	1631,2	1227	4141,0

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голян, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га; рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, щука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голян, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. (таблиця 5.3.2.4.).

Таблиця 5.3.2.4.

Виллов риби суб'єктами господарювання (фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

Показники	2020	2021
Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів-усього	9,51	9,51
У тому числі : судак	-	-
Сазан, короп	6,28	9,42
Сом	-	-
Лящ	-	-
Щука	-	-
Товстолобик	2,23	1,45
Лин	-	-
Плітка	-	-
Карась	1,0	0,2
Окунь	-	-
Інші види риб	-	0,3

Виллов риби (без інших водних живих ресурсів)	9,51	11,37
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	5,11	8,55

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Протягом звітнього 2021 року, як і у попередньому році, в межах Івано-Франківської області промисловий вилов не проводився. Не поступало також заявок від рибогосподарських підприємств і на поточний рік, тому ліміт на область не встановлювався (таблиця 5.3.2.5).

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3630,8 га в т.ч. 549 ставок загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення.

Серед господарств, які займаються вирощуванням риби в області діє 7 рибгоспів: «Княгинині» (с. Княгинині, Рогатинського р-ну), «Міжріччя» (с. Міжріччя, Долинського р-ну), «Більшівці-Риба» (с. Більшівці, Галицького р-ну), ПрАТ «Бабин-Риба» (с. Середній Бабин Калуський р-ну) «Хом'яківка» (с. Хом'яківка Тисменицького р-ну), «Бурштинський» (м. Бурштин, Галицького р-ну), рибдільниця «Марківці» (с. Марківці, Тисменицького р-ну), а також Хотимирське СРФГ (с. Хотимир, Тлумацького р-ну).

Таблиця 5.3.2.5.

Виллов риби суб'єктами господарювання (юридичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

№ з/п	Назва суб'єкта аквакультури	Форма №1-А- риба	
		2020 рік	2021 рік
1	ПрАТ «Бабин-Риба»	11,8	9,44
2	ПАП «Волі Дар»	4,0	3,0
3	ПрАТ «Тисмениця-Риба»	31,19	13,6
4	ДП «Осмолодське ЛГ»	1,3	0,015
5	ТзОВ Рибгосп Бурштинський	8,35	8,75
6	ПрАТ «Більшівці-Риба»	352,0	345,0
7	ТзОВ КСП рибгосп «Княгинині»	9,09	10,2
8	ТзОВ «Покуття Фрукт»	5,1	5,8
9	СРФГ «Хотимирське»	11,68	11,68
10	ПП «Плесо-Прут»	8,6	8,6
11	ФГ «Вікторія»	3,5	3,9
12	ФГ «Кухарський Петро»	2,5	2,5
13	ТзОВ «Карпат-Риба»	-	-
14	ФГ «Агро-Стандарт»	-	-
15	ФГ «Закамськ»	-	-
16	Мале ПП «Талія»	-	-

17	КП «Октан»	-	-
18	ФГ «Жилибори»	-	-
19	ПП «Степан Мельничук»	0,2	-
20	СФГ «Ярослав»	0,5	-
21	ФГ «Візит-Покуття»	-	-
22	ДП «Вигодське лісове господарство»	0,31	0,15
23	ПП фірма «Вотум»	-	-
24	ПФГ «Овіс»	-	2,0
25	ПФГ «Поточище»	0,15	0,15
26	ФГ «Еко-Ферма»	12,78	12,78
27	АТ «Рибне господарство Міжріччя	6,4	6,4
Всього		469,45	443,965

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Таблиця 5.3.2.6.

**Динаміка вилову риби по водоймі-охолоджувач
Бурштинської ТЕС СТГ (тонн)**

Вид риби	Роки			
	2020 рік		2021 рік	
	план	факт	план	факт
Товстолоби	106,2	106,2	106,2	106,2
Короп	3,2	3,2	3,2	3,2
Лящ	1,1	1,1	1,1	1,1
Судак	0,2	0,2	0,2	0,2
Карась сріблястий	0,5	0,5	0,5	0,5
Інші види (окунь плітка)	0,1	0,1	0,1	0,1
Всього	111,3	111,3	111,3	111,3

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає 36 видів фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.3.1. – 5.3.3.3.).

Із зареєстрованих видів хребетних на території природного заповідника «Горгани» зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Клас Круглороті – Cyclostomata

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – Pisces

Ряд Лососенподібні – Salmoniformes

Харіус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudate .

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulienger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавлеподібні – Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностаї – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegasterannulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Periataximaxima* Skopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanus cervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosalia alpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонові мухи – Meckoptera

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreus westwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilio machaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apatur iris* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebia manto* (Denis & Schiffermüller)

Родина Ведмедиці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorpha dominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalcia variabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Periphrasa detrita* (Linnaeus)

Стрічка голуба – *Catocala fraxini* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocala sponsa* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Лосось дунайський – *Hucho hucho* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudata

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra atra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L.Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Faico peregrin'us* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоначуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Рукокрилі – Chiroptera

Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Горностаї – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.3.1.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностай	8
Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42
Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2
Гоголь	1
Зміїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.3.2.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський – <i>Barbastellbarbastellus</i> Schreb	>20
Підковоніс малий — <i>Rhinolophus hipposideros</i> Bechst.	>200
Рясоніжка мала – <i>Neomisanomalus</i> Cab	>30
Горностай – <i>Mustela erminea</i> L.	>35
Норка європейська – <i>Mustela lutreola</i> L.	>5
Тхір степовий — <i>Mustela eversmanni</i> L.	>10
Борсук – <i>Meles meles</i> L.	>30
Видра річкова – <i>Lutra lutra</i> L.	>25
Лелека чорний – <i>Ciconia nigra</i> L.	>7
Чернь білоока — <i>Aythya nyroca</i> Gmld.	8

Гоголь – <i>Bucephala clangula</i> L.	2120
Крех середній – <i>Mergus serrator</i> L.	6
Скопа – <i>Pandion haliaetus</i> L.	1
Підорлик малий – <i>Aquila pomarina</i> Brem.	9
Лунь польовий – <i>Circus cyaneus</i> L.	15
Кульон великий – <i>Numenius arquata</i> L.	80
Пугач – <i>Bubo bubo</i> L.	5
Сова довгохвоста – <i>Strixuralensis</i> Pall.	>50
Сорокопуд сірий – <i>Lanius excubitor</i> L.	25
Саламандра плямиста – <i>Salamandra salamandra</i> L.	>15
Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> Berg.	>1
Стерлядь – <i>Acipenser ruthenus</i> L.	>5
Харіус європейський – <i>Thymallus thymallus</i> L.	>30
Вирезуб – <i>Rutilus frisii</i> Nordm.	>100
Чоп великий – <i>Zingel zingel</i> L.	>1
Пасомець тополевий – <i>Limenitis populi</i> L.	>50
Махаон – <i>Papilio machaon</i> L.	>70
Мінливець великий – <i>Apatura iris</i> L.	>100
П'явка медична – <i>Hirudo medicinalis</i> L.	>50

Таблиця 5.3.3.3.

Види тварин природного заповідника «Горгани» занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Тетрадонтофора блакитна	100
Подалірій, косатець-вітрилець	25
Махаон, косатець-ластівець	18
Красуня діва	10
Дозорець-імператор	8
Кордулегастер двозубчастий	5
Бабка перев'язана	5
Стрічкарка тополева	5
Мінливець великий	8
Гірняк Манто, чорнушка Манто	5
Сатурнія мала	5
Сатурнія руда	5
Стрічкарка блакитна	8
Пилкоротиця південна	5
Сонцевик фаубіле	10
Вусач альпійський	10
Мінога угорська, карпатська	12
Харіус європейський	37
Тритон карпатський	55
Тритон гірський, альпійський	44

Саламандра плямиста	54
Жовточерева джерлянка	24
Мідянка	34
Глухар	50
Чорний лелека	3
Шуліка чорний	4
Підорлик малий	14
Беркут	7
Орябок	56
Сич волохатий	5
Сичик-горобець	19
Дятел білоспинний	10
Трипалій дятел	4
Дятел зелений (жовна зелена)	7
Золотомушка червоночуба	12
Сова довгохвоста	19
Журавель сірий	3
Пугач	13
Тинівка альпійська	24
Голуб-синяк	26
Бурозубка альпійська	24
Кутора мала	35
Нетопир звичайний	11
Лилик двоколірний	13
Нічниця Брандта	12
Вечірниця руда	14
Вухань звичайний	10
Полівка снігова	33
Горностай	12
Норка європейська	9
Тхір лісовий	4
Видра річкова	6
Кіт лісовий	3
Рись звичайна	3
Ведмідь бурий	3

Таблиця 5.3.3.4.

Види тварин Карпатський НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Кордулегастер кільчастий	38
Жук-олень, рогач звичайний	12
Вусач альпійський	4
Махаон	2
Райдужниця велика	131
Чорнушка Манто	38
Бражник мертва голова	2
Сатурнія руда	20
Стрічкарка блакитна	46
Стрічкарка орденська малинова	36
Евхальція різнобарвна	19
Совка сокиркова	23
Ведмедиця-господиня	35
Рогохвіст-авгур	64
Мегариса рогохвостова	73
Марена звичайна	143
Карась звичайний, карась золотий	37
Лосось дунайський, головатиця	52
Саламандра плямиста	24750
Тритон альпійський	10850
Тритон карпатський	24620
Кумка жовточерева	32350
Мідянка звичайна	8
Лелека чорний	5
Скопа	2
Лунь польовий	2
Підорлик малий	7
Беркут	5
Сапсан	4
Тетерук	32
Глушець	76
Орябок	301
Голуб-синяк	40
Пугач	9
Сич волохатий	14
Сичик-горобець	12
Сова довгохвоста	74
Сипуха	1
Жовна зелена	178
Дятел білоспинний	62
Дятел трипаллий	46
Сорокопуд сірий	156
Тинівка альпійська	47
Золотомушка червоночуба	43
Скеляр строкатий	16
Білозубка велика	1420

Бурозубка альпійська	1520
Кутора мала	923
Підковоніс малий	2
Вухань звичайний	10
Вухань австрійський	12
Вечірниця руда	35
Нетопир звичайний	31
Лилик двоколірний	15
Кажан пізній	19
Кажан північний	17
Мишівка лісова	23
Полівка снігова	830
Ведмідь бурий	5
Горностай	65
Норка європейська	17
Тхір лісовий	67
Видра річкова	46
Кіт лісовий	5
Рись	11

Таблиця 5.3.3.5.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека						
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Хребетні:	40	23	23	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5	5	5

5.3.4. Чужорідні види тварин

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється, зумовлюючи соціально-економічні, медико-санітарні та екологічні втрати, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладнюється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомі: колорадський жук, нутрія, ондатра, сіра ворона, сойка, сірий пацюк, чорний щур, слизняк іспанський.

Вирішення проблеми інвазивних видів, є невідкладною, оскільки загроза зростає щодня, викликаючи серйозні економічні та екологічні наслідки.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України видано ряд наказів для затвердження щодо плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмеда бурого (*Ursus arctos*), лелеки чорного (*Ciconia nigra*).

В області налагоджена співпраця між установами природно-заповідного фонду та підприємствами, установами і організаціями, у віданні яких знаходяться території, які є місцем перебування ведмеда бурого, рисі євразійської та лелеки чорного, а також державними підприємствами лісової, мисливської галузі з науковцями та координація природоохоронних заходів.

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Станом на 01.01.2022 площа природно-заповідного фонду області становить 223,852 тис. га або 16,07 % від площі області та нараховує 526 територій та об'єктів у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 493 об'єкти місцевого значення площею 92,227 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис. га до 223,852 тис. га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14% до 16,07 % від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.). Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 24.12.2021 № 359-11/2021 «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду Івано-Франківської області» на території області створено (оголошено) 10 пралісових пам'яток природи місцевого значення на землях трьох державних лісогосподарських підприємств, загальною площею 1464,2 га та збільшено площу 1 заповідного урочища на 0,3180 гектара.

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани», площею 5,3 тис. га; 5 національних природних парків, загальною площею 12,03 тис. га (національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора») 3 регіональні ландшафтні парки, площею 38,41 тис. га; 67 заказників, площею 47,81 тис. га; 238 пам'яток природи, площею 4,37 тис. га; 7 дендрологічних парків, площею 0,15 тис. га; 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ, площею 7,32 тис. гектара.

Установи природно-заповідного фонду загальнодержавного значення утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному агентству лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» перебуває в підпорядкуванні Державного управління справами. Інші території та об'єкти природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам, перебувають у їх віданні відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горгани і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Тавпиширківський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Поляницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, Передкарпаття – 25% і в рівнинній частині – 13%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища, проте за площею частка цих категорій незначна. За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) – 16.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському, Верховинському районах, (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина»); у рівнинній частині – в Івано-Франківському (за рахунок Галицького національного природного парку), у Івано-Франківському (частково), Коломийському – за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку.

На виконання Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» введене в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021 Міндовкіллям створено відкритий електронний державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду, необхідність створення такого Кадастру передбачена Законом України «Про природно-заповідний фонд України».

Кадастр використовується при плануванні подорожей та відпочинку, оформленні земельних ділянок, плануванні бізнесу, здійсненні громадського контролю, розробці документів просторового планування та при реалізації проектів соціально-відповідального бізнесу та волонтерів, що, на щастя, стає все більш популярним в Україні.

Міндовкіллям подано для розгляду та погодження проект Указу Президентом України «Про зміну меж Національного природного парку «Синьогора».

Івано-Франківською обласною державною адміністрацією проведена робота стосовно створення та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а саме:

- обласна державна адміністрація погодила розширення національного природного парку «Верховинський» шляхом вилучення земель лісогосподарського призначення державної власності державного підприємства «Верховинське лісове господарство» (Буркутське лісництво, квартали 14-24) загальною площею 1695,5 га з метою надання їх у постійне користування національному природному парку «Верховинський». Указом Президента України від 11.01.2021 року № 2/2021 «Про зміну меж території національного

природного парку «Верховинський» до території національного природного парку «Верховинський» погоджено в установленому порядку включення 1695,5 га земель державної власності на території Івано-Франківської області, що вилучаються у державного підприємства «Верховинське лісове господарство» і надаються національному природному парку у постійне користування.

- проводилась робота, підготовка матеріалів щодо створення (оголошення) на території 3 державних лісгосподарських підприємств 10 пралісових пам'яток природи місцевого значення загальною площею 1464,2 гектари.

- збільшено площу 1 заповідного урочища на 0,3180 гектарів.

.

Таблиця 5.4.1.1.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2020		На 01.01.2021		На 01.01.2022	
		Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0	3	38417,0
4	Заказники	67	45982,24	67	47813,46	67	47813,46
	загальнодержавного значення	10	5415,8	10	5415,8	10	5415,8
	місцевого значення	57	40566,44	57	42397,66	57	42397,66
5	Пам'ятки природи	194	1240,68	228	2909,98	238	4374,18
	загальнодержавного значення	13	375,4	13	375,4	13	375,4
	місцевого значення	181	865,28	215	2534,58	225	3998,78
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	152,96
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,0
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	9	90,4	9	90,4	9	90,4
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0
	місцевого значення	8	83,4	8	83,4	8	83,4
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7319,8	196	7320,118
	Фактична площа ПЗФ	482	218886,98	516	222387,5	526	223852,018
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	15,7		15,96		16,07	

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2022 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,0	4	10,96	7	152,96
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	38417,0	3	38417,0
5	Заказники – всього, в т.ч.:	10	5415,8	57	42397,66	67	47813,46
	ландшафтні	2	3486,8	9	17539,62	11	21026,42
	лісові	2	460,0	11	6289,7	13	6749,7
	ботанічні	4	1006,5	26	1377,6	30	2384,1
	загальнозоологічні	-	-	2	15120,84	2	15120,84
	орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	1	255,0	4	2048,0	5	2303,0
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	13	375,4	225	3998,78	238	4374,18
	комплексні	2	148,0	10	91,2	12	239,2
	ботанічні	5	133,5	151	741,03	156	874,53
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	5	33,9	10	11,84	15	45,74
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	1	0,01	1	0,01
	геологічні	1	60,0	9	21,20	10	81,20
	пралісові	-	-	44	3133,5	44	3133,5
7	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	8	83,4	9	90,4
9	Заповідні урочища	-	-	196	7320,118	196	7320,118
	РАЗОМ	33	131624,1	493	92227,918	526	223852,018

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На виконання домовленостей України в рамках Рамсарської конвенції статус водно-болотних угідь міжнародного значення в Івано-Франківській області отримали: Бурштинське водосховище, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, Ріка Дністер (в межах Галицького району).

Водночас в області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно-болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер у Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому та Городенківському районах. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинському та Рожнятівському районах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

Пріоритетами в напрямку відтворення водно-болотних систем на території Івано-Франківської області є виявлення і забезпечення охорони цінних об'єктів, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горган і Чивчино-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Створення Смарагдової мережі – нова для України форма охорони природи, що впроваджується в рамках виконання вимог ратифікованої в Україні Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), а також Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 основних

об'єктів, що відповідають критеріям Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- Верховинський національний природний парк;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк;

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття, як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

В Карпатському національному природному парку функціонують: екотуристичний візит-центр, який створено з метою сприяння розвитку привабливого еколого-туристичного іміджу території Карпатського НПП, три кімнати природи в садибах природоохоронному науково-дослідному відділенні (далі – ПНДВ), «Зелена лабораторія» на базі Яремчанського ПНДВ.

На території парку прокладено 19 еколого-освітніх стежок довжиною 158 км: «Наш друг Природа», «На гору Маковиця», «Стежка Довбуша», «Урочище Женець – полонина Явірник», «Урочище Женець – гора Хом'як», «Урочище Вередівський – гора Хом'як», «На гору Говерла», «Урочище Бредулець – полонина Ягідний», «Село Дземброня – гора Піп Іван», «На гору Піп Іван», «Село Бистрець – гора Ребра - гора Шпиці - полонина Гаджина - полонина Маришевська», «Село Бистрець – гора Менчул – село Дземброня», «Урочище Женець – водоспад Гук», «Село Вороненко – полонина Лаб'єска», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольєрне господарство – водоспад «Дівочі сльози», «Ресторан «Гуцульщина» – до найстарішого дерева», «Село Микуличин – полонина Ліснови», «Село Микуличин – полонина Явірник», «Селище Ворохта – полонина Борсучина». На території парку 3 науково-пізнавальних стежки протяжністю 21 км: «Спортивна база Заросляк - озеро Несамовите», «Урочище Вершок - урочище

Жбир», «Урочище Погорілець – озеро Марічейка – полонина Шешурська»; та 9 прогулянкових стежок протяжністю 64 км: «На гору Горган Бурачківський», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин, вольєрне господарство – урочище Пересліп», «На полонину Явірник - хребет Горган», «Місто Яремче – полонина Явір – гора Катеринка – полонина Явірник», «На гору Синячка», «Урочище Піги – урочище Лісови – урочище Ягідний», «Науково-дослідний розплідник з відтворення рідкісних видів тварин. Вольєрне господарство – хребет Горган», «Туристична база "Говерла" - гора Магура», «Вокзал селища Ворохта – болото Рудяк».

На території Галицького НПП розташовані наступні туристичні маршрути: «По діброві» – пролягає через квартали № 3,4,5 Крилоського лісництва Парку, довжина маршруту – 8,7 км;

«На риборозплідні ставки» – околиця с. Медуха, Галицького району, довжина маршруту – 10 км;

«До Галичинських печер» - довжина маршруту – 9 км;

«Вздовж Бурштинського водосховища» – околиця с. Дем'янів. Тривалість екскурсії – до 5 год. Орнітологічний туризм – на Бурштинському водосховищі;

Екологічно-пізнавальні стежки:

«Ворониця–Сімлин» – Галицьке лісництво, прокладений в кварталах 2, 3, площею 17,0 га, лісові карстові озера.

«Княжа криниця–Замкова гора» – довжина маршруту 7,4 км, приблизна тривалість екскурсії – 4 години.

«До Галичинських печер» – довжина маршруту 9 км.

Рекреаційні пункти: «На Сімлин», рекреаційно-туристичний комплекс «Підгірки», «Верби», «На р. Дністер поруч столітнього мосту», «Колодіїв», «Лісовий затишок», «Під Дугласією». В урочищі Галич-Гора створено еколого-освітній веломаршрут «Галицьким лісом на двох колесах», протяжність – 5,8 км.

На території національного природного парку «Гуцульщина» прокладено 13 еколого-пізнавальних маршрутів, загальною протяжністю 80 км: «По Дубині», «На гору Михалків», «До оглядового майданчика на гору Острий», «На гору Овид та Баба-Жбир», «На хребет Каменистий», «На гору Клифа», «На полонину Россохата», «На озеро Лебедин», «На хребет Брусний», «На хребет Брусний до каменя Довбуша», «До сірководневого джерела на р. Волійця», «Попід Каменистий», «Хребтом Кормитура».

На території НПП «Верховинський» розташовані еколого-пізнавальні туристичні маршрути: «Скала Баби» – протяжність 19 км; «Монастирський» – протяжність 13 км; «Цісаревича Рудольфа» – протяжність 13 км; «Кляуза Лостун» – протяжність 17 км; «Стежками Лесі Українки» - протяжність 18 км; «Перкалаба – Пробійнівка» – протяжність 25 км; «Чемірне» – протяжність 14 км; «Від джерела «Сірководневе» до джерела «Буркут» протяжність 32 км». Загальна протяжність маршрутів – 132 км. Екологічні стежки НПП «Верховинський»: «Штефулець» – 12 км; «Мокринів Камінь» –

2,5 км; «Кляуза Балтагора» – 5 км; «Калиничі» – 6 км. Загальна протяжність стежок – 25,5 км.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд області складається із земель, що мають різноманітне функціональне використання. Загальна площа земель станом на 01.01.2022 складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 621,2 тис. га (44,6% від загальної площі території області), в тому числі:

- рілля – 400,6 тис. га (28,8% від загальної площі території області);
- перелоги – 2,2 тис. га (0,2% від загальної площі території області);
- багаторічні насадження – 15,4 тис. га (1,1% від загальної площі території області);
- сіножаті і пасовища – 202,9 тис. га (14,6% від загальної площі території області).

Площа лісів та інших лісовкритих площ складає – 635,7 тис. га (45,6% від загальної площі території області).

Дані щодо структури основних видів земельних угідь області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2017		2018		2019		2020		2021	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100,0	1392,7	100
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	630,5	45,3	621,1	44,6	623,34	44,76	621,20	44,60	621,20	44,60
з них:										
рілля	397,2	28,5	400,6	28,76	400,64	28,77	400,60	28,76	400,60	28,76
перелоги	6,8	0,5	2,2	0,16	4,37	0,31	2,20	0,16	2,20	0,16
багаторічні насадження	16,30	1,17	15,4	1,11	15,43	1,11	15,40	1,11	15,40	1,11
Сіножаті і пасовища	210,9	15,09	202,9	14,57	202,9	14,57	202,9	14,57	202,9	14,57
2. Ліси і інші лісовкриті площі	635,7	45,6	639,9	45,95	639,93	45,95	635,70	45,65	635,70	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	587,1	42,15	600,5	43,12	558,96	40,13	558,96	40,13	558,96	40,13
3. Забудовані землі	63,1	4,5	60,3	4,33	62,20	4,47	63,40	4,55	63,40	4,55
4. Відкриті заболочені землі	2,70	0,19	2,6	0,19	2,70	0,19	2,50	0,18	2,50	0,18
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним	22,4	1,61	22,6	1,62	22,30	1,60	22,40	1,61	22,40	1,61

покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)										
6. Інші землі	38,3	2,75	22,8	1,63	18,80	1,35	47,50	3,41	47,50	3,41
Усього земель (суша)	1368,9	98,29	1369,3	98,32	1369,3	98,32	1369,2 7	98,32	1369,2 7	98,32
Території, що покриті поверхневими водами	23,8	1,71	23,4	1,68	23,43	1,68	23,43	1,68	23,43	1,68

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2017 по 2021 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 172,1 тис. га, що складає 27,3% від наявних в області.

За результатами лабораторних досліджень, які проводяться на п'ятирічний звітний період, в області серед обстежених угідь 52,5 % кислих земель. Кислотність ґрунтів негативно позначається на їх родючості. Серед них 15,9 % припадає на дуже сильно - та сильнокислі, 14,3 % - середньокислі, 22,3 % - слабокислі ґрунти.

Таблиця 6.1.2.1.

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину* (2017-2021 рр.)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі < 4,5	середньокислі 4,6-5,0	слабокислі 5,1-5,5	всього кислих < 4,6-5,5	близькі до нейтральних 5,6-6,0	Нейтральні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньолужні 7,6-8,0	
15,9	14,3	22,3	52,5	25,1	22,5	0	0	5,4

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Найбільше кислих угідь, серед обстежених, знаходиться у гірських районах Карпат, а саме: Верховинському – 100,0 %, Косівському – 96,6 %, Калуський – 89,6 % та Надвірнянському – 79,2 %. Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти у Івано-Франківському (25,5 %), та Коломийському (36,5 %) районах.

Не зважаючи на те, що середньозважений показник кислотності обстежених угідь становить 5,4 од. рН і порівняно з попереднім туром обстеження знизився на 0,1 одиниці, за рівнем градації залишився в розряді слабокислих ґрунтів. Тобто, кожен другий гектар обстежених угідь області кислий (50 %), в той час як до 2000 року кислі землі в структурі обстежених угідь становили тільки 30 %.

Землекористувачі без державної підтримки не в змозі профінансувати проведення цих робіт, так як виходячи з науково обґрунтованих норм, потреба у проведенні вапнування кислих ґрунтів по області складає близько 30,0 тис. га щороку.

Попри труднощі, що є в аграрному секторі, вапнування в умовах

Прикарпаття повинне стати обов'язковим заходом для відтворення і підвищення родючості кислих ґрунтів. Подальше зволікання та не вирішення проблеми відродження хімічної меліорації ґрунтів призведуть до небезпечної агроекологічної ситуації, апогеєм якої буде загальне погіршення стану ґрунтів та втрата їх родючості.

За сучасних умов господарювання, традиційна технологія хімічної меліорації з внесенням по поверхні необхідної кількості вапна і далшим його заорюванням у ґрунт є мало привабливою в економічному плані. Сильнокислі та середньокислі ґрунти найбільш доцільно провапнувати за технологією компенсуючої (підтримувальної) меліорації, за якої витрати вапнякових матеріалів скорочуються у півтора рази. На слабокислих ґрунтах оптимальним є застосування технології локального окультурювання.

Таким чином, у регіональній програмі доцільно змінити акцент з розподілу коштів для дуже обмежених обсягів вапнування на забезпечення максимальної прибутковості цього агрозаходу, передбачивши більш ефективне державно-приватне партнерство в цьому питанні.

Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті. Чим вищий вміст гумусу в ґрунті, тим більша його родючість, тому збереження і накопичення гумусу є основою родючості ґрунту. Середньозважений показник вмісту гумусу по області за період з 2017 по 2021 роки становить 3,27 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Порівняно з попереднім туром обстеження, цей показник знизився на 0,04%. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Коломийському та Івано-Франківському районах. Найнижчий – у Косівському та Надвірнянському районах.

Найважливішим ресурсом для забезпечення відтворення гумусу ґрунтів залишаються органічні добрива, рослинні рештки, побічна продукція, сидерати, тощо, внесення яких позитивно впливає на агрохімічні, фізичні та водно-повітряні властивості ґрунтів.

Обсяги внесення органічних добрив в області незначні, за останній тур склали лише 3,1 т/га посівної площі, тоді як мінімальна норма для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу (залежно від ґрунтово-кліматичної зони) має становити в рік від 8 до 14 т/га.

Вирішуючи завдання оптимізації гумусового стану ґрунту, необхідно виходити з того, що його регулювання повинно здійснюватись усіма засобами землеробства (оптимізація співвідношення угідь і сівозмін, обробітку ґрунту, застосування усіх наявних джерел органічної речовини, тощо). Зважаючи на це необхідно:

- запровадження у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними травами, особливо бобовими, яких має бути не менше 10-15 %;

- вирощування проміжних культур і сидератів, заміна чистих парів зайнятими; застосування агротехнічних заходів, які сприяють більшому надходженню в ґрунт органічних речовин у вигляді кореневих і післяжнивних решток;

- створення умов для більш ефективної гуміфікації органічних матеріалів, що надходять до ґрунту, через застосування відповідних агротехнічних і агрохімічних заходів;

- створення і розробка принципово нових вермикомпостів і біокомпостів, рідких і твердих біомінеральних добрив, біостимуляторів росту рослин, які виробляють з різної органічної речовини методами біоконверсії. Доцільно проаналізувати обсяги відходів тваринницьких, а особливо птахоферм та свиновідгодівельних комплексів області і намітити шляхи їх використання в агросфері.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать про дуже низьку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується. Середньозважений показник вмісту легкогідролізного азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 89 мг/кг ґрунту. Найнижча забезпеченість азотом, що легко гідролізується, спостерігається серед обстежених угідь Надвірнянського (72 мг/кг ґрунту) та Івано-Франківського (74-78 мг/кг ґрунту) районів. Тільки 1,6 % характеризуються середньою забезпеченістю лужногідролізним азотом. Угіддя із високим вмістом цього елемента взагалі відсутні.

Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю застосування фосфорних добрив та виносу його з урожаєм сільськогосподарських культур.

Результати досліджень свідчать, що серед обстежених угідь переважають з середнім (28,0 %) та низьким (22,7 %) рівнями забезпеченості. Ґрунти з низьким вмістом сполук рухомого фосфору займають 20,5%, підвищеним – 13,8 %, високим – 15,0 %. Угіддя з дуже високою забезпеченістю серед обстежених взагалі відсутні.

Середньозважений показник вмісту рухомих сполук за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області складає 79 мг/кг ґрунту (84 мг/кг ґрунту в попередньому турі), що відповідає середньому рівневі забезпеченості. Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Івано-Франківського (134 мг/кг ґрунту) та Коломийського районів (102-113 мг/кг ґрунту). Найнижчий вміст рухомих форм цього елемента у Верховинському та Калуському районах.

В обстежених землях області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 140 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості та залишився на рівні попереднього туру.

В розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Коломийському (142-182 мг/кг ґрунту), Калуському (178 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському та Калуському районах. Тут переважають ґрунти із дуже низьким, низьким та середнім вмістом рухомих сполук калію.

Таблиця 6.1.2.2.

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,0	7,5	36,2	35,6	17,5	3,3	3,27

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.3.

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується*

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
65,2	33,2	1,6	-	89

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.4.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
22,7	20,5	28,0	13,8	15,0	-	79

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Таблиця 6.1.2.5.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію*

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
3,0	22,5	20,7	19,8	34,1	0,0	140

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держґрунтохорона»

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Ринкові відносини та зміна форми власності вимагають і нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, але в той же час згідно з Законом України «Про охорону земель» повинен враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги по захисту ґрунту від ерозії і забезпечувати відтворення родючості наданих йому земель в оренду й приватну власність.

На міжнародному рівні, і в Україні, зокрема, стоїть завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (НДРЗ). Це стан, коли

кількість та якість земельних ресурсів, необхідних для підтримання екосистемних функцій і послуг та підвищення продовольчої безпеки, залишається сталою або збільшується у визначених часових і просторових рамках та екосистемах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, на першому засіданні якої прийнято три основні добровільні національні завдання щодо досягнення НДРЗ в Україні, а саме:

- підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) в ґрунтах;
- відновлення та стале використання торфовищ;

Отже, підтримання вмісту гумусу у ґрунті є не тільки справою аграріїв, а загальнонаціональним зобов'язанням перед міжнародною спільнотою. Вибір цього ключового показника попередження деградації земель зумовлений багатогранним регуляторним значенням органічного вуглецю у забезпеченні сталого функціонування ґрунтів, зокрема, зменшення ерозії ґрунтів, подолання їхньої агрофізичної та біологічної деградації, запобігання збідненню на поживні елементи, мінімізація засолення і підкислення ґрунтів, наслідків їх забруднення, а також регулювання водного режиму в зонах недостатнього або надлишкового зволоження.

Основні заходи досягнення нейтрального рівня деградації земель за показником вмісту ґрунтового органічного вуглецю систематизовано за трьома напрямками.

1. Збільшення надходження органічної речовини до ґрунтів сільськогосподарських угідь завдяки:

- збільшенню врожайності сільськогосподарських культур;
- зміні структури посівних площ зі збільшенням частки бобових, додавання сидеральних культур до сівозмін;
- стимулюванню розвитку тваринництва, у т. ч. створення громадських сіножатей та пасовищ;
- стимулюванню розширення виробництва та застосування органічних добрив, у т. ч. з вторинної органічної сировини (переробка відходів на добрива) та місцевих природних ресурсів (сапропелі, торф, компости);
- стимулюванню розвитку біологічного землеробства.

2. Запобігання (мінімізація) втрат органічної речовини ґрунтів сільськогосподарських угідь шляхом:

- впорядкування орних земель шляхом виведення з ріллі схилів крутизною понад 7 градусів, та інших непридатних для розорювання угідь, консервації деградованих земель тощо;
- збереження та поліпшення стану існуючих та створення нових полезахисних лісосмуг й інших захисних насаджень, включаючи передачу їх спроможним землекористувачам;
- впровадження технологій мінімального та нульового обробітку ґрунту;
- запобігання випалюванню рослинності та її залишків на полях, насамперед – стерні.

3. Удосконалення нормативно-правового, інформаційного та

організаційного забезпечення, включаючи прийняття та реалізацію нормативно-правових актів з питань:

- економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель, збереження ґрунтів та відтворення їх родючості;
- удосконалення контролю та посилення відповідальності власників землі та землекористувачів за погіршення стану земель та ґрунтів;
- розроблення та впровадження стандартів та регламентів у сфері управління органічною речовиною ґрунту, виробництва та застосування органічних добрив;
- створення і забезпечення функціонування єдиної ґрунтово-інформаційної системи та Національного ґрунтово-інформаційного центру, забезпечення моніторингу вмісту органічного вуглецю у ґрунтах, його картографування та проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Статтями 35 і 37 Закону України «Про охорону земель» передбачено, що юридичні та фізичні особи, які набувають права тимчасового користування сільськогосподарськими угіддями, у тому числі на правах оренди або сервітуту, зобов'язані проводити господарську діяльність способами, які не завдають шкідливого впливу на родючість ґрунтів, застосовувати екологічно безпечні технології обробітку, здійснювати заходи щодо охорони ґрунтів, забезпечувати захист земель від забруднення, підкислення, засолення, виснаження ґрунтів на гумус, поживні елементи.

Згідно зі статтями 156 і 157 Земельного кодексу України та статтею 140 Цивільного кодексу України, для економічного стимулювання раціонального використання земель і підтримки земель у відповідному агроекологічному стані передбачено відшкодування збитків власників землі й землекористувачів за погіршення родючості ґрунтів на земельних ділянках сільськогосподарського призначення. При цьому шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства України про охорону земель, підлягає відшкодуванню у повному обсязі.

Для економічного стимулювання раціонального використання землі (підвищення відповідальності за ефективне використання угідь) і вирівнювання умов господарювання (створення рівних умов на землях різної якості) доцільно запровадити диференційований підхід до земельного оподаткування, одним з варіантів може бути такий:

- у разі забезпечення позитивного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення рівноважного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,5 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення дефіцитного балансу гумусу в ґрунті в році, що передує податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за

один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 1 % від їх нормативної грошової оцінки;

Платниками податку мають бути юридичні особи, які є власниками або землекористувачами (орендарями) земель сільськогосподарського призначення, які ведуть товарне сільськогосподарське виробництво та фермерське господарство за місцем розташування земельної ділянки. Сільськогосподарські підприємства й фермерські господарства, що виробляють органічно (екологічно безпечно) аграрну продукцію, від сплати земельного податку повинні бути звільнені. 50 % коштів від цього податку слід направляти в Фонд відтворення родючості ґрунтів з наступним їх цільовим використанням для фінансування ґрунтоохоронних заходів, які не під силу провести самим товаровиробникам. 50 % коштів слід використовувати на фінансове стимулювання землевласників і землекористувачів, які покращують стан родючості земель, що використовують.

Раціональне землекористування, повинно передбачати:

- періодичне суцільне великомасштабне і детальне ґрунтове обстеження
- систематичний моніторинг ґрунтового покриву ;
- обов'язкове субсидування аграрного сектору, бо за ринкових умов фермер не в змозі впроваджувати новітні ґрунтозберезувальні технології, ефективно господарювати і підтримувати родючість ґрунтів. Але неодмінна умова отримання фермером субсидій – відсутність будь-яких порушень агротехнологій;
- сприяння впровадженню новітніх ґрунтозберезувальних технологій.

Введенню повноцінної приватної власності на землю повинно передувати вирішення піднятих питань. Цьому сприятиме «європейська ґрунтова політика», яку в Україні треба імплементувати у зв'язку з обраним країною європейським вибором. Така політика означатиме всіляке сприяння державою впровадженню ґрунтоохоронних агротехнологій і примусово-заохочувальний підхід до землекористувача. Для цього необхідна постійно діюча єдина державна служба з моніторингу та охорони ґрунтів, яка забезпечить ефективну державну систему контролю якості землекористування.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками			
	2020		2021	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	10,8213	0,78	10,8213	0,78
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	0,897	0,06	0,897	0,06
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	0,005	-	0,005	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	0,003	-	0,003	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	0,001	-	0,001	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	0,001	-	0,001	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	0,002	-	0,002	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	0,254	0,02	0,254	0,02
Землі (с/г угіддя) кам'янисті	1,217	0,09	1,217	0,09
Землі, що піддані зсувам	0,586	0,04	0,586	0,04
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,01	-	0,01	-
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	0,001	-	0,001	-
Землі, що перебувають у стані консервації	2,053	0,15	0,0	0,0
Підтоплені землі	0,205	0,01	0,205	0,01
Порушені землі	1,491	0,11	1,574	0,11

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

Таблиця 6.1.3.2.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за звітний рік*

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації		перебувають у стані консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
деградовані	-	-	-	-	-	-	-	-
малопродуктивні	-	-	-	-	-	-	-	-
техногенно забруднені	-	-	-	-	-	-	-	-

* За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64 % і 63-77 %. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52 %, так і в передгірських районах – 43 %. В рівнинних районах розорано в середньому 77 % сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72%. Найбільш розораними є землі у Коломийському (63,5-67,3 %) та Івано-Франківському (51-57,3 %) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Охорона земель.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Необхідно створити такі умови, щоб охорона родючості ґрунтів була вигідною землекористувачеві незалежно від форм власності. Зокрема, слід запровадити: обов'язкову фіксацію стану родючості ґрунтів на момент передачі в оренду або продажу й далі в процесі їхнього моніторингу; значні штрафні санкції аж до позбавлення права власності на їхню земельну ділянку й повернення її в державну власність або припинення орендних відносин у разі грубого порушення правил раціонального землекористування (незалежно від форми власності на землю); державну фінансову підтримку (субсидії) лише тим, хто дотримується ґрунтозахисних норм, забезпечуючи принаймні просте відтворення родючості.

У 2021 році структурним підрозділом обласної державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до

наданих повноважень розглянуто 17 проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок, 3 робочих проекти землеустрою щодо поліпшення сільськогосподарських угідь земельних ділянок.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

В області розвідані родовища нафти та газу, озокериту, кам'яної і калійної солей, сірки, сировини для будівельних матеріалів, а також є сприятливі умови для видобування мідноколчеданних та поліметалічних руд, наявні мінеральні води з бальнеологічними властивостями.

В області нараховується близько 300 родовищ, що мають затверджені експлуатаційні запаси з 25 видів різноманітних корисних копалин, з яких 130 родовищ розробляється.

Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф) – 24,1 %, сировина для виробництва будівельних матеріалів – 54,7 %, підземні води та грязі – 15,6%, гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнезова солі, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка) - 4,4 %, гірничорудні корисні копалини – 1,0%.

У межах області відомо 43 родовища вуглеводнів, з яких промисловістю розробляються 32 родовища. До найголовніших родовищ нафти, внесених у реєстр Державного балансу запасів корисних копалин України, віднесені Долинське, Північно-Долинське, Струтинське, Битків-Бабченське.

Область володіє добре розвинутою сировинною базою будівельних матеріалів. На її території знаходиться 161 родовище з 11 видів корисних копалин, які застосовуються у будівництві. Розробляється 60 родовищ.

Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини.

Мінеральні води представлені водами без специфічних компонентів, особливості яких визначаються основним іонним складом і загальною мінералізацією (від малої до міцної розсільної), а також водами – вуглекислими, бромистими, йодованими, з підвищеною температурою. Із родовищ мінеральних вод, що мають затверджені експлуатаційні запаси в області, наявні 14 родовищ.

На півночі області наявне родовище лікувальних грязей Черченське.

Інформація про дані державного обліку мінерально-сировинної бази області наведені в таблиці 7.1.1.1

Таблиця 7.1.1.1.

Мінерально-сировинна база Івано-Франківської області*

Назва	Кількість родовищ			Одиниця виміру	Запаси на 01.01.2020				Погашення в 2019		
	Всього	Балансові	В т. ч. що розробляються		Балансові				Всього	В т. ч.:	
					Всього		В т. ч. що розробляються			Видобуток	Втрати
					A+B+C ₁ +C ₂	C ₂	A+B+C ₁ +C ₂	C ₂			
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ											
Тверді корисні копалини											
Торф	51	19	2	тис. т	5288	84	1098	-	12	12	-
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ											
Гірничохімічні корисні копалини											
Сировина для вапнування кислих ґрунтів	1	-	-	тис. т	1289,5-	-	-	-	-	-	-
Сировина карбонатна для цукрової промисловості	2	-	1	тис. т	58696,82	-	4796,02	-	-	-	-
Сіль калійна	4	-	-	сирі солі, тис. т	<u>560146</u> 62564	-	-	-	-	-	-
Сіль кухонна	3	-	-	Сіль кам'яна і в ропі, NaCL, тис. т	<u>34873,0</u> 674	= 1035	-	-	-	-	-
Сіль магнієва	1	-	-	тис. т	<u>442427,0</u> 22388,0	-	-	-	-	-	-
Сірка	4	-	-	<u>руда, тис. т</u> сірка, тис. т	<u>125342,0</u> 33846,0	<u>49115,0</u> 11948,0	-	-	-	-	-
Озокерит	2	-	-	т	78314	-	-	-	-	-	-
Сировинна скляна Пісок кварцовий	1	-	1	тис. т	230,4	-	230,4	-	2,6	2,4	0,2
Родоніт	1	-	-	т	-	419	-	-	-	-	-

Будівельні корисні копалини											
Ангідрит та гіпс	12	-	3	тис. т	112571,2	24217	41986,2	1217	38,8	38,5	0,3
Ангідрит	-	-	-	тис. т	5151	-	-	-	-	-	-
Гіпс	-	-	-	тис. т	107420,2	24217	41986,2	1217	38,8	38,5	0,3
Камінь будівельний	12	-	6	тис. м ³	42361,71	9873,73	34210,62	5808,73	269,12	265,66	3,46
Камінь облицювальний	2	-	-	тис. м ³	918,5	-	-	-	-	-	-
Камінь пиляльний Вапняк	1	-	-	тис. м ³	6220	-	-	-	-	-	-
Пісок будівельний	10	-	5	тис. м ³	34572,3	9057,3	-	84,2		83,8	0,4
Сировина карбонатна для виробництва вапна	12	-	3	тис. т	51208,75	8374	13050,85	8374	105,54	100,8	4,74
Сировина цегельно-черепична	90	-	22	тис. м ³	134915,57	79	45575,05	-	166,26	163,3	2,96
Сировина цементна	6	-	4	тис. т	380238,1	280806,8	219114,9	35158	5017,4	4986,5	30,9
Вапняк				тис. т	97644,4	37010	97644,4	35158	2767,6	2751,5	16,1
Гіпс				тис. т	19336,5	8466,9	2805,5	-	222	219,3	2,7
Мергель				тис. т	263257,2	235329,9	118665,0	-	2027,8	2015,7	12,1
Сланці менілітові	1	-	1	тис. т	786,39	-	786,39	-	21,39	21,39	-
Суміш піщано-гравійна	22	-	14	тис. м ³	26775,3	766	17572,57	766	166,07	153,95	12,12
ПІДЗЕМНІ ВОДИ											
Води питні і технічні	19	-	14	тис. м ³ /добу	292,065	-	51,610	-	-	6,709	0,619
Підземні мінеральні води	6	-	6	м ³ /добу	259,0	-	259,0	-	-	29,978	25,805
Води підземні	9	-	5	м ³ /добу	766,40	-	382,0	-	-	14,041	0,055
ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ											
Грязі та мул мінеральні	1	-	1	тис. м ³	35,058	-	-	-	-	0,179	-

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У відповідності до звіту по формі 7-гр за інформацією отриманою від ДП ПрАТ «НАК «Надра України» «Західукргеологія» (ДП «Західукргеологія») по Івано-Франківській області видобуток підземної води у 2021 році проводився з 3 ділянок: 2 ділянки КП «Житловик» Івано-Франківського району та 1 ділянка ТОВ «Аріон» Івано-Франківського району, що становив 511,0 тис. м³/рік (1,4 тис.м³/добу).

Відповідно до цієї ж форми звітності у 2021 році споживання підземних вод водоводокористувачами Івано-Франківської області становило 1113,0 тис.м³/рік (3,0 тис.м³/добу).

Якість підземних вод питного та технічного призначення відповідала нормативним документам. Згідно звітної форми 7-гр у 2021 році ділянок та осередків забруднення підземних вод не виявлено.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Таблиця 7.2.2.1.

Поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП)*

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	Зсуви	301,0	805	2,16
2	Карст (відклади, що здатні до карстування)	10290,0	1008**	74,0

* За даними ДНВП «Геоінформ України».

** Поверхневий карстопрояв

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр*

Кількість спеціальних дозволів на користування надрами зареєстрованих в ДНВП «Геоінформ України», по видах мінеральної сировини

№ з/п	Назва вида мінеральної сировини	Кількість спеціальних дозволів							
		Всього	Геологічне вивчення	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР)	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР, з подальшим видобуванням)	Угода про розподіл	Видобування	Будівництво і експлуатація підземних споруд не пов'язаних з видобуванням	Створення геологічних територій, які мають важливе значення
1	Родовища неметалічних корисних копалин	66	1	4	0	0	61	0	0
2	Родовища нафти і газу	56	0	5	17	0	33	0	1
3	Родовища інші	2	0	0	0	0	0	1	1
4	Родовища торфу	1	0	0	0	0	1	0	0
5	Родовища підземних вод	29	0	2	0	0	27	0	0
6	Родовища лікувальних грязей	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього		154	1	11	17	0	122	1	2

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Основні екологічні проблеми, пов'язані з розробкою родовищ корисних копалин області

В межах області виділяють Долинський і Надвірнянський нафтогазопромислові та Калуський гірничорудний райони.

Екологічні проблеми, що виникли в області внаслідок експлуатації родовищ корисних копалин, пов'язані, в основному, з розробкою родовищ нафти і газу, калійної солі та з веденням видобувних робіт кар'єрним способом.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Таблиця 8.1.1.

Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2021 році*

	Утворено	Утилізовано	Спалено	У т. ч. з метою		Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти
				Отримання енергії	Теплового перероблення	
Усього	790396,2	499038,1	49334,6	48617,5	717,1	253205,0
Відходи кислот, лугів чи солей	11726,5	12,4	-	-	-	-
Відпрацьовані оливи	149,3	33,3	-	-	-	-
Хімічні відходи	179,3	-	-	-	-	-
Осад промислових стоків	18872,8	73,9	-	-	-	16007,5
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	810,4	200,0	-	-	-	1192,1
Відходи від медичної допомоги та біологічні	110,5	0,1	-	-	-	-
Відходи чорних металів	4548,0	12,0	-	-	-	-
Відходи кольорових металів	227,1	0,3	-	-	-	-
Скляні відходи	317,9	-	-	-	-	0,1
Паперові та картонні відходи	1627,7	-	0,1	0,1	-	-
Гумові відходи	186,7	137,0	-	-	-	-
Пластикові відходи	1456,2	137,3	-	-	-	-
Деревні відходи	55425,4	1884,2	48706,4	48587,4	119,0	258,5
Текстильні відходи	307,0	110,0	-	-	-	-
Непридатне обладнання	11,2	-	-	-	-	-
Непридатні транспортні засоби	4,4	-	-	-	-	-
Відходи акумуляторів та батарей	20,9	-	-	-	-	-
Відходи тваринного походження та змішані харчові	3157,7	1547,9	598,1	-	-	0,6

Відходи рослинного походження	45730,3	41773,7	30,0	30,0	-	-
Тваринні екскременти, сеча та гній	427411,7	417134,4	-	-	-	0,1
Побутові та подібні відходи	129849,0		-	-	-	-
Змішані та недиференційовані матеріали	174,7	-	-	-	-	-
Звичайний осад	4162,6	0,1	-	-	-	4625,6
Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи	4365,5	196,0	-	-	-	209,0
Відходи згоряння	1405,4	21674,0	-	-	-	-
Інші мінеральні відходи	78137,1	14097,9	-	-	-	63764,4
Грунтові відходи	13,6	13,6	-	-	-	-

* За даними Головного управління статистики в області

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поведження з відходами I–IV класів небезпеки

Показники	2019*	2020*	2021* (тис. т)
Утворено відходів	2991,7	1729,8	790,4
Утилізовано, оброблено (перероблено)	870,0	525,3	499,0
Спалено	130,9	49,9	49,3
у т.ч. з метою отримання енергії	130,0	48,4	48,6
Передано на сторону	-	-	-
у тому числі іншим країнам	-	-	-
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах	1759,6	1164,3	253,2
Видалено іншими методами видалення	-	-	-
Розміщено на стихійних звалищах	-	-	-
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	-	-	-
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець року ¹	45995,8	6744,23**	-

* За даними Головного управління статистики в області

** Дані наведено за місцем реєстрації суб'єктів господарської діяльності.

Таблиця 8.2.2

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	Верховинський район	-	-	-
2	Івано-Франківський район	6	35,445	-
3	Калуський район	5	22,8662	-
4	Коломийський район	3	23,7	-
5	Косівський район	-	-	-
6	Надвірнянський район	1	3,8	-
	Всього	15	85,8112	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2021 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА**9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки**

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області не можна вважати задовільною, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

До факторів, які обумовлюють складну екологічну ситуацію, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні моделей виробництва і споживання та розвитку територій.

2. Галуzeвий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу, системи інтегрального управління природними ресурсами, недотримання екологічно обґрунтованих норм використання ресурсів.

3. Руйнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово-

виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових стічних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування: системність – безперервність – невиснажливе використання – відтворення – збереження – охорона.

6. Забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та імовірності затоплення території.

7. Не впроваджується система управління навколишнім природним середовищем згідно стандарту ISO-1400 (ДСТУ-14000-97).

8. Розорювання земель на ерозійно небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

На території області сформувались 4 природно-територіальні комплекси з різним ступенем антропогенізації:

- промислово-міські (Івано-Франківський, Калузький, Надвірнянський, Коломийський);
- промислово-нафтогазовидобувні (Калузький та Надвірнянський);
- аграрно-промислові (Івано-Франківський та Коломийський);
- лісогосподарські (Верховинський, Калузький, Івано-Франківський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Калузького (АТ «Оріана», ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Уніплит», НГВУ «Долинанафтогаз», ТОВ «Свісс Кроно»), Івано-Франківського (ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», ПрАТ «Івано-Франківськцемент») та Надвірнянського (ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», НГВУ «Надвірнанафтогаз», ТОВ «Свиспан Лімітед») районів.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини.

Об'єкти підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області

Таблиця 9.2.1.

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)
1	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії	Приватна
2	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
3	НГВУ «Надвірнанафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна
4	НГВУ «Долинанафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна

5	ТОВ «Карпатнафтохім»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
6	ПрАТ «Івано-Франківськцемент»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна
7	ТОВ «Уніплит»	Деревообробна	Приватна
8	ТОВ «Свісс Кроно»	Деревообробна	Приватна
9	ТОВ «Свиспан Лімітед»	Деревообробна	Приватна
10	ТзОВ «Гудвеллі Україна»	Сільське господарство	Приватна
11	КП «Івано-Франківськводокотехпром»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна
12	ДП «Калуська ТЕЦ - НОВА»	Житлово-комунальне підприємство	Державна
13	КП «Полігон ТПВ»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна
14	АТ «ОРІАНА»	Добувна промисловість	Державна

9.3. Радіаційна безпека

В області відсутні об'єкти атомної енергетики, а також підприємства по видобуванню та переробці уранової руди.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення територій

Радіаційний фон на території Івано-Франківської області у 2021 році вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2021 рік не перевищують рівень природного гамма-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1 Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловими підприємствами у 2021 році реалізовано продукції на суму 97,5 млрд грн. Значну питому вагу в структурі обсягу реалізованої продукції займає постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (29,3%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (27,5%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (13,6%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (9,7%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (7,0%).

Структура обсягу реалізованої промислової продукції у 2021 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	тис. грн	у % до усієї реалізованої продукції
Промисловість	97484248,6	100,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	28603332,5	29,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	9460354,7	9,7
Переробна промисловість	58801918,8	60,4
з неї:		
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	26763164,8	27,5
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	13242016,3	13,6
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	6839209,4	7,0
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	5704937,8	5,9
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	3478520,6	3,6
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	958353,9	1,0
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	321599,1	0,3
інше	1494116,9	1,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	618642,6	0,6

Індекс промислової продукції у 2021 році в області порівняно з попереднім роком склав 105,8%.

Значні частки обсягу реалізованої продукції промислових підприємств у відповідних галузях належать:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»;
- виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – ТОВ «Карпатнафтохім»;
- виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – ПАТ «Івано-Франківськцемент»;
- добувна промисловість і розроблення кар'єрів: НГВУ «Долинанафтогаз» та НГВУ «Надвірнанафтогаз» ПАТ «Укрнафта»;
- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність: ТОВ «Свісс Кроно», ТОВ «Таркетт Вінісін».

10.2 Вплив на довкілля

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Івано-Франківська область має значний гірничодобувний потенціал. Сировинною базою є родовище Прикарпатського калієносного басейну. В кінці ХХ ст. калійні солі добували підземним і відкритим способами. У

Калуші виробляли калійні добрива, магній, хлор, каустичну соду і ін. На території ДП «Калійний завод» АТ «Оріана» розташовані відпрацьовані рудники, Домбровський кар'єр, 2 відвали розкривних порід, 2 хвостосховища та шламонакопичувач, які негативно впливають на природне середовище та викликають небезпечні процеси, а саме: просідання земної поверхні, утворення провальних воронок, карсту, зсувів, забруднення земель, поверхневих та підземних вод.

На території області також є незначні запаси торфу, розробкою та видобутком якого займаються ПрАТ «Івано-Франківськторф», ТОВ «АГРО УКРАЇНА ЗАХІД».

Крім того, на території області працюють підприємства, які експлуатують родовища, що є сировиною для виробництва будівельних матеріалів: суглинки, будівельні піски, пісковики, піщано-гравійна суміш, керамзитні глини, вапняки, мергелі та інші. Основною проблемою цих підприємств є відсутність рекультивації відпрацьованих ділянок родовищ, а на підприємствах, що займалися видобутком та реалізацією будівельного піску (Воронівське родовище піску) наявність на відпрацьованих площах кар'єрів включень закам'янілих валунів пісковика, які спостерігаються у всіх родовищах будівельних пісків, що розташовані на території Рогатинської територіальної громади (до 40%).

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції здійснює 20 промислових підприємств, які підвищують рівень промислово-технологічної переробки та конкурентоспроможність продукції в області.

Серед найбільших виробників галузі є ТзОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України, ТОВ «Завод ДК «Орісіл», ПрАТ «Завод ТОС «Барва», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Поліком» та інші.

В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідо-формальдегідні смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотоннажної хімії, поверхнево-активні речовини, побутова хімія.

Основними здобутками за останні роки є освоєння виробництва нових видів продукції, зокрема:

- виробництва хлору і соди каустичної з впровадженням сучасної технології мембранного електролізу діафрагмовим методом німецької фірми «UNDE»;

- єдиного в Україні виробництва полівінілхлориду суспензійного, яке забезпечуватиме вітчизняні підприємства сировиною для виготовлення вікон, дверей, газових, водяних та каналізаційних труб.

Основними пріоритетами розвитку галузі є:

- освоєння виробництва нових конструкційних і функціональних матеріалів;
- відновлення та розвиток виробництва малотоннажної і тонкої хімії;
- реконструкція підприємств та впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій;
- залучення інвестицій у виробництво.

10.2.4. Харчова промисловість

Харчова промисловість поєднує значну кількість різних видів діяльності, серед яких переважають м'ясна промисловість та виробництво молочних продуктів.

Протягом 2021 року в області реалізовано промислової продукції з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів на загальну суму 3478,5 млн. гривень.

У 2021 році знизилися обсяги у виробництві яловичини і телятини свіжої чи охолодженої на 9,2%, свинини свіжої чи охолодженої на 47,4%, молока і вершків коагульованих, йогуртів, кефіру, сметани на 11%, сиру свіжого неферментованого на 28,4%, вафель та вафельних облаток на 80,3%, вод натуральних мінеральних газованих на 15%.

Разом із тим, збільшився обсяг у виробництві виробів ковбасних на 33,1%, м'яса індиків свіжого чи охолодженого на 43,8%, м'яса курей, курчат замороженого на 34,3%, борошна пшеничного чи пшенично-житнього на 16%, тортів і виробів кондитерських, виробів хлібобулочних на 28,5%, печива солодкого на 42,7%.

Пріоритетним напрямком стратегічного розвитку харчової та переробної промисловості області є вдосконалення галузевих стандартів до загальноєвропейських вимог якості й екологічної безпеки.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та ефективно їх використовувати. Проявляється недосконалість податкової системи в екологічному напрямку.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто

розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Аграрний сектор відіграє особливу роль в соціально-економічному житті області, адже сільськогосподарське виробництво провадиться на всій її території.

Загалом у сільському господарстві Івано-Франківщини працюють 597 сільськогосподарських підприємств, з них 414 – фермерських господарств та майже 257 тисяч особистих селянських господарств.

Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва за 2021 рік, у порівнянні з попереднім роком, склав 105,5%, у тому числі продукції рослинництва – 113,6%, тваринництва – 93,8%.

У галузі рослинництва в 2021 році аграрії Прикарпаття зібрали 1009,5 тис. тонн зерна; овочів – 188,7 тис. тонн; плодів і ягід – 60,7 тис. тонн; сої – 119,0 тис. тонн; соняшнику – 90,6 тис. тонн; картоплі – 1024,1 тис. тонн та ріпаку – 68,1 тис. тонн.

11.2. Вплив на довкілля

В агропромисловому комплексі області сформувалась збалансована система природокористування та екологізація технологій у сільському господарстві. Проводяться заходи щодо забезпечення контролю у сфері охорони, відтворення та збереження родючості земель при здійсненні господарської діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками. Опрацьовуються заходи підвищення продуктивності і стабілізації галузі землеробства на основі вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних орних земель та переведення їх у природні кормові угіддя й заліснення.

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення високого врожаю сільськогосподарських культур є внесення добрив (органічних та мінеральних).

Таблиця 11.2.1.1.

**Внесення мінеральних добрив
під урожай сільськогосподарських культур¹ 2021 року***

	Площа, оброблена мінеральними добривами		Обсяг унесених мінеральних добрив, т					Обсяг унесених мінеральних добрив у розрахунку на 1 га/кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	у фізичній масі	у поживних речовинах				уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
				усього	у тому числі за видами				
					азот	фосфор	калій		
Під урожай звітного року	143403	89,8	65998	27170	19686	4214	3270	170	189
Культури сільськогосподарські	143208	90,0	65987	27165	19683	4213	3269	171	190
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	75656	96,5	37534	15908	12415	2029	1464	203	210
пшениця	20063	97,1	13448	4956	3698	638	620	240	247
кукурудза	46352	96,1	19833	9324	7529	1147	648	193	201
Культури технічні у тому числі:	65174	83,6	27204	10763	6950	2097	1716	138	165
соя	21836	70,5	7892	3102	1589	888	625	100	142
ріпак і кольза	18197	97,6	11254	4336	3114	628	594	232	238
соняшник	24812	88,7	7787	3206	2176	558	472	115	129
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	329	100	271	120	72	24	24	363	363
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	858	98,5	683	227	146	29	52	260	264
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	91	97,8	68	39	14	11	14	424	433
культури овочеві відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)	760	99,2	582	169	129	18	22	220	222
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	1520	80,7	566	267	172	58	37	142	176
Культури багаторічні	к	к	к	к	к	к	к	к	к

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹ По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштанними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

Таблиця 11.2.1.2.

**Внесення органічних добрив під урожай
сільськогосподарських культур¹ 2021 року***

	Площа, оброблена органічними добривами		Обсяг унесених органічних добрив, т				Обсяг унесених органічних добрив у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	усього, т	у тому числі за видами			уточненої посівної площі	площі, обробленої добривами
Під урожай звітного року	17916	11,2	702263	693598	7730	935	4396	39199
Культури сільськогосподарські	17916	11,3	702263	693598	7730	935	4413	39199
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	10108	12,9	435794	435534	-	260	5558	43112
пшениця	3873	18,7	106188	106173	-	15	5137	27421
кукурудза	4638	9,6	278072	277871	-	201	5767	59950
Культури технічні у тому числі:	7209	9,2	227155	225780	700	675	2913	31509
соя	3611	11,7	40228	39745	-	483	1298	11141
ріпак і кольза	2065	11,1	121715	121523	-	192	6525	58942
соняшник	1533	5,5	65212	64512	700	-	2332	42527
буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	-	-	-	-	-	-	-	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	к	к	к	к	-	-	к	к
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	к	к	к	к	-	-	к	к
культури овочеві	к	к	к	к	-	-	к	к

відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)								
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	576	30,6	39004	31974	7030	-	20711	67721
Культури багаторічні	-	-	-	-	-	-	-	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштанними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

11.2.2. Використання пестицидів

Таблиця 11.2.2.1.

Застосування пестицидів під урожай сільськогосподарських культур у 2021 році*

	Площа, оброблена пестицидами		Обсяг унесених пестицидів (в активній речовині), кг						Обсяг унесених пестицидів у розрахунку на 1 га, кг	
	га	у % до уточненої посівної площі	усього	у тому числі за видами					уточненої посівної площі	площі, обробленої пестицидами
				фунгіциди та бактерициди	гербіциди	інсектициди та акарициди	регулятори росту рослин	інші засоби захисту рослин		
Під урожай звітного року	150203	94,0	357611	58583	266303	19239	12278	1208	2,238	2,381
Культури сільськогосподарські	149856	94,2	351329	53666	265301	18901	12253	1208	2,208	2,344
Культури зернові та зернобобові у тому числі:	75701	96,5	149012	19736	109639	10446	7983	1208	1,900	1,968
пшениця	19903	96,3	47335	14558	22814	3136	5627	1200	2,290	2,378
кукурудза на зерно	47120	97,7	89409	1894	80974	6443	90	8	1,854	1,897
Культури технічні у тому числі:	72091	92,4	197995	33128	152402	8195	4270		2,539	2,746
соя	28278	91,3	69438	7947	59337	2147	7		2,241	2,456
ріпак і кольза	18553	99,5	65105	12661	44484	4653	3307		3,490	3,509
соняшник	24930	89,1	60986	12089	46629	1313	955		2,181	2,446

буряк цукровий (фабричний, маточний та на насіння)	329	100,0	2464	431	1951	82			7,489	7,489
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі	859	98,7	1137	795	221	121			1,305	1,323
коренеплоди та бульби їстівні з високим вмістом крохмалю та інуліну	91	97,8	646	507	70	69			6,946	7,099
культури овочеві відкритого ґрунту, (включаючи на насіння та маточні)	756	98,8	429	246	151	32			0,560	0,567
Культури кормові включаючи на насіння та маточні)	1205	64,0	3184	7	3038	139			1,691	2,643
Культури багаторічні	347	56,4	6283	4917	1003	338	25	0	10,196	18,088

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

¹По підприємствах, які мають у власності та/або користуванні 200 га сільськогосподарських угідь і більше та/або більше 5 га посівних площ під овочами відкритого та/або закритого ґрунту, баштаними культурами та/або 50 га багаторічних насаджень.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Наслідком меліорації є суттєва зміна елементів водного балансу, особливо випаровування та річковий стік. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами територій. Тривале зрошення спричиняє низку екологічних проблем. Головна з них – це вторинне засолення ґрунтів, що виникає через надмірне зрошення і високий рівень ґрунтових вод. Осушення – це протилежний зрошенню процес. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво.

З метою дотримання екологічно обґрунтованого режиму використання меліорованих земель Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів проводяться роботи по веденню моніторингу стану цих земель та прилеглих територій. На осушених землях здійснюються спостереження за рівнями ґрунтових вод.

В Івано-Франківській області налічується 19 міжгосподарських і 948 внутрігосподарських систем загальною площею осушених земель – 193732 га.

Меліоровані землі області мають 5 еталонних осушувальних систем загальною площею 18802 га нетто, в тому числі «Богородчанська» – 10099 га, «Гнила Липа» – 1020 га, «Жуків» – 2941 га, «Копанки» – 1884 га, «Снятинська» – 2858 га.

Еталонні осушувальні системи займають дві гідрогеолого-меліоративні області: Подільську і Передкарпатську височини, які в плановому відношенні розділені між собою долиною ріки Дністер.

Подільську височину, яка знаходиться в північно-східній частині області, репрезентують осушувальні системи «Гнила Липа» і «Жуків», які в свою чергу представляють гідрогеолого-меліоративні райони Опілля та Покуття.

Передкарпатську височину, яка займає правобережну долину ріки Дністер, примикаючи західною частиною до гірських пасм Карпат, репрезентують системи «Копанки», «Богородчанська» та «Снятинська», в свою чергу характеризуючи Середнє, Івано-Франківське та Покутське Передкарпаття.

Серед господарських чинників, що вплинули на меліоративний стан осушуваних земель, слід відмітити те, що на системах з малою пропускною здатністю каналів і водоприймачів, які не забезпечують зниження рівнів ґрунтових вод в нормативні терміни протягом вегетаційного періоду і в період випадання великої кількості опадів, відбувається значне підвищення рівнів ґрунтових вод та підтоплення дренажних гирл. Крім того, в зв'язку з несвоєчасним відкачуванням води Бурштинською ТЕС з польдерного каналу в р. Гнила Липа на осушній системі «Гнила Липа» відбувається тимчасове затоплення значної площі осушених земель.

Режим ґрунтових вод осушуваних земель області в основному формувався під впливом метеорологічних факторів та роботи меліоративної мережі.

В цілому по області за осінньо-зимовий період рівні ґрунтових вод залягали на глибині 1,19 м, що на 0,08 м нижче, ніж у минулому році. На 23%

площі осушуваних земель РГВ залягали на глибині 0,6-0,8 м. Високі рівні ґрунтових вод, як правило, спостерігаються на землях з неефективною роботою гончарного дренажу, на площах зі старим гончарним дренажем, побудованим з мінімальним нахилом закладки колекторів і дренажів, на системах з малою пропускною здатністю каналів, а також в межах осушної системи «Гнила Липа». Площі з неглибоким (<0,5 м) заляганням рівнів ґрунтових вод спостерігались на площі 958 га (в минулому році таких площ було 1250 га).

Низькі рівні ґрунтових вод (нижче 1,75 м) спостерігаються на 10 % від площі осушених земель і розташовані практично в межах всієї області, крім Рогатинської міської територіальної громади, Рожнятівської селищної територіальної громади та Надвірнянського і Верховинського районів.

Меліоративний стан на осушуваних землях на передпосівний період 2021 року склався таким чином: площа зі сприятливим меліоративним станом – 99608 га і становить 51 % проти 64989 га або 33 % в минулому році, площа із задовільним станом – 93166 га. Несприятливий меліоративний стан склався на площі 958 га в межах Івано-Франківського, Коломийського, Надвірнянського, і Калуського районів.

Площа осушуваних земель в області складає 193732 га. За метеорологічними даними міжвегетаційний період 2020-2021 років був теплішим на 2,2 °С та більш вологим (на 41 мм) в порівнянні з багаторічними показниками та холоднішим і більш вологим в порівнянні з даними минулого року.

Для покращення меліоративного стану осушуваних земель необхідно провести заходи для підвищення запасів продуктивної вологи, провести уточнення площ з неефективною роботою гончарного дренажу, передбачити можливість подвійного регулювання водного режиму, провести вапнування ґрунтів, вносити в необхідній кількості органічні та мінеральні добрива.

11.2.4. Тенденції у тваринництві

Всіма категоріями господарств станом на 1 січня 2022 року утримувалось 111,9 тис. голів великої рогатої худоби, що на 8,6 тис. голів менше, як на цю дату попереднього року, у тому числі 68,2 тис. голів корів, 287 тис. голів свиней, 27,1 тис. голів овець та кіз, 4,0 млн. голів птиці.

В 2021 році всіма категоріями господарств вироблено 138,3 тис. тонн м'яса (в живій вазі), що на 3,1 тис. тонн більше 2020 року, молока – 392,8 тис. тонн (менше на 17,7 тис. тонн), яєць – 275,8 млн. шт. (на 281,0 млн. шт. менше).

Основною причиною зменшення виробництва молока є демографічна ситуація, значне здорожчання кормів і складових їх витрат, низький рівень закупівельних цін.

Для покращення генетичного потенціалу на території області функціонують 9 племінних господарств у молочному та м'ясному скотарстві, 5 в галузі бджільництва та по одному в галузях свинарства, вівчарства та рибництва, а також по селекційно-племінній роботі ПАТ «Івано-Франківське племпідприємство».

Не менш важливим питанням розвитку тваринництва є створення

сімейних ферм та сільськогосподарських заготівельно-збутових кооперативів по наданню послуг із заготівлі та реалізації тваринницької продукції виробленої господарствами.

На сьогоднішній день в області функціонують 71 сімейна ферма в яких утримується 5 і більше корів.

11.3. Органічне сільське господарство

На Прикарпатті є можливість щороку заготовляти тисячі тонн дикорослих ягід, грибів, плодів і цілющих лікарських трав, які користуються значним попитом на внутрішньому і європейському ринку. Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 29.03.2021 № 91 затверджено ліміти використання лісових ресурсів при здійсненні побічних лісових користувань на 2021 рік.

Виробництво екологічно чистої продукції – пріоритетний напрямок розвитку прикарпатського села. В області є підприємства, які виробляють екологічно чисту продукцію (чай, лікарські збори, карпатський мед, сухофрукти, дикоростучі ягоди, бринзи, козячих сирів).

Споживачами даного виду продукції, в першу чергу, є гості та туристи, які відвідують Прикарпаття, зокрема в рамках «Зеленого туризму».

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1 Структура виробництва та використання енергії

Загальний обсяг виробництва електроенергії у 2021 році склав 8643,9 млн. кВт год, що на 23,9% більше ніж у 2020 році (або на 1670 млн. кВт год).

Установлена електрична потужність:

- ДП «Калуська ТЕЦ –Нова» 200 МВт;
- ВП «Бурштинська ТЕС» 2400 МВт (12 блоків по 200 МВт);

Теплова:

- ВП «Бурштинська ТЕС» – 177 Гкал, в т.ч. в гарячій воді – 160 Гкал.

Обсяг реалізованої продукції підприємствами з виробництва, передачі та розподілення електричної енергії за 2021 рік склав 21 290,9 млн. грн., що склав 21,8% до до всієї реалізованої продукції в області.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

В рамках реалізації державної програми «теплих кредитів», на Прикарпатті діяла Регіональна цільова програма енергозбереження для населення на 2021 рік, розроблена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 року № 896 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. № 243 і від 17 жовтня 2011 р. № 1056» та затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 31-2/2020 (далі – Програма енергозбереження).

В обласному бюджеті Івано-Франківської області на заходи Програми енергозбереження у 2021 році передбачено кошти в розмірі 290,0 тис. грн, станом на 01.01.2022 профінансовано – 267,72 тис. гривень.

Аналогічна програма була реалізована у місті Калуші, на заходи якої у

2021 році виділено з місцевого бюджету – 100 тис. гривень.

Впродовж 2021 року фінансово-кредитними установами Івано-Франківської області укладено 483 кредитні договори на придбання енергозберігаючого обладнання та матеріалів у сумі 19,59 млн. гривень.

Таблиця 12.2.1.

Використання палива за окремими видами економічної діяльності у 2021 році

	Одиниці виміру	Усього	Частка використання за окремими видами економічної діяльності, відсотків			
			Сільське, лісове та рибне господарство	Промисловість	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	Підприємства та організації інших видів діяльності
Усього, т умовного палива	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Вугілля	млн. т	_*	_*	_*	_*	_*
Нафта сира, у т.ч. нафта, одержана з бітумінозних матеріалів	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Газ природний	млн.м ³	_*	_*	_*	_*	_*
Дрова для опалення	тис. м ³ щільних	263562,0	2,84	47,68	0,08	49,4
Бензин моторний	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Газойлі (паливо дизельне)	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Мазути паливні важкі	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Пропан і бутан скраплені	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Оливи та мастила нафтові, дистилати нафтові важкі	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Брикети, котуни та подібні види твердого палива з вугілля	тис. т	_*	_*	_*	_*	_*
Торф неагломерований паливний	тис. м ³ умовної вологості	_*	_*	_*	_*	_*
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини	т	5186,6		86,17	0,9	12,93

* статистичні дані відсутні. За інформацією Головного управління статистики в області, у зв'язку із прийняттям Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану респонденти можуть подавати статистичну та фінансову звітність до органів державної статистики протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану за весь період неподання звітності. У випадку незабезпечення повноти подання звітності респондентами органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, зокрема щодо використання енергії у 2021 році, і поновлять його після завершення встановленого законом терміну для подання звітності.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Людство у своїй діяльності використовує теплову та електричну енергію, отримані або за рахунок спалювання різних видів палива (теплоелектроцентралі – ТЕЦ), або за рахунок використання енергії руху води річок (гідроелектростанції – ГЕС), атомної енергії розпаду ядер атомів важких ізотопів (атомні електростанції – АЕС), або сонячної енергії (сонячні електростанції – СЕС).

Теплоелектростанції (ТЕС) в якості палива застосовують природний і попутний газ, продукти переробки нафти (мазут та інше рідке паливо), кам'яне і буре вугілля, сланці горючі, торф (тверде паливо).

При згорянні газу виділяється найменша кількість шкідливих забруднювачів, тому газоподібне паливо вважається найбільш екологічно чистим.

Згорання рідкого і твердого видів палива супроводжується утворенням шкідливих газів (діоксиду сірки та оксидів азоту), можливе утворення пилових аерозолів, виділяється зола. ТЕС є другим після автотранспорту забруднювачем атмосфери. Зола, виділяється після спалювання рідкого і особливо твердого палива, є багатотоннажним відходом енергетики і вимагає обов'язкової утилізації.

ГЕС практично не забруднюють середовище проживання різними шкідливими відходами, але при їх будівництві відбувається сильне руйнування природних біогеоценозів, затоплення великих територій, зміна мікроклімату регіону, створюються перешкоди для здійснення життєдіяльності багатьох організмів (наприклад, риби не можуть досягти місць свого нересту, звірі позбавляються звичних місць проживання і т. д.). Економічні та соціальні витрати на будівництво ГЕС далеко не завжди виявляються виправданими.

Значним екологічним забрудненням є потік електромагнітних випромінювань, які виникають при передачі електроенергії на великі відстані високовольтними лініями електропередач. Ці випромінювання здійснюють великий негативний вплив і на людину, і на тварин.

Для сонячної енергетики потрібне використання великих площ землі під електростанції, тобто фотоелектричні елементи на великих сонячних електростанціях встановлюються на висоті 1,8 – 2,5 метра, що дозволяє використовувати землі під електростанцією лише для сільськогосподарських потреб, наприклад, для випасу худоби.

Сонячна енергія вимагає для виробництва значної кількості енергії. Гірничодобувна промисловість, виробництво і транспортування вимагають значної кількості енергії. Кварц необхідно обробляти, очищати, а потім проводити разом з іншими компонентами, які можуть надходити з різних підприємств (алюміній, мідь і т. д.), для виробництва одного сонячного модуля. Для нагріву кварцу на етапі обробки потрібно дуже велику кількість тепла. Виробництво вимагає поєднання декількох матеріалів з неймовірною точністю для виробництва високоефективних панелей. Все це вимагає багато енергії. При використанні традиційних видів палива, таких як газ чи вугілля, вони видобуваються, очищаються/обробляються і спалюються в дуже великих

масштабах, як правило, в одному місці.

Переробка та утилізація сонячних панелей – одна з основних проблем. Є явна проблема з рішеннями на перспективу. Це не так широко поширено, і не токсично, як може здатися. Кремнієві пластини стандартних сонячних модулів інкапсулюються, зазвичай етилвінілацетат (EVA). Цей шар захищає кремнієву пластину. Якщо модулі не використовуються і належним чином і піддаються певним умовам випробувань, можливо і деяке вилугування. При нормальних умовах експлуатації ці матеріали не виділяються. Сонячна енергія дуже ефективна для зменшення викидів вуглецю. Як і у випадку з усіма технологіями, необхідно мати справу з ненавмисними відходами або побічними продуктами. Очевидна відповідь - переробити сонячні панелі і продавати їх як базові елементи. Теоретично це чудова ідея, але цей шлях не є економічним і масштабованим, поки що.

12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

В області суттєво зросла кількість об'єктів у сфері відновлювальної енергетики, зокрема станом на 01.01.2022 року в області функціонує:

- 114 промислових сонячних електростанцій, загальна потужність котрих складає понад 305,9 МВт. З початку 2021 року введено в експлуатацію 10 СЕС загальною потужністю понад 13 МВт;
- працює біогазовий завод, потужність якого складає 1,2 МВт;
- перша черга вітрової електростанції (ВЕС) потужністю 0,6 МВт;
- 5 міні ГЕС загальною потужністю 3,9 МВт.

Об'єктами відновлюваної енергетики області за 2021 року вироблено понад 294594,3 тис. кВт. год. Електроенергії та – 609692 Гкал. Теплової енергії.

Крім того, 3243 приватних домогосподарства приєдналися до електричних мереж АТ «Прикарпаттяобленерго» (а це 4 місце серед областей по кількості встановлених СЕС та 3 місце по потужності встановлених СЕС). Їх сумарна потужність становить 88,5 МВт, а вироблена електроенергія покриває власні потреби в межах середнього рівня споживання близько 15,5 тисяч домогосподарств.

Протягом 2021 року в області була реалізована «Регіональна цільова програма енергозбереження для населення на 2021 рік» в рамках реалізації державної програми «тепліх кредитів»

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа області

В області забезпечено стабільне функціонування транспорту загального користування, збережено мережу автобусного сполучення. Ведеться постійна робота щодо покращення якості перевезення пасажирів, вдосконалюються розклади руху, оновлюється рухомий склад.

Рівень забезпечення населених пунктів області регулярним автобусним сполученням складає понад 97 відсотків, що є одним з кращих показників у

країні. Забезпечено стабільне функціонування 829 автобусних маршрутів загального користування, з них:

- 615 приміських (в т.ч. 313 внутрішньорайонних);
- 214 міжміських.

Регіон має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, територією області проходять автобуси 64 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, та понад 100 міжобласних (добре налагоджене сполучення з сусідніми Закарпатською, Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями, з населеними пунктами Волинської Хмельницької, Рівненської, Вінницької, Житомирської областей та м.Київ).

Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км кв. Найбільші залізничні вузли – Івано-Франківськ, Калуш, Коломия. Залізничні колії переважно одноколіїні. Впродовж останніх років зберігається тенденція до збільшення обсягів перевезень, оновлюється рухомий склад залізничного транспорту, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

АТ «Укрзалізниця» постійно аналізується попит населення на пасажирські перевезення, за результатами якого призначаються додаткові поїзди в найбільш популярних напрямках, зокрема, в зимовий та літній періоди.

В обласному центрі розташований Міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ», на аеродромі класу "В" якого експлуатується злітно-посадкова смуга розмірами 2500х44 м. Пропускна спроможність аеровокзалу – 120 пасажирів в годину.

Аеропорт приймав та відправляв повітряні судна (обслуговує регулярні, чартерні, внутрішні, міжнародні пасажирські та літерні рейси і виконує функції запасного для аеропорту Львів), здійснює їх комерційне, наземне та технічне обслуговування, обслуговування пасажирів, багажу, пошти і вантажів. В аеропорту здійснюється митний та прикордонний контроль.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

У 2021 році в області перевезено 17974,5 тис. т вантажів, з них автомобільним транспортом – 8311,9 тис. т.

Таблиця 13.1.1.1.

Вантажні перевезення в 2021 році*

	Вантажооборот		Перевезено вантажів	
	млн. т км	у % до 2020	тис. т	у % до 2020
Транспорт з нього:	1120,0	100,8	17974,5	101,2
автомобільний	1120,0	100,8	8311,9	90,1
залізничний	-	-	9662,6	113,1
авіаційний	-	-	-	-

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту у

2021 році скористались 55,6 млн. пасажирів, зокрема: автомобільним – 46,6 млн. чол., та тролейбусним – 7,8 млн. чоловік.

Таблиця 13.1.1.2.

Пасажирські перевезення в 2021 році*

	Пасажирооборот		Перевезено (відправлено) пасажирів	
	млн. пас. км	у % до 2020	тис.	у % до 2020
Транспорт	720,6	111,5	55643,8	117,3
залізничний			1153,8	138,9
автомобільний	677,5	111,5	46644,8	118,0
авіаційний	-	-	-	-
тролейбусний	43,1	111,1	7845,2	111,1

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Інформація щодо кількості та середнього віку транспортних засобів, зареєстрованих на території Івано-Франківської області за даними Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України відображена в таблиці 13.1.2.1.

Таблиця 13.1.2.1.

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів*

Тип автомобіля	2021				
	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі-всього	214468	6094	12780	45489	149855
Легкові автомобілі	162004	3162	9805	40952	108085
Вантажні бортові	4075	5	8	132	3930
Самоскиди	3183	19	21	102	3041
Сідлові тягачі	3942	18	172	360	3392
Спеціальні автомобілі	1480	35	27	58	1110
Пасажирські автобуси	28539	70	143	925	27401
Інші транспортні засоби (мопеди, мотоцикли)	11245	2785	2604	2960	2896

*За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України

13.2. Вплив транспорту на довкілля

В даний час на частку автомобільного транспорту припадає більше половини усіх шкідливих викидів у навколишнє середовище, які є головним джерелом забруднення атмосфери, особливо у великих містах. Автомобільний транспорт забруднює атмосферу трьома способами: емісією шкідливих речовин з відпрацьованими газами, проривом газів у картер двигуна й емісією шкідливих речовин у результаті випару палива в паливних баках, карбюраторах, а також у результаті витоків палива. Головним з них є перший спосіб, на частку якого приходить близько 2/3 шкідливих викидів автомобілів в атмосферу. Основними нетоксичними компонентами відпрацьованих газів автотранспортних засобів є азот, кисень, пари води і вуглекислий газ. Усього налічується близько 200 шкідливих (забруднюючих) речовин, багато яких небезпечні для здоров'я людини. До токсичних компонентів відносяться: оксиди вуглецю, оксиди азоту, альдегіди, вуглеводні, сірчистий газ, сажа, бензапірен та ін. В ролі основних забруднювачів ґрунтів

виступають метали та їхні сполуки. Масовий небезпечний характер носить забруднення ґрунтів свинцем. З'єднання свинцю використовують як добавку до бензину, тому автотранспорт є серйозним джерелом свинцевого забруднення.

Забруднення повітря обумовлюється викидами, що утворюються при роботі двигунів внутрішнього згорання. При використанні електроенергії як джерела руху такі викиди відсутні. Кількість викидів у повітря залежить від режиму роботи двигуна. Викиди містять 7-8% токсичних газів. Основні забруднюючі речовини – CO, CO₂, сажа.

Викиди шкідливих речовин включають відпрацьовані гази автомобільних двигунів, випаровування із системи живлення, підтікання пального і мастил у процесі роботи та обслуговування автомобілів, а також продукти зносу фрикційних накладок зчеплення, накладок гальмівних колодок, шин. Найбільшу небезпеку становить забруднення атмосфери відпрацьованими газами автомобільних двигунів. До числа шкідливих компонентів відносяться і тверді викиди, що містять свинець і сажу.

Вплив автомобільного транспорту на флору і фауну є негативним і проявляється в руйнуванні місць проживання тварин, розсіченні дорогами сезонних і добових ділянок тварин, їх зіткнення з транспортними засобами.

Шумове забруднення також є різновидністю несприятливого впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище. Основними джерелами шуму є: процеси всмоктування повітря карбюратором і випуску відпрацьованих газів, робота вентилятора системи охолодження, клапанного механізму, трансмісії. Джерелом шуму в дизельних автомобілях є як система впорскування, так і взаємодія шин з поверхнею дороги, причому шум в системі впорскування є домінуючим на більш низьких швидкостях, а від взаємодії шин з поверхнею дороги - на високих.

Утворення стічних вод пов'язане з використанням води при митті автомобілів. Основними забруднювачами у цих стоках є часточки пилу, сажі, паливно-мастильних матеріалів, а також самі миючі засоби.

Відходи, що утворюються при експлуатації автомобіля, в основному, представлені відпрацьованими шинами, які відносяться до IV класу небезпеки і повинні збиратись та передаватись на переробку.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Аналіз заходів із зниженням токсичності відпрацьованих газів автомобілів дозволяє виділити такі основні напрями боротьби зі шкідливим впливом автотранспорту на довкілля: використання нових типів силового устаткування з мінімальним викидом шкідливих речовин; заміна і вдосконалення конструкції, робочих процесів, технології виробництва автомобілів з метою зниження токсичності відпрацьованих газів; застосування пристроїв очищення або нейтралізації відпрацьованих газів. Для автомобілів з бензиновими двигунами дуже ефективні каталітичні нейтралізатори потрійної дії, для дизельних автомобілів застосовують фільтри, які очищають відпрацьовані гази від сажі; використання альтернативного або зміна

характеристик традиційного палива. Отже, для зменшення негативного впливу складових частин транспортних комплексів на навколишнє природне середовище в Україні перш за все необхідно:

1. Впровадити жорсткий контроль за дотриманням допустимих норм викидів в атмосферне повітря.
2. Встановити контроль за дотриманням екологічних норм при побудові та експлуатації транспортної інфраструктури.
3. Проводити постійний контроль за технічним станом автомобілів.
4. Вдосконалити конструкції паливної системи двигуна.
5. Використовувати більш якісні паливно-мастильні речовини, що мають меншу концентрацію домішок. Вирішення екологічних проблем – це комплекс заходів, спрямованих на зниження токсичності автотранспорту. Реалізація багатьох з них в цивілізованих країнах значно поліпшить екологічну обстановку.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70% до 80% впливу на навколишнє середовище і складають 60% споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Структура сукупних витрат^{*}

	2019	2020	2021
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	11104,9	11581,0	13124,0
Структура сукупних витрат домогосподарств	Відсотки		
Споживчі сукупні витрати	94,0	95,9	95,0
продукти харчування та безалкогольні напої	48,5	52,2	50,8
алкогольні напої, тютюнові вироби	2,7	3,0	3,6
непродовольчі товари та послуги	42,8	40,7	40,6
у тому числі			
одяг і взуття	7,1	6,1	5,3
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	12,7	11,0	12,5
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне	2,2	2,4	2,8

утримання житла			
охорона здоров'я	4,2	5,2	4,3
транспорт	5,3	4,7	4,8
зв'язок	2,5	3,1	3,0
відпочинок і культура	1,3	1,6	1,2
освіта	1,1	1,0	0,7
ресторани та готелі	3,7	2,5	2,5
різні товари і послуги	2,7	3,1	3,5
Неспоживчі сукупні витрати	6,0	4,1	5,0
<i>Довідково: оплата житла, комунальних продуктів та послуг</i>	10,9	9,4	10,7

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

В умовах сучасного розвитку виробництва виникає необхідність мінімізації виявлених суперечностей між рівнем технологічного процесу та засобами, що підтримують екологічну безпеку життєдіяльності людини.

Роль держави в цьому процесі – створити максимально сприятливі умови для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу.

В області реалізовується Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки, яка є головним планувальним документом для досягнення кращого ефекту використання бюджетних ресурсів в територіальних громадах та області в інтересах людини, єдності держави та збереження ресурсів.

Усього протягом 2021 року на Прикарпатті діяло 66 обласних цільових програм. Зокрема, в обласному бюджеті було передбачено фінансування реалізації 47 програм в обсязі понад 438,2 млн гривень, з яких станом на 01.01.2022 профінансовано 400,5 млн гривень (або 91,4 % від запланованого).

Упродовж звітнього періоду в області реалізовувалися інвестиційні проекти, які мали значний вплив на соціально-економічний розвиток регіону та підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Впродовж 2021 року діяльність обласної державної адміністрації була спрямована на реалізацію Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами), на виконання заходів якої у 2021 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища використано 81,528 млн. гривень на реалізацію 191 природоохоронного заходу.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики використовуються такі механізми: законодавчо-правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії переходу на засади сталого розвитку особливої актуальності набуває управління охороною

довкіллям, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці нової державної екополітики на різних рівнях управління.

Зміст регіональної екологічної політики розглядається в двох аспектах. Перший – це екологічна політика держави по відношенню до регіонів (державна регіональна екологічна політика), другий - екологічна політика, яка здійснюється регіонами. Перша реалізується центральними органами державної влади, друга - місцевими органами влади і самоврядування. В цьому плані значну роль відіграє розмежування повноважень між різними гілками влади у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Державна регіональна екологічна політика базується на таких принципах:

- конституційність та законність - реалізація політики здійснюється відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем;
- поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- максимальне наближення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів;
- диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством;
- стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Основними критеріями для розмежування повноважень державних і місцевих органів в галузі охорони навколишнього середовища можна назвати:

- джерела фінансування заходів по охороні навколишнього природного середовища;
- статус природних ресурсів (загальнодержавного або місцевого значення);
- масштаби впливу на навколишнє природне середовище (транснаціональний, міжрегіональний, регіональний, місцевий рівень, якому підлягає територія).

Необхідно виділити і місцевий (базовий) рівень екологічної політики у складі регіональної політики та здійснити необхідні інституційні перетворення з метою формування нового правового і економічного регулювання взаємодії державних органів різних рівнів і природокористувачів. При цьому діяльність

законодавчих і виконавчих органів влади повинна бути сконцентрована на вирішенні наступних проблем:

- ефективне використання природно-ресурсного потенціалу країни;
- перехід до сталого розвитку України з врахуванням екологічних і природно-рекреаційних умов конкретних територій;
- підтримка мінімально необхідного рівня екологічної безпеки на різних рівнях;
- активна участь різних верств населення і соціальних груп у реалізації державної екологічної політики, в тому числі на регіональному рівні.

Організаційні принципи охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів України до функцій регіонального рівня відносять вирішення наступних питань:

- регулювання використання природних ресурсів місцевого значення;
- визначення нормативів забруднення навколишнього природного середовища (встановлення ГДВ, ГДС та розміщення відходів);
- впровадження економічного механізму природокористування;
- проведення моніторингу та обліку об'єктів природокористування і забруднення довкілля;
- здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- розроблення програм впровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація інвестиційної політики;
- інформування населення та заінтересованих установ і організацій з екологічних питань.

До функцій місцевого рівня управління належить вирішення наступних питань:

- проведення локального та об'єктного моніторингу;
- здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- організація розробки місцевих екологічних програм та проектів.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Нормативно-правовою базою для розроблення стратегій регіонального розвитку є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики.

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України,

Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про оцінку впливу на довкілля» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення насамперед таких основних завдань:

- запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;
- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;
- поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів та соціального забезпечення громадян;
- широкий розвиток підприємництва, як головного фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, підвищення зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;
- зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;
- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, самостійно та відповідально вирішувати питання соціально-економічного розвитку, створення ефективних механізмів забезпечення їх активної участі у формуванні та проведенні державної регіональної політики;
- удосконалення фінансових міжбюджетних відносин, вироблення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки розвитку регіонів;
- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі;
- подальше вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення і реалізації екологічної політики;
- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів Європейського Союзу, а також розвитку транскордонного співробітництва, як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства*

Діяльність Державної екологічної інспекції Карпатського округу спрямована на здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, на забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та покращення екологічної ситуації в області.

Робота Державної екологічної інспекції Карпатського округу у звітному періоді здійснювалася відповідно до планових завдань, доручень Державної екологічної інспекції України, виконання судових рішень, на підставі розгляду звернень та скарг громадян.

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області впродовж 2021 року на території Івано-Франківської області здійснено 1493 ресурсні перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, з них 879 планових та 614 – позапланових. Перевірено 367 об'єктів державного нагляду, з них 165 – планово та 202 – позапланово, в тому числі 116 – повторно. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства складено 1197 протоколів, притягнуто до адміністративної відповідальності 1194 особи, 13 протоколів передано до судових органів.

Сума накладених штрафів складає 252,382 тис. грн., сума стягнутих штрафів складає 250,937 тис. гривень.

Пред'явлено 100 претензій та позовів на загальну суму 7099,728 тис. грн., відшкодовано 111 претензій та позовів на загальну суму 5333,950 тис. грн., в тому числі сплачено до бюджету збитків на суму 2588,511 тис. грн. за позовами, предявленими Державною екологічною інспекцією Карпатського округу.

До правоохоронних органів передано матеріали 24 перевірок, відкрито 14 кримінальних проваджень.

* За інформацією Державної екологічної інспекції Карпатського округу.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

В області діє Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (далі Програма). Відповідно до Програми з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2021 році в межах запланованих видатків затверджено Переліки природоохоронних заходів на фінансування з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на суму 100887,35778 тис. гривень, з них профінансовано 86780,891 тис. гривень та освоєно 81528,024 тис. гривень на реалізацію 191 природоохоронного заходу.

Фінансування заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища здійснювалось за функціональною класифікацією видатків, представлених у таблиці.

тис. гривень

№ п/п	Функціональна класифікація видатків	Запланова- ні видатки	Профінансо- вано станом на 01.01.2022	Стан виконання
1.	Охорона і раціональне використання водних ресурсів (59 %)	59695,75365	53659,66	52332,5
2.	Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів (10,9 %)	11034,411	10650,574	9727,804
3.	Охорона і раціональне використання земель (27,1 %)	27371,68235	20633,27	17660,99
4.	Збереження природно-заповідного фонду (1 %)	764,81978	746,27	738,08
5.	Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів (0,1 %)	85,0	85,0	85,0
6.	Наука, інформація і освіта, екологічний моніторинг, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища (1,9 %)	1935,691	1006,117	983,65
Всього		100887,35778	86780,891	81528,024

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля (далі - РСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

Відповідно до Угод про спільну діяльність між суб'єктами РСМД протягом 2021 року в області моніторингові спостереження за станом довкілля здійснювалися суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля, а саме: Державна установа «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології; Дністровське басейнове управління водних ресурсів; Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства; Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтоохорона»; Головне управління Держгеокадастру в області; Карпатський національний природний парк; НПП «Гуцульщина»; НПП «Верховинський»; Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани» та Український науково-дослідний інститут гірського

лісівництва ім. П. С. Пастернака.

Існуюча система моніторингу довкілля базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Кожний із суб'єктів РСМД здійснює систематичні спостереження за станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Існуюча система інформаційної взаємодії регіональної системи моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на регіональному рівні.

З метою удосконалення регіональної системи моніторингу довкілля, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля укладено Угоди про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

З метою реформування державної екологічної політики, приведення її у відповідність до вимог законодавства ЄС та впровадження міжнародних стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. На виконання якої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджена Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

15.6. Державна екологічна експертиза

В Україні 18 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», яким відповідно до вимог Угоди про асоціацію та європейських директив впроваджено нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) замість скасованого Закону України «Про екологічну експертизу».

Також на виконання вимог Закону 13 грудня 2017 року Кабінет Міністрів України прийняв:

- Постанову КМУ «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля».

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля».

Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Згідно Закону здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим до прийняття рішення про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою статті 3 Закону.

У 2021 році управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації розглянуто 62 звіти з ОВД.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

На сьогодні закладено основи економічного механізму природокористування. Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів як: екологічний податок та грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності; рентна плата (загальнодержавний податок), який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин і в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, користування радіочастотним ресурсом України, спеціальне використання води та лісових ресурсів, транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. До місцевих бюджетів надходить рентна плата за користування надрами, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів та за використання інших природних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 № 1264-ХІІ (статті 46) кошти від екологічного податку зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища, які наповнюються за рахунок екологічного податку, частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів

для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Природоохоронні заходи в області фінансуються відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням Івано-Франківської обласної ради від 03.02.2014 № 1187-27/2014 «Про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища» (зі змінами), Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами) та місцевих програм охорони навколишнього природного середовища.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища використовуються виключно на природоохоронні заходи передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі

Основними джерелами фінансування природоохоронних заходів на території області у 2021 році були обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, місцеві бюджети та фонди охорони навколишнього природного середовища, власні кошти.

З обласного фонду охорони навколишнього природного середовища використано 81,528 млн. гривень на реалізацію 191 природоохоронного заходу за такими напрямками:

- охорона і раціональне використання водних ресурсів;
- охорона атмосферного повітря;
- раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів;
- охорона і раціональне використання земель;
- охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів і ресурсів тваринного світу;
- збереження природно-заповідного фонду;
- наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Також за кошти бюджетів міських, селищних, сільських рад здійснено природоохоронні заходи на суму понад 5,7 млн. гривень.

Крім того, найбільшими підприємствами-забруднювачами навколишнього природного середовища за власні кошти здійснювалися заходи, направлені на охорону атмосферного повітря, поводження з відходами,

раціональне використання водних ресурсів та інші на суму понад 77,12 млн. гривень.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання охорони навколишнього природного середовища забезпечується системою екологічних нормативів, яка включає:

- нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування);

- гранично допустимі норми викидів і скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів.

Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та промислових підприємств, сприяють захисту біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Державне регулювання у сфері природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови

облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

**Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру
протягом 2021 року**

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	106
Декларація про відходи	
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	119*
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	-
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	13
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	4
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	-
Лімітів використання мисливських тварин	53
Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	44
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення	-
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2021 році	-
Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	20
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	-
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	-
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	4
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	4
Висновки з оцінки впливу на довкілля	56

* За даними сектора в Івано-Франківській області Держводагенства України

15.10. Екологічний аудит

Проведення екологічного аудиту передбачено Законом України «Про екологічний аудит» статтями 12, 13 та 14, зокрема:

- відповідно до ст. 12 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит в Україні може бути добровільним чи обов'язковим. Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів екологічного аудиту на замовлення заінтересованого суб'єкта за згодою керівника чи власника об'єкта екологічного аудиту. Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, у випадках передбачених цією статтею;

- відповідно до ст. 13 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит поділяється на внутрішній та зовнішній. Внутрішній екологічний аудит об'єкта проводиться на замовлення його власника чи органу, уповноваженого на управління ним, для власних потреб. Зовнішній екологічний аудит проводиться на замовлення інших заінтересованих суб'єктів;

- відповідно до ст. 14 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит може здійснювати особа (екологічний аудитор), яка має відповідну вищу освіту, досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше чотирьох років підряд та якій видано в установленому порядку сертифікат на право здійснення такої діяльності. Екологічний аудит може здійснюватись юридичною особою, статутом якої передбачений цей вид діяльності і в штаті якої є хоча б один екологічний аудитор. Забороняється проведення екологічного аудиту органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, особам, яким законом заборонено займатися підприємницькою діяльністю. Забороняється здійснювати екологічний аудит господарських об'єктів екологічним аудиторам, якщо вони мають акції цих об'єктів або у іншій формі мають безпосереднє відношення до них.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Науковими дослідженнями в галузі екології та охорони навколишнього природного середовища, в 2021 році займалися державні вищі навчальні заклади, такі як: Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника та Івано-Франківський національний медичний університет.

Науковцями Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу в 2021 році проводилися наукові дослідження, а саме:

- запровадження екологічного моніторингу стану довкілля, контролю засоленості поверхневих і підземних вод, зон просідань та гірничих розробок на території гірничо-хімічних підприємств міста Калуш та сіл Сівка-Калуська і Кропивник;

- проведення моніторингу стану забруднення атмосферного повітря на межі нормативної СЗЗ – один раз під час буріння свердловини (при досягненні 1/2 інтервалу буріння) та один раз під час випробування свердловини;

- проведення моніторингу стану забруднення атмосферного повітря на межі нормативної СЗЗ. Проведення моніторингу дотримання допустимих рівнів шуму на межі найближчої житлової забудови відповідно до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів;

- еколого-експертна оцінка рекреаційного навантаження на територію ТК «Буковель».

Науковцями Івано-Франківського національного медичного університету розроблено пристрій для механічної активації поверхні частинок подрібнених полімерних матеріалів та отримано патент України на винахід. Робота спрямована на забезпечення зменшення обсягів та небезпеки побутових полімерних відходів.

Практичне значення роботи і впровадження отриманих результатів у практику:

- розроблено нову інноваційну технологію переробки полімерної сировини вилученої з ТПВ, шляхом удосконалення методу механічної переробки полімерів, яка відрізняється від відомих меншою кількістю стадій переробки, введенням стадії механоактивації та отриманням кінцевого продукту, який можна застосовувати у різних галузях народного господарства;

- проведено комплексну гігієнічну оцінку умов праці операторів механічної переробки вторинної полімерної сировини, без та зі стадією механічної активації, та розроблено комплекс заходів спрямований на оптимізацію умов праці;

- розроблено структуру гнучкої виробничої системи поводження з полімерами вилученими з ТПВ, яка розділена за функціонально-цільовою ознакою і забезпечена автономністю та незалежністю функціонування.

Науковцями Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника дослідження у галузі екології та охорони довкілля проводилися за такими напрямками:

- біологічний та медико-екологічний моніторинг території (грунти, поверхневі води) у зоні впливу об'єктів підвищеної екологічної небезпеки області (ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», об'єктів Калуського гірничопромислового району (полігону захоронення токсичних відходів ВАТ «Оріана-Галев», Домбровського кар'єру), ПрАТ «Івано-Франківськцемент»);

- дослідження аеропалінологічних спектрів урбоєкосистеми міста Івано-Франківськ та алергомодуючих впливів екологічних факторів;

- вивчення біологічного різноманіття області та дослідження стану популяцій типових, лікарських, карантинних і адвентивних видів рослин і тварин у регіоні.

У рамках реалізації проекту транскордонного співробітництва «Адаптація колишньої обсерваторії на горі Піп Іван до потреб високогірного рятувального навчального центру - PIMReC» проведені роботи з облаштування

у Міжнародному науковому центрі «Обсерваторія» Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника і Варшавського університету на вершині гори Піп Іван Чорногірській метеорологічної станції, функціональні можливості якої дозволять проводити:

- спостереження за ключовими метеорологічними і геліогеофізичними параметрами (тиском, температурою і вологістю повітря, рівнем опадів, швидкістю і напрямком вітру, тривалістю сонячного світла, рівнем УФ-радіації, коротко- і довгохвильовими випромінюванням, випаровуванням тощо);

- дослідження з оцінки тенденцій зміни у метеорологічних і геліогеофізичних параметрів у коротко- та довготерміновій перспективі;

- відстеження в атмосферному повітрі вмісту ключових аерогенних полутантів і біологічних часток, відповідно до переліку, передбаченого Програмою державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки та вимогами Всесвітньої організації охорони здоров'я та Європейського співтовариства щодо якості атмосферного повітря: озону, діоксиду сірки, діоксиду азоту, монооксиду вуглецю, твердих часток (PM 2,5 та PM 10).

15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій

Управління в 2021 році співпрацювало з неурядовими громадськими екологічними організаціями, які функціонують на території області (таблиця 15.12.1.1.).

В області створені екологічні громади з участю громадських, релігійних організацій, політичних партій. Основним завданням екологічних громадських організацій є залучення населення до здійснення практичних природоохоронних заходів і екологічного виховання населення.

Таблиця 15.12.1.1.

Громадські екологічні організації, які діють на теренах Івано-Франківської області станом на 01.01.2022 р.*

№ з/п	Назва організацій	Юридична адреса
1	Івано-Франківська регіональна рекреаційна еколого-туристична Асоціація «Райдуга»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Г.Мазепи 5/11
2	Місцева громадська екологічна організація «Дністер»	77400, Івано-Франківська обл., Тисменицький район, м. Тисмениця, вул. Івасюка 5
3	Регіональна екологічна фундація «Наш край»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери, 10Б, кв. 64
4	Громадська організація «Екокрай»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стецько, 9, кв. 14
5	Екологічна громадська організація «Верхнє Подністров'я»	77100, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Гора, 1

6	Громадська організація «Еколого-культурне об'єднання «Здорове покоління»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Л. Курбаса, 4
7	Громадська організація «Громадський центр «Еталон»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Грушевського, 15
8	Богородчанська місцева молодіжна громадсько-екологічна організація «Наш дім – Манява»	77701, Івано-Франківська обл., Богородчанський район, с. Манява, вул. 1 – гора, 9
9	Всеукраїнське екологічне об'єднання «Зелений ковчег»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Гарбарська, 22
10	Громадська організація «Оздоровчий туристично-екологічний просвітницький центр»	78350, Івано-Франківська обл., Снятинський район, с. Тройця, вул. Головна, 48 А
11	Громадська організація «Фонд розвитку природоохоронної та туристичної діяльності «Рогатинщина»	77004, Івано-Франківська обл., Рогатинський район, м. Рогатин, вул. Л. Українки, 11/1
12	Громадська організація «Екологія та Соціальний захист»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 32
13	Прикарпатське регіональне відділення української екологічної академії	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а
14	Громадська організація «Безпека екології Прикарпаття»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 6 А
15	Громадська організація «Національна природоохоронна агенція»	76008, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Тролейбусна, 5/113
16	Громадська організація «Обласна організація української екологічної асоціації «Зелений світ»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стрільців, 8
17	Громадська організація «ЕКО-ЩИТ»	77502, Івано-Франківська обл., м. Долина, вул. Винниченка, 10
18	Громадська екологічна організація «Еко-Галич»	77101, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Галич-гора, 1
19	Громадська організація «Галич – еко Дністер»	77160, Івано-Франківська обл., Галицький район, с. Залуква, вул. Наддністрянська, 19
20	Громадська екологічна організація «Сатурнія»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комарова, 7
21	Городенківська районна молодіжна громадська екологічна організація «Животоки»	78162, Івано-Франківська обл., Городенківський район, с.Топорівці вул. Василя Стуса, 10
22	Громадська організація «Еко – Я»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. І. Франка, 34
23	Громадська організація «Про Лісок»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Мазепа, 31/70
24	Громадська організація «Еко – Черемош»	78712, Івано-Франківська обл., Верховинський район, с. Верхній Ясенів
25	Івано-Франківська обласна громадська організація «Грінпіс-Карпати»	77300, Івано-Франківська обл., м. Калуш, вул. Б. Хмельницького, 17/ 16

26	Громадська організація «Еко-прес»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. 50-річчя УПА, 1а
27	Громадська екологічна організація «Еко – Плай»	78501, Івано-Франківська обл., м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
28	Всеукраїнська екологічна організація «МАМА – 86»	78501, Івано-Франківська обл., м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
29	Екологічна громадська організація «Врятуємо Карпати разом»	78730, Івано-Франківська обл., Верховинський район, село Зелене
30	Долинська районна екологічна організація «Захист довкілля Долиниці»	77502, Івано-Франківська обл., Долинський район, м. Долина, проспект Незалежності, 8а, кв 38
31	Громадська організація «Екологія Карпат»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комунальна, 2
32	Громадська організація «Екологічний спортивно-туристичний клуб «Рокита»	78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул. Гетьманська, 84/2
33	Коломийська районна організація «Зелений світ»	78260, Івано-Франківська обл., Коломийський район, селище Гвіздець, вул. Франка, 43

* За даними Головного територіального управління юстиції в Івано-Франківській області

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Участь громадськості в прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища, забезпечується через Громадську раду при Івано-Франківській обласній державній адміністрації, в якій діє комітет Громадської ради з питань екології та захисту природних ресурсів.

15.13 Екологічна освіта та інформування

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Систематично проводиться наповнення веб-сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

У 2021 році міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля не проводилось.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

Протягом 2021 року управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації не приймало участі у програмах чи проектах зовнішньої допомоги.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

В 2021 році двостороннього та багатостороннього співробітництва не здійснювалось.

ВИСНОВКИ

Атмосферне повітря. У 2021 році викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря в області становили 210,3 тис. т, в тому числі 172,4 тис. т від стаціонарних джерел забруднення та 37,9 тис. т від пересувних джерел (автомобільного транспорту). В порівнянні з 2020 роком викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря збільшилися на 15,3%. Від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 12,0 млн. т. діоксиду вуглецю (на 15% більше порівняно з 2020 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Основними забруднювачами повітря залишаються підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, забруднення яких в атмосферне повітря надійшло 89,1% загальнообласних обсягів викидів.

Водні ресурси. За даними звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) по області в 2021 році було забрано 91,037 млн.м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 83,311 млн. м³, порівняно з 2020 роком забір води збільшився на 11,007 млн.м³.

У 2021 році в поверхневі водні об'єкти скинуто 60,552 млн. м³ зворотних вод, із яких 52,485 млн. м³ очищені до нормативних показників, 1,307 млн. м³ забруднених зворотних (стічних) вод, 6,760 млн. м³ скинуто нормативно чистих без очистки.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області являються підприємства промисловості, сільського господарства та водопостачання, каналізації, поводження з відходами.

Земельні ресурси. Площа області складає 1392,7 тис. га, що становить 2,3 % від території України. В Івано-Франківській області потребують консервації 15,82 тис. га деградованих земель (1,14 % загальної площі області) та 8,02 тис. га малопродуктивних земель (0,58 % загальної площі області).

Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренажістною та ускладненням численними балками і ярами.

З метою зменшення еродованих, підтоплених земель та зсувонебезпечних ділянок на території Івано-Франківської області впроваджено Програму розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області на 2021-2025 роки.

Для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області

необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Природно-заповідний фонд. Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Основна проблема у сфері розвитку природно-заповідного фонду області – це відсутність державних актів на право користування землями та встановлення меж на місцевості заповідних об'єктів, охорону та збереження яких здійснюють органи місцевого самоврядування. На території лісового фонду області відповідно до матеріалів лісовпорядкування відповідно до квартальної сітки межі таких об'єктів можна умовно вважати винесеними у натурі.

Лісове господарство.

Посадка і посів лісу в порядку лісовідновлення проводиться за рахунок власних коштів лісогосподарських підприємств.

Заходи, які необхідно впроваджувати для збереження та відновлення лісів:

- пріоритет вибіркового способу рубок лісу;
- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;
- виділення та охорона пралісових екосистем;
- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

Начальник відділу економіки прородоохоронної діяльності,
екологічного моніторингу, зв'язків з громадськістю
та ЗМІ управління екології
та природних ресурсів
Івано-Франківської облдержадміністрації

Петро КУЛЬБА

О. Гуменяк
А. Зобків